

MAYIS 1993, SAYI 26

10.000 TL (KDV dahil)

KERVAN

DÜNDEN GÜNE

GÜNDEN YARINA

İstanbul'da yığinsal 1 Mayıs

TÜRK-İŞ'TE BİRLEŞTİK, 1 MAYIS'TA DEVLEŞTİK!

Kadın Sorunu: Rıza Yürükoğlu'nun semineri ve tartışmalar

İŞÇİ MUHABİRLER YAZIYOR

KUL HÜSEYİN HAZRETLERİ

ÖZDEDİR

Kul Hüseyin'im hasretliktir çektiğim Dilde değil özdedir sizleri sevdiğim Acıyı bal eyleyip mutluluğu paylaştığım Can yoldaşlarım sağlıklılıkla kalın

BEDİR YÖLE

YÜRÜYÜŞ

Uğur Mumcu'nun katledilmesinin ardından yapılan gösterilere Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği, 10 Nisan'da düzenlediği Laiklik ve Demokrasi Yürüyüşü düzenledi.

Kendisine "devrimciyim" diyen çoğu güçler, laiklik ve demokrasi kavgasındaki tutarsızlıklarını sergileyerek bu eylem karşısında duyarsız kalırken, **Kervan**, laiklik ve demokrasi istemini yükseltenlerle birlikte alanda yerini aldı. Kağıthane işçileri, bazı sendikalar, kadın dernekleri, SHP'liler, SP vb. eyleme katıldılar.

Yürüyüş başladığında coşkumuzu kısa zamanda tüm yürüyüşe taşıdık. "Türkiye İran olmayacak", "diyanete hayır", "mollalar İran'a, laik Türkiye", "imam-hatip lisesi şeriatın merkezi", "işçi-Alevi yol musahibi", "işçiler Aleviler devrimlerde birdirler" gibi sloganlar attık, "gelin canlar bir olalım, münkire kılıç çalalım" dizelerini hep birlikte söyledik. Mitingsiz yürüyüşün sonu coşkulu bir gösteriye dönüştü.

ÖZGÜR İHTİYAR

SORUYORUM

Biz Alevilerin yaklaşık 1400 yıllık tarihi neden ilköğretim okul kitaplarında geçmiyor? Niye Aleviler seçimlerde akla geliyor? Alevilere niye karacalıyor? İnançlarımızı saygı beklemek hakkımız değil mi?

Alevilere de sesleniyorum. Yaşı 20-30 olup da 12 İmamlarımızın ismini sayamayan, Hz. Ali hakkında birkaç söz söyleyemeyen Alevi varsa bunun kabahatı kimde? Önce kendimizde. Alevilikle ilgili okumalıyız. "Ben Aleviyim" i gururla söylemeliyiz.

AYSEL DAL

GENÇ FİDANLAR

Etrafıma bakıyorum, insanlar çıkar peşinde koşuşturuyor, hiç uğruna dostluklar satışa çıkarılıyor adeta. Yanlış bir düzen var. Bu düzeni yıkmalı, kendi benliğimizi bulmalıyız. Senlik benlik kavgasından uzak, sevgilerin sıcak,

paylaşımların dürüstçe varolduğu bir düzeni işçi sınıfımızın önderliğinde kurmak için sınıf savaşımımızı yükseltmeliyiz.

Bir dünya kurmalı
Dostluk kardeşlik dolu
Senlik benlik kavgasından uzak
Sevgiyle büyüyecek bir dünya.

İnsanı yükseltecek
Bir dünya kurmalı
Kinden, nefretten uzak
Sevgi çağlayanı misali.

MESUT GERÇEK, ELAZIĞ

ORUÇ VE ŞİŞ

26 Şubat'ta Fırat Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi'nde sigara içen bir grup öğrenciye şeriatçı ve faşist gruplarca şişi, sopalı, zincirli saldırı düzenlendi. Olaylarda 3 öğrenci yaralandı. Aynı gün yemekhaneye gitmek isteyen öğrenciler kantindeki saldırganlarca içeri alınmayıp dövüldüler.

Olayların büyümesi üzerine gözetlince 101 öğrenci, CHP milletvekilleri Haydar Oymak ve Coşkun Gökalp'in girişimleri sonucu serbest bırakıldılar.

CEMİLE UYAR, MUT-MERSİN

GÜZEL İNANÇ

Mersin'in Mut ilçesinden bir Alevi kızıyım.

Alevilik geçmişten bugüne kadar kadına üstün değer vermiştir. Dedelerimiz bizi "oranızı buranızı kapatın, günahı"la, "namahrem"le yetiştirmediler. Oysa hocalar vaazlarında "kadının pantolon giymesi günahı, yeri yoktur" diyorlar. Bu nerede yazıyor, kim yazmış?

Hocalar yine "camii allahın evi" derler. Öyle ise, neden kadınla erkek yanyana ibadet etmezler? Ben bir Alevi kadını olarak, erkeğimden korkmam da yerinmem de. Hiç tanımadığım bir amcayla ceme katılır ve ibadetimi onunla yanyana, omuz omuza yaparım, cemde onunla semah dönerim. Önemli olan özü temiz tutmak değil mi? Bizim için "mum söndü" iftirasında bulunanlar, eğer özleri bozuk değilse başı açık bir kadınla aynı yerde namaz kılsınlar. Yapamazlar, kendilerinde bu gücü, disiplini bulamazlar.

Hocalar her olayda "kitap"a sığınrlar. Oysa, kendim ve toplum için yüz kızartıcı olan birşey, kitapta yazmasa da yüz kızartıcıdır. İnsan önce insan olmasını bilmeli!

Şükür ki Aleviyim. Dünden bugüne Alevi geldik, Alevi yaşayacağız. Cemevimizin yanına cami de dikseler, her ne yaparlarsa yapssınlar, yolumuz birdir dönmeyiz. Damarımızda Ali'nin

kanı, canımızda Allah'ın ruhu, kalbimizde Hüseyin'in sevgisi, önümüzde Hacı Bektaş ve Pir Sultan gibi ulu insanlar, ardımızda Kırklar, Yediler, kayıp erenler oldukça ve dünya döndükçe Alevice yaşamaya azimliyiz.

Dedeler geldi oturdu posta
Niyaz verdi eş ile dosta
Koymazlar bizi gam ile yasta
Gelin canlar bir olalım

Erenler cemine kurulmuş sofraya
Verilir hakka herkese lokma
İş bu dünyada ayakta kalma
Gelin canlar bir olalım

Dergaha girdim yürüdüm semah
Etmeyiz dünya malına tamah
Haramı günahı bir yana bırak
Gelin canlar bir olalım
Doğruluk insanlık dolu içimiz
Ayrılmaz bütünüz Aleviyiz hepimiz
Hz. Ali'dir bizim soyumuz
Gelin canlar bir olalım

Alevilik dilden dile dolaşır
Özü temiz her insana yaraşır
Kardeşlik bacılık birbirine karışır
Gelin canlar bir olalım

Pirim Şahım Ali'dir Ali
Yolum Hünkar Hacı Bektaş Veli
Unutulmaz asla Kerbelâ'nın yeri
Gelin canlar bir olalım

Aleviyim görün beni sizin telinde
Nice erenlerin dertli dilinde
Hamdım piştım hakkın yolunda
Gelin canlar bir olalım

Kimsenin hakkı kimsede kalmaz
Kendini kandıran içimize giremez
Ali'nin açtığı çiçekler solmaz
Gelin canlar bir olalım

Gönlümü kaptırdım hakkın yoluna
Doğruyu buldum Ali'nin yolunda
İmam Hüseyin'in akan kanında
Gelin canlar bir olalım

Cemile'yim hem yaşadım hem öldüm
Bir gonca güldüm sararıp soldum
Ali'nin yolunu canım bildim
Gelin canlar bir olalım

OZAN ÖNCÜ

HISMİMDİR

İşğa yetişmeden
Vurulup düşenler var ya,
Küçük puntolarla yapıştınlır
Çıplak ve kanlı resimleri
Kırtı gazete sayfalarına,
Hismimdir.

SADIK ÇIKRIKÇIOĞLU, ZİLE

CEM'İN İÇYÜZÜ

Alevi toplumunu çıkarıcılık için kullananlara, Emeviye peşkeş çekenlere Hacı Bektaş Veli'yi Sünni yapanlara, düzenbazlara karşı mücadele devam ediyoruz. *Cem* dergisinin içyüzünü ve kimliklerini aynen yazmanızı istiyorum.

CEM VE TAZMİNAT

Cem dergisi yayın hayatına başlayınca çok sevindik. Bildiğim ve umduğum kadarıyla Alevi kültür ve düşüncesini yansıtıyor diye *Cem* dergisi temsilciliğine talip oldum ve daha çok satılması, tanıtılması için 6 ay temsilciliğini yaptım. İçlerine girip durumu anlaşıncı, Alevi yolunu çıkarları uğruna

kullanmadan başka düşüncelerinin olmadığını anlamış bulunuyorum.

Hepimizin bildiği gibi Türkiye'de maddi olanaklar kısıtlıdır. Oluşturduğumuz birliğe kira olarak ayda 400 bin lira ödüyoruz. Birliğimize de katkı olur ve kültürümüz yayılır düşüncesiyle 7 Nisan 1992'de bir halk gecesi düzenledik. Aşıklardan Mahzuni Şerif, Hüseyin Çırakman, Müslüm Sümbül, Cangül Öztürk, Haydar Öztürk'ün katıldığı gecemiz büyük ilgi gördü. Bu gelişmeye, bu başarıya *Cem* dergisi sahibi adına Abidin Özgünay karşı çıkarak bizden para istedi ve "sen *Cem* dergisinin ismini kullandın" diye 2,5 milyonluk tazminat davası açtı bizden bu parayı aldı.

Şimdi akli selim canlara soruyorum: Bu mudur Alevilik? Bu mudur Alevi inancına, kültürüne, yoluna hizmet etmek? Öte yandan Semah Kültür Vakfı ve *Gerçek İlim* dergisi sonradan yapmış olduğumuz Pir Sultan Gecesi'ne büyük destek olarak, para almayı bırak, gecemize teşekkür mektup ve telgraflarını bildirdiler. Demek ki Alevilik sözle olmuyormuş. Sayın Abidin Özgünay, Alevi yolu inananların yoludur. Canı malı hiçe sayanların yoludur. Hele hele Alevi yolunu çıkara, hurafeye alet edeceklerin karşısında bu toplum bir kale gibi duracak, fırsat vermeyecektir. Bunu bilmiş olarsınız.

Tüm topluma önerilerimiz şunlardır, sevgili canlar:

Bizler Zile'de Alevi inancını kamuoyu önünde ve TC Anayasa'sında yer alarak, herkesin din inanç, ırk, renk gözetmeden laikliğin Atatürk'ten devralındığı gibi uygulanmasını isteyip, buna göre de hizmetimizi yılmadan sürdüreceğiz. Haklı olan dava her zaman Hak'ka gider. Bizler Alevi toplumu olarak köy ve şehirlerimizde mahallelerimizde Alevi inancına uygun olan **Cemevlerinin yapılmasını istiyoruz.** Alevi vatandaşların vermiş olduğu vergilerle inançlarına uygun olmayan cami, Kuran kursu, İmam-Hatiplerin yapılmasına *asla ve asla gönlümüz razı değildir.* Ve de tek kelimiyle böyle bir uygulamayı *laikliğe aykırı buluyoruz.* Ata'nın izine dönelim, diyerek tüm canlara sevgi ve saygılarımızı sunarız!

KERVAN'IN NOTU:

İçyüzü ortaya çıktıkça sol görünme gereksinimi duyan *Cem*, devlet ve diyanet dostu yazıları, piyasanın sol, demokrat(!) yazarlarına yazdırıyor. Sadık Göksu adlı Kuvvâcım! müridinin egzantrik tarih yorumlarından medet umuyor. Ancak, kendini hangi renge boyarsa boyasın *Cem*'in üstündeki devlet rengi sabit boya kaybolmuyor.

TURABİ BAKIR

CAN SUYU

Can suyu istiyoruz erenler canlar
Nisan yağmuruyla serpele beni
Su yerine ağu içen Yunus'um
Zehre panzehirim sürele beni

Ali ferde müşahibim var benim
Baba İlyas yar içinde yar benim
Dostlar divanında süren dar benim

Cürmüm her ne ise görgüle beni

Bedreddinle yoldaş olup söyleştik
Gül yanaktan gayrısını üleşük
Ayak yalın baş uryan canlarla
Nakış nakış edip örgüle beni

Gahi iner yeryüzüne Nesimi
Gözünüzü kor gözüne Nesimi
Sağ sağ yüzölüp de sözün yemeyen
Pirin derisine sarmala beni

Pir Sultanım dili mercan söylersin
Turnaları yollarından eylersin
Boynun urgandayken Şaha gidersin
İnle sarı telde nağmele beni

Yüce Hünkar ey gönüller sultanı
Önce insan diyen edep erkanı
Aşk ehline can içinde cananı
Gösteren sevdıyla yoğrula beni

Turabi der yolum halkla hakkadır
Aslolan aşk ile yanan nardadır
İşte buyum var mı bunun ötesi
İstersen yer istersen doğrula beni

CENGİZHAN ARSLAN

DİYANETE HAYIR

En son bir dergide okuduğum makalenin bir bölümü şöyle diyordu: "Biz Bektaşilerin Diyanet İşleri'ne bağlanmamız gereklidir." Neden Diyanet İşleri'ne bağlanmamız gerektiğini anlayamıyorum. Bizim kültürümüz, felsefemiz o kadar geniş ki. Semah dönmelerimiz, müzikli ibadetimiz... Asırlardan beri Muhammed Ali'nin yoluna ölenlerimizin sayısı bilinmiyor. Pir Nesimi'miz, "enel hak" diye ölen Pir Mansur'umuz... Bunlara sahip çıkmamız gerekir, neden Diyanet'e bağlanalım?

Bülbül olur gül dalında öteriz
Nergiz olur çimenlerde biteriz
Böyle bir sevdaya düşmüş gideriz
Bizler Hacı Bektaş veli köçgeyiz

Bahçe olur ırgalanır dalmız
Öz çiçekten oluşmuştur balımız
Pir Sultandır Bizim ulumuz
Bizler Hacı Bektaş Veli köçgeyiz

AŞIK YORGUNİ, SİVAS

GERÇEK YAR

Köyümüze (Sivas İmranlı Kapıkaya köyü) Seyitler, Dedeler, Mürşitler gelirlerdi. 7-8 yaşlarındayken Dedeye sordum, "Dede ben de sizin gibi büyüyünce saz çalıp cem yürütebilir miyim?" Dede cemaat içerisinde beni yanına çağırıp şöyle dedi: "Yavrum, bu yaşta böyle bir düşünceye dalmışsan, sen nasibini büyük bir zattan almışsın. Pir Hünkar Hacı Bektaş-ı Veli yardımcın olsun."

İlk değişimi gerçek yar olarak sizlere ithaf ediyorum.

Yorgun yorgun arıyorum
Gerçek yarı gerçek yarı
Her geçenden soruyorum
Gerçek yarı gerçek yarı

Özüm sana bağlıyorum
Gece gündüz ağlıyorum
Ses sedasız dinliyorum
Gerçek yarı gerçek yarı

Yorguni'yim duruyorum
Beni sana soruyorum
Hep çöllerde görüyorum
Gerçek yarı gerçek yarı

Canlar, erenler! El verin!

BABAM DAVUD SULARİ'nin eserlerini biraraya getirip yayınlama, topluma sunma çabası içindeyim. Babamın cemde cemaatte, ya da özel sohbetlerde okuduğu çok sayıda parçayı saklamak düşüncesiyle teybe, kasete almış olan erenler; elinizdekilerin birer kopyesini bana gönderirseniz, Alevi-Bektaşî yolunun bu engin pınarını daha mükemmel tanıtmamıza el vermiş olursunuz. Yardımanızı benden esirgeme-yeceğinizi biliyor, teşekkür ediyorum.

Edibe Sulari Ağbaba

ADRES: Efringer Str. 102, 4057 Basel, İsviçre

Bir kazanımın belgesi

Türkiye Deri-İş sendikasının keyfi işten çıkarmalara karşı elde ettiği önemli bir kazanımın belgesini aynen yayınlıyoruz

PROTOKOL

YÜKSELLER Deri Konf. Son. ve Tic. A.Ş. ile T.Deri İşçileri Sendikası, vaki uyuşmazlığı aşağıdaki şekilde çözmeye karar vermişlerdir.

1. Yükseller A.Ş.'nce işten çıkarılan işçilerden (Şevki Buğdaycı, İsmail Öztürk, Naciye Balkanlı, Şehri Gümüş, Ekrem Yeşil, Neşe Mutlu, İmam Örnek, Mehmet Yüksel hariç olmak üzere)

a) Tuzla'daki işyerine 36 işçiyi işbaşı yaptırarak.

b) Zeytinburnu'ndaki Yükseller Deri Dış Ticaret Limited Şirketi'ne 20 işçiyi yeniden işe alarak.

Ve bu işçiler hakkındaki uyguladığı 1475 sayılı yasanın 17/2. maddesindeki hakkından feragat etmiş olacaktır.

2. Tuzla'daki işyerinde işe başlatılan (hizmet akti devam ettirilen) işçiler dışında kalan diğer işçilerin hizmet akitleri (daha önce 1475 sayılı yasanın 17. maddesi uyarınca feshinin ihbar edildiği tarih itibarıyla) 1475 sayılı yasanın 13. maddesi uyarınca önelsiz olarak feshedilmiş sayılacaktır.

3. İşe alınanlardan daha önce 1475 sayılı yasanın 13. maddesi uyarınca ihbar tazminatı adlarına işverence bankaya yatırılan işçiler, bu paraları bankadan alıp işverene iade edeceklerdir.

4. Tuzla'daki işyerinden çıkarılan ve işbu protokol sonucunda işe alınmayanların ihbar tazminatı ile sair yasal hakları bir hafta içinde peşinen ödenecektir.

5. Şişli Bomonti'deki işyerin-

den işten çıkarılan işçilerden (Zeytinburnu'ndaki Yükseller Ltd. Şti'ne alınan 20 işçi hariç olmak üzere) işe alınmayarak hizmet akitleri 1475 sayılı yasanın 13. maddesi uyarınca işten çıkarılmış sayılanlara ihbar-kıdem tazminatı ile sair yasal haklarına mahsuben 12 Mart 1993 tarihinde 1.000.000.- er TL (birer milyon lira) avans verilecektir.

Bu işçilerin bakiye haklarının yarısı (avans düşüldükten sonra) 19 Mart 1993 tarihinde, geri kalan yarısı ise 15 Nisan 1993 tarihinde ödenecektir.

6. Yükseller A.Ş.'nin Bomonti'deki işyerinden çıkarılan ve bu defa Yükseller Ltd. Şti'nin Zeytinburnu'ndaki işyerine alınan 20 işçinin ihbar-kıdem tazminatları ile sair yasal hakları birer ay ara ile iki taksitte ödenecektir.

7. Tuzla'daki işyerinde işe devam ettirilen 36 işçi ile Yükseller Ltd. Şti'nde yeniden işe alınan 20 işçinin boşta geçen süreleri ücretsiz izinli sayılacaktır.

8. Yükseller A.Ş.'nin Tuzla'daki ve Bomonti'deki işyerlerinden ve Yükseller Ayakkabı San. ve Tic. Ltd. Şti'nden çıkarılan işçilerin yerine aynı iş için bu işyerlerine çıkma tarihinden itibaren 6 ay içinde işe alınması gerektiğinde işten çıkarılan işçiler alınacaktır.

1475 sayılı yasanın 24. maddesindeki bu gerekliliğe uyulmadığı takdirde T.Deri-İş Sendikası Grup Toplu Sözleşmesi'nin 8/c maddesi uygulanacaktır.

9.

Yükseller A.Ş.'nin Tuzla'daki Terlik Fabrikası'ndan işten çıkarılan ve bugüne kadar tazminat ve ücretlerini almayan 12 işçiye bankaya yatırılan paraları 5 milyon TL'ye tamamlanacaktır.

10. Tüm ödemeler için bordro, ibraname gibi yasal belgeler alınacaktır.

11. Yükseller A.Ş. devam eden yetki davasından feragat edecektir.

12. Yukarıda bahsi geçen işçilerin tümüne (işten çıkarılan, işe devam eden ve işe yeniden alınan) işveren 18 Mart 1993 tarihinde 300'er bin TL tazminat verecektir.

13. T.Deri-İş Sendikası ile Türkiye Deri Sanayii İşverenleri Sendikası arasında 1.3.1993 tarihinden geçerli olarak imzalanacak toplu iş sözleşmesinin ücret, sosyal hak ve sair mali hükümleri Yükseller Deri Dış Ticaret Ltd. Şti.'ne alınacak işçilere (işe başlama tarihinden geçerli olmak üzere) uygulanacaktır.

14. İşbu protokol T.Deri-İş Sendikası yetkilileri ile Yükseller Deri San. ve Tic. Ltd. Şti. ve Yükseller Ayakkabı San. Tic. Ltd. Şti. yetkilileri arasında akt ve imza edilmiştir.

17 Mart 1993

Deri-İş temsilcileri:

Ömer Ergül, İbrahim Kızıltan,

Musa Servi

Yükseller Deri Konf. A.Ş.,

Yükseller Dış Ticaret Ltd.,

Yükseller Ayakkabı Sanayi Ltd.

temsilcisi: Ünsal Yüksel ●

ÇAĞRI

Değerli canlar,

Anadolu kültürünün-Aleviliğin önemli bir parçasını oluşturan deyişlerimizi, semahlarımızı, türkülerimizi gün ışığına çıkartmak, toplumun geniş kesimlerine duyurmak, tanıtmak amacı doğrultusunda kültürümüze hizmet etmek için CAN DOST KASET ÜRETİM VE PAZARLAMA LTD. ŞİRKETİ'ni kurmuş bulunmaktayız.

Bütün sanatçı, azan ve müziksever dostları bizlere bu hizmetimizde omuz vermeye, bizlerle birlikte çalışmaya davet ediyoruz.

İrtibat için: Ahmet Kaçak

Tel: 5168464 Fax: 6382790

Adres: Piyerloti cad. 17/4 Çemberlitaş/İstanbul

Alevi-Bektaşî kültüründen BİR DESTE GÜL

Talipler Halk Müziği Topluluğu eşliğinde değerli sanatçılarımız Dertli Divani, Edibe Sulari, Gülşen Altun, Emrah Mahzuni ve Özcan Dursun'un ortak çalışması olan ilk kasetimiz en kısa zamanda CAN DOST KASETÇİLİK'te müzik severlere sunulacaktır.

EFKÂRİ

SEVGİ ÜRETİR
ÖFKE TÜKETİR

E F K Â R İ
SEVGİ ÜRETİR
ÖFKE TÜKETİR

GÜVERCİN KASET YAPIMI
Unkapanı İstanbul
Tel: 5281192

■ Aylık dergi. ■ Sahibi: Genel Ajans Ltd. Şti. adına Semih İra ■ Sorumlu yazı işleri müdürü: Semih İra ■ Yazışma adresi: Merkez yönetim bürosu: Piyerloti caddesi, 17/4, Çemberlitaş, İstanbul. Tel: (1)516 84 64 ■ Temsilcilikler: Küçükçekmece: Seyfi Algül, Cumhuriyet Mh. Karabekir Cd. Sardunya Sk. No:21/A-5. ■ Okmeydanı: Ali Çolakoglu: Piyalepaşa Mh. Taştan Sk. No:2/4. ■ Ümraniye: İlyas Değer, Şerif Ali Çiftliği, İmar İskan Blokları, B.1, Kat:2/4, Dudulu. ■ Zeytinburnu: Fatma Biçer, Yenidoğan Mh. 42. Sk. No:148/6. ■ Adana: Ünal Akbulut, Kiremithane Mh. 1304 Sk. No:36, Yeşiltepe Mh. 1. Sk. No:24, 06300 Aktepe. ■ Antakya: Ali Koyun, Yeşilova Mh. Ümit Sk. No:10 Serinyol. ■ Antalya: Ahmet Aydın, Özgürlük Mh. Reisi Kaplan Cd. Toros Apt. No:47/B. ■ Bursa: Ender Can Genç, Çakır Hamam Temiz Cd. Sütmen İşhanı, Kat:3, No:39 ■ Erzincan: Özgür İhtiyar, Cami-i Şerif Mh. Sivas Cd. 24300 Refahiye ■ İzmir: Adnan Ayhan, 3. Beyler Yaparsoy İşhanı, Kat:5, No:505, Konak ■ İzmit: Muradiye Yılmaz, Fethiye Cd. Özsoy İşhanı, Kat:3-6 ■ Mersin: Mehmet Yılmaz, Bahçelievler Mh. 346 Sk. Dinçer Apt. No:3/7 P.K.3, Pozcu ■ Silifke: Cihangir Akdemir, Say Mh. 535. Sk. No:33, Silifke ■ Söke: Av. Mustafa Açıcı, Yağcılar İşhanı, Kat:2, Söke ■ Turgutlu: Nerman Karabulut, Altay Mh. Akgün Sk. Kat:1 No:2, Turgutlu ■ Avrupa Genel Temsilciliği: Murtaza Dersimli, P.O.Box 1822, Londra N1, İngiltere. ■ Diğer yurtdışı temsilcilikleri: Fransa: Şanver Şen, c/o 37 Rue d'Hauteville Paris 75010. ■ Almanya-Frankfurt: Şirin Günel, Neuhoß Str. 13, 6 Frankfurt am Main 1. ■ Almanya-Münih: Hikmet Yalçın, Lessing Str. 41, 8047 Karlsfeld. ■ İsviçre: Ahmet Kıs, 7 Rue de Lancy, 1227 Carouge, Cenevre. ■ Hollanda: Tayfun Hüseyin Keleş, Postbus 5856, 3008 AW Rotterdam ■ Avustralya: Cemil Alkan, P.O.Box 106, Auburn 2144, Avustralya. ■ Basım öncesi hazırlık: Genel Ajans. ■ Renk ayrımı: RAM ■ Baskı: Oral Ofset ■ Dağıtım: Birleşik Basın Dağıtım ■ Gönderilen yazıları yayınlayıp yayınlamama ve tersine bir istek belirtilmedikçe düzeltme ya da kısaltma hakkı dergimize aittir. Hiçbir yazı geri verilmez. ■

■ Yıllık abone bedelleri: Yurtiçi: 100 000TL, İngiltere: 17 Sterlin, Almanya: 80 DM, Fransa: 200 FF, Hollanda: 60 HFL. İsviçre 65 SFr, Amerika 53 \$ Avustralya: 53 \$ ■ Havaleler: Yapı ve Kredi Bankası, Aksaray Şb. Genel Ajans, Hesap No: 3549-3

KERVAN'NIN İÇİNDEN

4

BELEDİYE İŞÇİLERİ

Kağıthane işçilerinin basın sözcüsü Cengiz Yıldırım. Ankara yürüyüşü

6

SENDİKACILAR KONUSUYOR

Teksif Bursa 1 nolu şb.bşk. Mehmet Metin: "DİSK'liler gelsin, birlikte çalışırız"

9

SENDİKAL BİRLİK ve DİSK

Belediye-İş Antakya şb. bşk. Mehmet Ekler, "bize birlik gerek" diyor

10

KADIN SORUNU

Rıza Yürükoğlu'nun 8 Mart Semineri ve tartışmalar: "Kadın sorununda bugünden yapılacak çok şey var"

16

8 MART

"8 Mart'lara gerek kalmamalı", Harb-İş genel sekreteri Niyati Sonyürek

17

ALEVİLİK

Lütfi Kaleli, Battal Pehlivan, Cevdet Rende, Derviş Baba, A.Aydın, Selim Sönmez Dede / 27-28 Mart Ankara Bildirisi / Dertli Divani Baba'nın Hollanda Cemi / İki Alevi derneği

HUKUK

20

CMUK ne getiriyor? Av.Ali Yıldırım

1 MAYIS

22

Onbinlerin 1 Mayıs kutlaması: "Türk-İş'te birleştik, 1 Mayıs'ta devleştik!" Haber ve değerlendirmeler

Kağıthane
Belediyesi'nde işten
çıkartılan 340 "geçici"
belediye işçisinin
basın sözcüsü
Cengiz Yıldırım
yaşadıkları haksızlıkları
Kervan'a anlattı

Kağıthane işçisi yalnız değildir!

Adım Cengiz Yıldırım, kıyıma uğrayan 340 işçiden biri ve basın sözcüyüüm. Bizlere 8 Ocak'ta çıkış verildi. 11 Ocak'ta yenilenmesi gereken sözleşme de yenilenmedi. Bu işçi kıyımının geniş boyutta ele alınması gerekiyordu. Bunun üzerine valilik düzeyinde ve başka pek çok girişimimiz oldu. Zaten işveren bu kararın siyasi olduğunu bizlere söyledi. "Bu karar bizi aşıyor" dedi, "para yok, aylık gelirimiz 2 milyar lira" dedi... Biz de işverenin yalanlarını, belediyeler gerçeğini direnişimizde ortaya koyduk. Olay TBMM'ye kadar yansıdı.

Çalışma bakanı da geldi...

Evet, geldi. Hazırladığımız dosyayı kendisine ilettik. Bu dosya belediye kaynaklarının nasıl yağmalandığını ortaya koyan bir suç dosyasıdır. İşverenin kendi yandaşlarına nasıl çıkar sağladığını gösteren, yalanlarını ortaya koyan bir dosyadır. "Başa geldiğimizden bu yana işçi almadık" diyen işverenin hangi tarihte, kaç işçi aldığını belgeleriyle ortaya koyduk.

Bize göre belediyelerin asıl sorunu işçi fazlalığı ya da ücretlerin yüksekliği değildir. Belediyelerde vurgun, soygun ve yağma çeteleri yuvalanmıştır. Bu çeteler belediye gelirlerini çarçur etmekte, kaynaklarını yağmalamaktadır. Örneği, Kağıthane'nin tarihsel zenginliği olan Hasbahçe'deki 250 yıllık dışbudak ağaçlarını katledilmesi. Alanda yapılan binanın 5 katına ruhsat var, ama bina bugün anakent belediyesinin red kararına rağmen 12 katlı. Yandaşlara peşkeş çekilmiş. Hesaplarımıza göre bu şekilde elde edilen rant yağması tutarı brüt 48 milyar liradır.

Kağıthane belediyesindeki işçi çıkarmaların yasal olmaması konusuna gelelim.

Yargıtay 9. Hukuk Dairesi'nin "geçici işçilik"le ilgili bir kararı var. Bu karara göre, arka arkaya sözleşmelerle çalışan bir

işçi daimi işçi sayılır. Belediyeler ise bunları "geçici işçi" görüyor, istedikleri an işten atabileceklerini düşünüyorlar. Hatta Kağıthane'de kıyımın ilk günlerinde "biz işçi atmadık, sadece sözleşmeleri yenilemedik" deme yüzüstülüğünde bulunulmuştur. Biz 9.Hukuk Dairesi'nin kararını göstererek, geçici işçi değiliz dedik. Bu insanlar bugün kadrosuzsa, kadro geldiğinde onları kadroya geçireceksiniz, çünkü daimi işçidir bunlar, dedik.

Kamuoyu "geçici işçilik" konusunda yanıltılıyor. Geçici işçilik, geçici nitelikteki işler için alınan ve o iş sona erene kadar çalıştırılan işçinin statüsüdür. Diyelim bir doğal afet oldu, belediyenin elindeki işçi yetmedi. 3-5 ay için belli sayıda işçi alır çalıştırırsınız, o iş bittiğinde de çıkışlarını verirsiniz. Budur geçici işçilik!

İşin kendisi devamlılık arz ediyorsa, orada çalışan insan geçici işçi sayılamaz. Belediyelerin işleri sürekli işler olduğu için, burada çalışanlara geçici işçi de denemez. 9.Hukuk Dairesi'nin "zincirleme akitlerle çalıştırılma durumundaki işçinin statüsü" ile ilgili kararı bizim durumumuza uyan, emsal bir karardır. Biz, arka arkaya imzalanan sözleşmelerle çalıştırıldık. Dolayısıyla daimi işçilik arzeden bir durumdayız. Bu, elde kadro yok ama geldiğinde bunlara kadro verilir demektir.

Kağıthane belediyesindeki kıyım, Refah Partisi'nin siyasi bir kararıdır. Belediye Meclisi'nin olağanüstü toplantısında şu beyanı vermişlerdir: "Sizden taahhüt istiyorum. Bana 300 insan alma yetkisi verin. Bunların dışında onlar da bana sendikadan taahhüt getirsinler, 'biz 6 milyondan vazgeçiyoruz, 2,5 milyona çalışacağız' desinler, çalıştıralım". Mantıkları böyle! Bu mantıkta kazanılmış hak, toplu sözleşme, insan haklarından vb. söz etmek mümkün değildir. Düşünsenize, biz sendikadan "kazandığımız haklardan vazgeçiyoruz" diye taahhüt getirecekmişiz!

Belediyede şu an 55 kadar "geçici işçi" çalışıyor. Elinde kadro yok mu?

Daha önceden 105 boş kadro vardı. Ayrıca yeni kadro geldiğini öğrendik.

İşçi çıkarmalara Belediye Meclisi'nin tepkisi ne oldu, bir karar alındı mı?

Kağıthane Belediye Meclisi 31 üyeden oluşuyor. 5'i RP'lidir. 22 Ocak'ta Meclis tek gündem maddesi olarak işçi kıyımını görüşmek üzere olağanüstü toplantı yaptı. Burada, 5'e karşı 22 oyla işçilerin işe dönmesi doğrultusunda karar alındı. Belediye yönetiminin bu karardan vazgeçmesi gerektiği söylendi.

Ancak, biliyorsunuz Belediye Meclisi'nin bir yaptırım gücü yok, karar temenni kararıydı. Ve de belediye yöneticileri bunu dikkate almadılar. Bunun üzerine Türkiye'de pek görülmemiş birşey gerçekleşti ve 8 siyasal partinin ilçe örgütleri RP'li yönetimin işçi kıyımını karardan vazgeçmesi gerektiğini, işçilerin işe dönüş mücadelesini yasal çerçevede destekleyeceklerini bir ortak deklarasyonla açıkladılar.

Yani, işten çıkartılan 340 işçinin verdiği mücadele, aynı zamanda RP'nin uygulamalarına karşı...

Belediyeler gerçeğini biz ortaya çıkardık. "Para yok, işçi fazla" ifadeleriyle örtbas edilen vurgun, soygun ve yağmayı perdeleyen ifadelerin arka planını biz ortaya çıkardık. Bazı TV yorumcularından, köşe yazarlarından açıkça kuşkuluyoruz.

Türkiye'nin demokratik yerel yönetimler programını oluşturması gerekiyor. Bu açıdan da RP'nin teşhirini ön planda tuttuk. İşçi kıyımına "siyasi karar" diyenler, bunun karşısında tabii ki siyasi tavır, siyasi teşhir ve karşı çıkış göreceklidir.

Belediye-İş Beyoğlu 2 nolu şubesine bağlısınız, değil mi?

Evet. Ama şubenin işveren karşısında tüzel kişiliği olmadığı için direk yardımı olmuyor. Yardım sendika merkezi tarafından yapılıyor. Şube ancak dayanışma çerçevesinde gönderilen paraları aktarabilir. Kendi çapında bunu yapmaya çalışıyor. Ankara'ya yürüyüşümüz Belediye-İş genel merkezi tarafından finanse edilecek.

Kağıthane halkının direnişinize tutumu, bakışı nasıl?

Öncelikle, üç yıldır - 1990 toplu sözleşme sürecinden bu yana - belediye işçilerine karşı, her türlü hakareti, aşağılamayı, horlanmayı reva gören bir propaganda yapıldı. Buna etkili bir karşı çıkış gerçekleştirilemedi. Dolayısıyla, direnişimiz başladığında halk belediye işçisine karşı önemli ölçüde şartlandırılmıştı.

Diyeceğim, eğer belediye işçisi derdini halka anlatamamışsa, bunda kendi hatalarının yanısıra işverenin yürüttüğü, işçiye karşı tepkiyi örgütlemeye yönelik yoğun propagandanın etkisi de vardır. İsim vermek istemiyorum. Bir takım TV yorumcuları, işçilere karşı küfür ve aşağılamalı kampanya yürüttü. Halkla belediye işçisini karşı karşıya getirmede rolleri oldu.

Bütün bunlara rağmen, bizim belediye gerçeklerini önemli ölçüde ortaya çıkarmamızla, halkta mücadelemize bir ilgi oluştuğu kesin. RP'nin rüşvete, yağmaya karşı olduğunu ve bunları yapmadığını iddia ettiği bir sırada bu gerçeklerin ortaya çıkışı olayı daha da çarpıcı yaptı.

İşten çıkarmaların ardından belediyenin taşeron getirmesiyle birlikte ortaya çıkan gelişmeleri aktarır mısınız?

Taşeronculuk bir vurgun ve cinayet sistemidir. Sosyal güvenceyi yok eden, sendikasıylaştırmayı, kaçak-sigortasız işçi çalıştırmayı esas alıp, bu yolla belli bir yandaş kesime vurgun ve soygun yaptıran bir sistem.

Dikkat edin, seçilen taşeronlar belediye başkanlarının yakınlarıdır. Kartal'da Mehmet Ali Bülkü'nün taşeronu manevi oğludur. Kağıthane önce İtemsın adlı bir firmaya, 1993 başında da Albayraklar'a vermiştir. İlginçtir, Albayraklar ihaleye tek firma olarak katılıyor. Bir önceki firma ihaleye sokulmuyor. O yüzden de belediyeyi mahkemeye vermiş.

Mayıs 92'de taşerona verildi çöp toplama işi. Kararlarda "çöp iadesi" diye geçer. İhaleyi İtemsın adlı firma, 92 yılı sonuna kadar almıştı. Bu firma 5 işçinin çıkışını verince 9 günlük bir direniş yapılmış ve işten atılan arkadaşlar geri alınmıştı.

1 Ocak 93'te ihale RP'li Albayraklar'ın Metrotem şirketine verildi.

İşverenin Romen işçiler getirttiğini duyduk.

Romen işçiler olayı şudur.

Taşeron işçileri bizim direniş süreci içerisinde bizim de yardımımızla sendikalaştırıldı. Taşeronda çalışan arkadaşlar kendi aralarında önemli adımlar atılar. Yani sendikasızlaştırmayı hedefleyen sistemin kendisi sendikayla yüz yüze geldi. Buna tepki olarak, üçü temsilci beş işçi işten atılınca işçiler kararın geri alınması ve sendikanın tanınması için direnişe geçtiler.

İşler durunca işveren Romenleri getiriyor. İlk grup işyerinde direnişin olduğunu görüyor ve çalışmıyor, dönüp gidiyor. İkinci grubu getiriyor ve kaçıp gitmesinler diye pasaportlarına el koyuyorlar.

Her iki olayı da kamuoyuna yansıttık. Hatta bir TV kanalında Romenlerin pasaportu ekranda gösterildi. Muhabir işverene soruyor, "bunlar niçin burada?" Cevap, "turist olarak gelmiş, dışarıda kalmışlardı da kendilerine acıdık, burada yatıp kalkıyorlar". İlk söylenen buydu, sonradan Romenler "evet, çalışıyoruz" dediler.

Tabii bu programın geniş yankıları oldu. Bir TV kanalı çekim yapmaya geldiğinde ekibe saldırıldı. Bunun üzerine olay büyüdü, birçok yayın organında haber olarak verildi ve kamuoyuna mal oldu.

En son edindiğimiz bilgi, iş müfettişlerinin gidip işyerinde araştırma yapacağı şeklinde.

İşte, sigortasız ve izinsiz yabancı işçi çalışmak suçtur, ama görüldüğü gibi taşeronluğun özüne uygundur.

Taşeronculuk cinayet sistemidir, demisiniz...

Evet, Kağıthane'de Can adlı bir taşeronun çalıştırdığı Memet Pehlivan adlı işçi mart başında öldü. 14 gün önce ehliyet almış birine işe girdiğinin üçüncü günü, kar yağışlı havada frenleri bozuk bir kamyonet veriliyor. Kamyonet devrilince Memet ölüyor. Bu, kaza değil cinayettir. Kamyonun frenlerinin bozuk olduğunu bilen işçiler binmek istemiyorlarmış. Ama, "ya biner gidersin ya çeker gidersin" tehdidi karşısında biniyorlarmış. Şoförler anlattı bunları. Bu şekilde kazalar taşeron çalıştıran Sarıyer'de de oldu.

Mehmet Pehlivan'ın olayında cenaze kaçırılıp Güneşli'de toprağa verildi. Taşeronun kendisi zaten Refah'lı. İşçilerden tepki geleceğini tahmin edip cenazeyi kaçırdılar.

Verdiğiniz bilgiler için teşekkür ederiz. Kağıthane belediyesinin RP'li yönetiminin ce haksız yere işten çıkartılan 340 işçi arkadaşına mücadelelerinde başarı diliyor ve Ankara yürüyüşünde ve planladıkları öteki eylemlerde Kervan'ın dayanışmasını iletiyoruz.

KAĞITHANE İŞÇİLERİNİN ANKARA YÜRÜYÜŞÜ

Belediye-İş Basın Bürosu'nun açıklamalarıyla gün be gün Ankara Yürüyüşü

13 Nisan 1993

KAĞITHANE BELEDİYESİ önünde yapılan bir basın açıklamasından sonra belediyeden atılan 340 işçiden 120'si yaya olarak Ankara yürüyüşüne başladı.

Belediye-İş genel başkan vekili Mustafa Solmaz "atılan 340 işçinin, 95 gün dolmasına karşın yapılan tüm çabalara rağmen işe geri dönüşleri gerçekleşmemiştir" dedi. Yürüyen 120 işçi sadece kendileri için değil, tüm çalışanların iş güvencelerine Ankara'da çözüm aramak için yola çıktıklarını belirttiler.

Yürüyüşçü işçiler polisin engellemesi sonucu yollarına otobüslerle devam edip Gebze'ye ulaşmışlardır. Gebze'den Ankara'ya yürümek isteyen yürüyüşçüler... otobüslere binmediler. Ankara yolunda "işim ekmeğim onurum, Ankara çözüm için geliyorum", "babalar işsiz, çocuklar aç", "adil düzen dediler işimizden ettiler" şeklinde sloganlar atılar.

14 Nisan 1993

ANKARA YÜRÜYÜŞÜ 2.GÜNÜNE girdi. Yürüyüşçü belediye işçileri dün Gebze'de halk ve demokratik kitle örgütleri tarafından coşkuyla karşılandılar. Polisin engellemesi sonucu geceyi Gebze'de geçiren yürüyüşçü belediye işçilerine çeşitli parti örgütleri ve diğer kuruluşların binaları sabaha kadar açık tutuldu, ihtiyaçları giderildi. Sabah yine polis engeliyle karşılaştılar. Saat 07.00'de yürüyerek Hereke'yi geçtiler...

15 Nisan 1993

KAĞITHANE BELEDİYESİ'NDE işten atılan 340 işçiden 120'sinin yürüyüşü 3.gününde.

Dün yürüyüşçü işçiler Kirazlı'dan Kocaeli il merkezine kadar geldiler. Bir süre sendika şube binasında dinlendikten sonra geceyi otobüslerde geçirdiler. Bugün de saat 10.00'da merkezden başlayıp Sakarya ili sınırına kadar yürüyecekler.

16 Nisan 1993

ANKARA YÜRÜYÜŞÜ 4.gününde. Yürüyüşçü belediye işçileri dün Eşme ilçesinde gecelediler. Sabah 8.30'da yola çıkan işçiler Sakarya il sınırına geldiler. Öğleyn Sapanca Göl Tesisleri'nde dinlendikten sonra, akşam Adapazarı çıkışındaki Tuncertepe Benzinlik Tesisleri'nde konaklayacaklar. İşçiler bugün yaklaşık 15 km. yürüyecekler.

17 Nisan 1993

KAĞITHANE BELEDİYESİ'NDE işten atılan 340 işçiden 120'sinin Ankara yürüyüşü 5.gününde... Hükümet cephesinde ise konuyla ilgili bir gelişme henüz yok.

Yürüyüşçü işçiler, dün aralarında Türk-İş YK üyeleri, genel mali sekreter Enver Toçoğlu ve genel eğitim sekreteri Salih Kılıç'ın bulunduğu, Türk-İş'e bağlı sendikaların şube yöneticileri ile kalabalık bir topluluk tarafından karşılandılar. Burada işçiler sağlık kontrolünden geçirildiler, her hangi bir sağlık problemine rastlanmadı.

Geceyi Tepe tesislerinde geçiren işçiler, sabah saat 8.30 sıralarında Sakarya-Dörtöl mevkiinden hareket ederek yürüyüşe devam ediyorlar. Yürüyüşçü işçiler bugün 25 km yürüyecek ve geceyi Hendek'te geçirecekler.

19 Nisan 1993

KAĞITHANE BELEDİYESİ'nin 120 işçisinin İstanbul'dan Ankara'ya hak arama yürüyüşü 7.gününe girdi.

Önceki gün ve dün havanın yağışlı olması nedeniyle yürüyüşçüler eylemlerine devam edemediler. Hendek ilçesinde konakladılar.

21 Nisan 1993

BELEDİYE İŞÇİLERİ YÜRÜYOR. Düzce halkından coşkuyla karşılama.

103 günden beri direnen ve 9 gün önce Ankara yürüyüşünü başlatan Kağıthane Belediye İşçileri 20 Nisan salı öğleden sonra Düzce'deydi.

Ağaç-İş, Belediye-İş ve diğer demokratik kitle örgütleri ile, Düzce halkı tarafından coşkuyla karşılanan yürüyüşçüler, ilçeyi bir baştan bir başa sloganlarla geçtiler. Düzce şu sloganlarla in edi: "İşçi kıyımına son", "atılan işçiler geri alınsın", "işçiyiz haklıyız kazana-cağız", "bekle Ankara geliyoruz", "ölmek var dönmek yok"...

Yürüyüşçüler artık Bolu Dağı'nı tırmanacaklar.

22 Nisan 1993

İSTANBUL'DAN ANKARA'YA HAK ARAMA YÜRÜYÜŞÜ 11.gününe girdi.

Dün Bolu'ya bağlı Türksenler Tesisleri'nde geceyi geçiren yürüyüşçü belediye işçileri sabah 8.30'da tekrar başlayarak Bolu dağındaki Köroğlu Tesisleri'ne kadar yürümüşlerdir.

27 Nisan 1993

YÜRÜYÜŞ 16.GÜNÜNE girdi.

Cuma ve cumartesi günü yürüyüşlerine Bolu'da devam eden işçilerle Bolu valisi görüştü. Burada sağlık kontrolleri yapılan yürüyüşçü belediye işçileri valinin girişimleriyle kaplıcalarda ağırlandı. Pazar günü ve dün yürüyen işçiler geceyi Yeniçağa'da geçirecekler.

28 Nisan 1993

KAĞITHANE BELEDİYESİ'NİN işten atılan 340 işçisinden 120'sinin İstanbul'dan Ankara'ya başlattıkları hak arama yürüyüşleri 17.gününde.

Yürüyüşçü belediye işçileri bugün Gerede'ye ulaşacaklar.

1 Mayıs 1993

KAĞITHANE BELEDİYESİ'NİN yürüyüşçü işçilerine Kızılcahamam'da Belediye-İş yönetici ve üyeleri tarafından coşkuyla karşılama yapıldı. (TV haberi)

SON DAKİKA

YÜRÜYÜŞÇÜ işçiler 2 Mayıs'ta Kazan ilçesinde gecelediler. Yürüyüşçü işçilerden Ali Erdoğan: "Türkiye İran olmayacak ve demokrasi devam edecekse, demokrasiden yana olan herkesin bu olaya sahip çıkmasını istiyoruz."

5/6 Mayıs'ta Ankara'da olan 120 Kağıthane işçisi, dergimiz yayına hazırlandığı sırada haksızlıkları protesto etmek üzere Refah Partisi genel merkezine gitmişlerdi. ●

“DİSK’liler gelsinler, biz onlarla beraber çalışırız”

Kısaca kendinizi tanıtır mısınız?

Bursa’da 1942 senesinde doğdum. İlkokul mezunuyum. Bir süre terzilik yaptıktan sonra Halıfleks fabrikasına işçi olarak girdim, usta oldum. 1976’da Merinos fabrikasında konfeksiyon ustası olarak işbaşı yaptım. Aynı yıl sendika temsilcisi oldum. 1992 8 Mart’ta Teksif şube başkanlığına getirildim.

Şube hakkında bizi aydınlatır mısınız?

Önce Mensucat Sanayii İşçileri Sendikası adı altında kuruluyor. 27 Temmuz 1952 tarihinde de, Bursa’da bu binada Teksif kuruluyor. Kurucular arsında Recep Kırım, Şevket Yılmaz var. İkisi de Merinos’da çalışıyorlar. Özel sektörden dokumacıları da aralarına alıyorlar. Sendika, Merinos İpek-İş’le birlikte Mensucat Sanayii İşçileri Sendikası adı altında Teksif’e dönüştürülüyor. Yanılmıyorsam Türk-İş’in kuruluşu da bu binada oluyor.

Bugün nerelerde örgütlüsünüz?

Bursa’da tekstilde iki kamu kuruluşu var. Merinos ve Sagem. Diğerleri özel sektördür. Bize bağlı olanlar: Ali Osman Sönmez, ASF, Pamuklu, Rekors, Saygam, İntişaf, İpkaş, İpekiş, Bağdaş, Korteks, Yenigün boyahaneleri ve bu işyerlerinde çalışan 7 bin küsur işçi. Sanayi bölgesindeki geriye kalan 7 bini aşkın işçi de 2 nolu şubeye bağlı.

Bir de İnegöl’de yeni şube kurduk. Vilayet dışında olduğu için demin saymadım. Orada da 100 civarında üyemiz var.

Sendikal örgütlenmede ne gibi sorunlarla karşılaşıyorsunuz?

Hiçbir işveren sendikayı işyerine sokmak istemiyor, sendikasılaşmaya gitmek istiyorlar. İşçiyi işe alırken “sendikaya üye olmayacaksın” şeklinde konuşuluyor. Piyasada işsizlik de var biliyorsunuz. Yani, şu anda örgütsüz bir işyerinde örgütlenmek çok zor. Yasalar bize fazla hak tanımıyor.

Kamu kuruluşlarının dışında, özel sektördeki işverenlerle hergün münakaşamız, kavgamız sürmektedir. Özel sektörde sigortasız çalıştırılan işyerleri var, onları özellikle şikayet etmek lazım. İşçiye ödediği ücreti bordroda az gösteren işyerleri var. Bunları dile getirmekte yarar var.

Merinos ve SAGEM’de sözleşmede hangi aşamaya geldiniz?

3 Mart’ta grev kararımızı astık, 60 günlük itiraz süresini kullanıyoruz şimdi. Eğer anlaşma sağlanmazsa her an greve gidebiliriz.

Genel müdür bize 20 milyar lira günlük faiz ödediğini söylüyor. Bunun günahı işçinin değil. İşçiden kaynaklanmayan bir

Teksif sendikasının Bursa 1 nolu Şube başkanı Mehmet Metin’le Bursa muhabirimiz M.Ali Yılmaz sohbet etti

konu. Bizim istediğimiz %48-50 civarında. Yani Seka’ya, Demir-Çelik’e vb. verdiği kadar. İşveren ise primimizi ortadan kaldırarak %30 ve 23 veriyor.

(Kervan’ın notu): Dergimizi yayına hazırladığımız sırada Merinos’da sözleşme imzalanmıştı. Sözleşme 1.10.1992’den geçerli. Süresi 27 ay. 1.yıl 1.dilim 600 bin lira seyyanen + %30, 1.yıl 2.dilimde ise %23 ücret zammı alındı. Zamlar primli ücret üzerinden hesaplanıyor. Buna göre en düşük ücret, sosyal yardım ve diğer ödemelerdeki artış hariç, brüt 4,5 milyon lira dolayına, en yüksek usta ücreti ise 7 milyon 700 bin liraya yükseldi. Sosyal yardım paketinde de sözleşme ile 100 bin liralık bir artış getirildi.)

Sizde iş gruplandırma sistemi var mı?

Akord sistemleri var, bir de zaman işçisi. Akord işçisi primleri 20’ye düşer, 30’a çıkar. Zaman işçisi de müstahsil, gayri müstahsil olmak üzere iki çeşit. Müstahsil %30 prim alır, gayrimüstahsil %22 prim alır.

Bizde 10 grup var. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve üç de TN (teknik nezaretçi) grubu. Bunların herbiri ücret basamakları. Birinciden yedinci sınıfa kadar işçi. Usta kadrosu (TN1, TN2, TN3), yani ustabaşı, usta, usta muavini.

İşçileri memur gösterme, kapsamdı...

Kamu kuruluşlarında yok o, özel kuruluşlarda var. Ancak, izine çıkarken işçiye izin parası vermezler, “döndükten sonra” diyorlar. 12 Eylül’den sonra çıktı bu.

İşçi sağlığı ve iş güvenliği konusunda düşüncelerinizi öğrenebilir miyiz?

İşçi sağlığı-iş güvenliği konusu çok önemli. Hakikaten üzerinde çok durmak lazım. Şu ana kadar biz işverenlerden ters bir tepki görmedik. Biz zaten işçi sağlığı-iş güvenliği seminerleri veriyoruz. Daha geniş eğitim yapılabilir.

Bu alanda İşçi Sağlığı, Meslek Hastalıkları ve İş Güvenliği Derneği’nin (İSD) çalışmalarını nasıl karşılıyorsunuz?

Ben Halıfleks’in ustasıydım. Ve de işçi sağlığı-iş güvenliği ikinci başkanı idim. Orada bir hayli seminerlerimiz, eğitimlerimiz oldu. Burada işçi sağlığı-iş güvenliği konusunda her türlü şeyi yapabiliriz. Yardımcı olabiliriz, sendika olarak üzerimize düşeni yaparız. Karşılıklı çalışabiliriz bu konuda.

Fabrikada meslek hastalıkları konusunda ne gibi sorunlarla karşılaşıyorsunuz?

Meslek hastalıkları konusunda arkadaşlarımız bilinçsizler. Onlara seminer veriyoruz ama o kadar işçi giriş-çıkışı var ki. Bugün seminer veriyorsunuz ertesi gün o arkadaşlar çıkmış oluyor. Ücretleri biraz yükseldiği an işveren, onları çıkarıyor, asgari ücretten işçi alıyor. Verdiğimiz eğitimin sonucundan istediğimiz ölçüde yararlanamıyoruz.

Tabii, arkadaşlarımız bilinçlenip bir diğer fabrikada çalışabilir. Ama, geçen seneki bir eğitim seminerindeki 78 kişiden bugün elimizde 40 kişi ya kaldı ya kalmadı.

Ama öte yandan işkolunuzda meslek hastalıkları yoğun olarak yaşanıyor...

Var tabii. Mesela toz! Özellikle tozun içerisinde, çok sığınak yerlerde, buharlamada vb. yerlerde çalışanlarda, tarama dairelerinde, boyahanelerde, asitli yerlerde çalışan arkadaşlarda meslek hastalıkları daha çok oluyor.

İşveren bunları önlemek için ne gibi tedbir alıyor?

İşverenler her işyerine bir sağlık memuru koymuşlar. Yasaya göre bir doktorun bulunması lazım. Ama o bize emekli bir sağlık memurunu getiriyor. Sağlık memuruna doktor diyor, işçiyi ona gönderiyor. Adam işçiye 3 aspirin, 5 panaljin veriyor, geri çeviriyor. İşçi biraz direndi mi kendini kapıda buluyor. Vizite kağıdı aldı mı işçiye “istirahat alma” deniliyor, düşünebiliyor musunuz?

Bazı fabrikalarda işçiler gaz maskesiz çalıştırılıyor. Sizde gaz maskesi gerektiği yerlerde durum nasıl?

Özellikle toz gaz maskesi gerekiyor. Buharlamada, ya da boyahanelerde çalışıp asit/boya buharını teneffüs eden işçide meslek hastalığı olmaz mı?

Bu, sendikaların üzerinde durması, işverene önlem aldırması gereken bir konu. İnsan hayatı söz konusu.

Mutlaka. İşçi sağlığı-iş güvenliği seminerlerinde hocalarımıza bunu özellikle işlettiriyoruz. Zaten kendileri bu konuların üzerinde duruyorlar. Ama bunların dışında faydalanabileceğimiz hocalarımız varsa onları da değerlendiririz.

İşgüvenliği konusuna gelelim. ILO sözleşmelerinin imzalanması...

Bir kere Türkiye’de iş güvenliği hiç yok. Moğultay yasa çıkacak diye bir konu attı ortaya. Atmasaydı daha iyiydi. İşverenler yasa çıkacak diye fabrikalarda işçi bırakmadılar.

Şu anda herkesin gözü o yasada. Ama yasa çıkacak da ne olacak, fabrikalarda işçi kalmadı ki! Buna işsizliğin vermiş olduğu rekabeti ekleyin. Arkadaşlarımız mecburen haksızlıklara katlanıp çalışıyorlar.

Bursa hava kirliliğinde başta gelen yerlerinden biridir. Bunun ana nedeni, bizce, fabrika atıkları konusunda “masraflı oluyor” diye önlem almayan, arıtma tesisini çalıştırmayan işverenlerdir. Siz çevre sorunları konusunda ne düşünüyorsunuz?

Fabrikaların, bilhassa şehir içinde, bacalarında filtre olması lazım. Ama hiçbir fabrikada doğru dürüst filtre yok. Bunun dışında, son birkaç senedir araçlardan çıkan eksoz gazları, trafiğin yoğun olduğu yerleri nefes alınamayacak duruma getirdi. Doğal gaz belki buna karşı bir önlem olacak...

Kıyaslarsak, çevre kirliliğinin asıl nedeninin fabrikalar olduğunu görürüz.

Fabrikalar, doğru. Hakikaten, fabrikalar filtreler üzerine eğilmezlerse, bu iş düzelmez. Evlerin bacaları, eksozlar da önemli ama, esas olarak fabrikalar.

Çevre sorunlarının bu kadar birikmesinde işverenin kâr hırsı, bilinçli ihmâl temel unsur...

İşverenin gözünü para bürümüş, başka hiçbir şeyi görmüyor. Bir-iki kişi dışında işverenlerin hepsi gaddardır, acımasız!..

“35 saatlik çalışma haftası” önerimizi nasıl karşılıyorsunuz?

Hayat şartları arkadaşlarımızı o kadar gerginleştirmiş, bunaltmıştır ki “35 saatlik çalışma haftası” uygundur. Neden diyeceksiniz? *Streten*. Ama aldığı para da önemli. (Kervan: Önerimizde “ücretler düşürülmeden” koşulu var zaten.) Evet, işçinin haftalık 48 saat çalışma seviyesinden düşmemeli.

“35 saat”ın bir yararı da şu. İşveren, işli işçiyi “dışarıda bekleyen var” şantajını yapamayacak.

Doğru. 35 saatin uygulanması, haftada belki bir vardiya daha ekleyecek, işsizliği biraz daha önleyecektir. Tabii, 35 saat uygundur.

Sömürüyü de sınırlamış olacak...

Tabii, ayrıca verimliliği artıracak. İşçi dinlenmiş olarak çalışacak.

Konuştuğumuz pek çok sendikacı, bütün partilerin seçimden önce “işçi dostu” gözüktü, seçimden sonra işçi sınıfının en temel haklarına bile saldırdıklarını söyledi. Tecrübeli bir sendikacı olarak ne alternatif öneriyorsunuz?

Evet, sendikacının kesinlikle bir partisi olmamalıdır. Tabii herkesin bir siyasi kanaati vardır, ama işçiyi “şu A partisinden şu B partisinden” diye ayıramazsınız. Hepsinin sendikacısısınız, hepsine eşit muamele yapacaksınız. “Şu benim partimdir burası benden değildir” gibilerinden tavır almayacaksınız. Bir sendika başkanı böyle düşünürse yanlış yapar. Ben özellikle karşıyım. Ben bütün partilere mensup insanlardan oy aldım da geldim buraya.

İşçi sınıfının kendi partisi olsa?

Tabii ki işçi sınıfının partisi olmaz.

Ama Türk-İş’in son genel kurulunda sendikacılardan “Türk-İş’in önderliğinde işçi partisi kurulmalı” önerisi geldi.

Mustafa Özbek’e sorarsanız, “işçi partisi kuralım, Türk-İş’in bir partisi olmalıdır” diyor. Ben kendisine, “eğer bir yere destek vermek istiyorsanız, seçimlerden evvel Amerika’daki gibi toplanalım, bu olmazsa öbürünü getirelim...” dedim. “Yok” dedi, “partimiz olacak”. Bence yanlıştır. Olmaz.

Ama, her halükarda işçi sınıfı kendi çıkarları gereği biraraya gelebilmeli..

Tabii.

Tekrar sendika eğitimlerine dönelim

isterseniz. Çalışmalarınız ne yönde?

Bir eğitim fonumuz var. Aidatların bir kısmını eğitime ayırıyoruz. 47 şubemiz var. Her şubeye senede iki eğitim veriliyor. Devamlı.

Nedir eğitim konusu? SSK olabilir, işçi sağlığı-iş güvenliği konusu, çalışma koşulları olabilir... O günkü şartlarda biz neyi talep edersek panel merkezimiz hocalarımızı ona göre gönderir. Kendi salonumuz var, 125 kişilik. Eğitimleri orada yapıyoruz.

Yılda iki seminerle kaç işçiyi eğitebiliyorsunuz?

Eğitim başına 75 üye olsa, yılda 150 eder. Bursa’da iki şube var, yani burada yılda toplam 300 işçi eğitim görüyor.

14-15 bin sendika üyeli bir bölgede bu sayı yeterli olamaz herhalde...

Yeterli değilse daha çok eğitim yaparız. Asgari iki eğitimden konuşuyoruz. Bir de, az önce şikayet ettiğimiz durum var. Seminer verdiğimiz işçi işinde kalabilse, fabrikalarda durum daha farklı olacak.

Türk-İş’in Aralık 1992’de yapılan genel kurulunda sendikanızın genel başkanı Şevket Yılmaz görevi Yol-İş’ten Bayram Meral’e devretti. Yeni yönetimini, önümüzdeki dönem için planlarını nasıl değerlendiriyorsunuz?

Şevket bey, uzun bir süre - 24 sene - merkezi yönetim görevinde kalmıştır. Buradan, bu binadan gitmiş oraya. Türk-İş’in kuruluşu bu binada olmuştu. Yani 223 bin üyeli Teksif olarak ağırlığımız vardır Türk-İş’de. İki ihtilal geçirmiş, ama *Türk-İş’i ayakta tutabilmiş*, Şevket bey. Tabii, zaman içinde yıpranmanın etkisi var.

Bayram Meral başkanımız da iyidir, tecrübelidir. Türk-İş Yönetim Kurulu’nun hepsi de değerli arkadaşımızdır. İnşallah önümüzdeki dönemde Türk-İş’ten beklenen hareketlenmeyi sağlayacaklardır.

Yeni yönetimden umutluyuz, onların destekçisiyiz. Ne yani, genel başkanımız burada yok diye farklı tavır mı alacaktık?

Seçimlerden sonra genelde kaybeden tarafla kazanan tarafın arası pek iyi olmaz, ama bu işçi sınıfı için geçerli değildir. Biz cemiyetçiyiz, “kişiler gelir geçer, sonunda Türk-İş kazansın” deriz. Rahmetli Demiroy geçti, Halil Tunç geçti, Şevket bey... Kaçı geldi geçti, Türk-İş gene ayakta. Bizim için en önemli şey Türk-İş’in ayakta kalması, güçlenmesidir. Zaten genel başkanımızın seçimin hemen ertesi günü bize özel talimatı da “ben görevdeymişim gibi benden daha fazla hareket edeceksiniz”di. Türk-İş hepimizin, işçilerindir.

Bugün işçilerin %80’i Türk-İş’te iken, burjuvazi işçi hareketini bölebilmek için, Hak-İş’in, “bağımsız”ların yanında bir de “yeni DİSK’i öne çıkardı. Rekabet işçinin hak alma mücadelesini zayıflattığı için işverenlerin işine geliyor. Sizin işkolunuzda da DİSK Tekstil’in sendikal birliğe saldırısı söz konusu. 1980 öncesi yaşanan olayları da hatırlayarak, bu gelişmeleri nasıl değerlendiriyorsunuz?

DİSK Bursa’da şu anda örgütlenmiş değil,

ama bazı hareketler içerisine girdiler.

Bakın, Rıdvan Budak’la Portekiz’de karşılaştım. Kendisine sordum, “işçinin birliğini mi istiyorsunuz?” “Evet” dedi. “O zaman benim örgütlendiğim yere saldırmayacaksınız. Örgütlen, ama sendikanın girmemiş olduğu yerde örgütlen, ben de sana yardımcı olayım. Benim örgütlenmediğim yerde bana saldırdığın zaman biz ne yapacağız? Sendikalar birbirine girecek, bundan işçi arkadaşlarımız zarar görecektir...” diye konuştum kendisiyle.

Bakın Bursa’da belediye işçileri, Hak-İş’ti Türk-İş’ti derken tam 4 sene sözleşme beklediler. Rekabetin acısını işçi çekti!

Burada akıllıca düşünmek lazım. Tekstil’in barajı aşması mümkün değil, hangi işçi Tekstil’e giderse gitsin. Dolayısıyla kolay kolay sözleşmeye oturamayacaktır. Barajı aşmak çok zordur onlar için. Tek güvenceleri Mehmet Moğultay’dır, açık açık söylüyorum. Moğultay DİSK’in danışmanı mıydı neydi, şimdi çalışma bakanı.

DİSK’liler bölmesinler arkadaşlarımızı. Sendikalar birbirleriyle boğuşmasın, BİRLİK yapsın. Kafaları birleştirip işverenden haklarımızı nasıl kopartırız, yasaları nasıl düzelttirebiliriz diye birlikte mücadele etmemiz lazım

Meclis başkanvekili Fehmi Işıklar, DİSK’in genel sekreteriymi...

DİSK’in iktidardan, genelde burjuvaziden gördüğü destek ortada. İşçiler bölündükçe burjuvazi kazançlı çıkıyor...

Tabii. Birlikten güç doğar, bölünürsen zarar!

Bakın öbür şubemizin başkanı Cahit Dursun açık oturum istedi onlardan. Resmen gazeteden duyurdu. *Hiçbiri gelmiyor*. Buyursunlar gelsinler, işçinin birlik meselelerini herkesin önünde konuşalım. Rıdvan Budak’ın Şevket beyin elini öpmesiyle iş bitmiyor.

Tekstil’in kongresi de olaylı, şaibeli bir toplantı oldu. Benzeri bir kongreyi Teksif yapsaydı kesinlikle mahkemelerde ayyuka çıkar, iptal edilirdi...

Ayyuka çıkarırlardı, tabii.

Belediye işyerlerinde açık seçik görüldüğü gibi, DİSK’e patron ve devlet desteği söz konusu...

Göz yumuyorlar tabii. Ama bölücülükten zararlı çıkan işçi olur. İşçi arkadaşlarımız

bazı şeyleri yaşayarak görecektir. “Harmana giren dirgene dayanır” derler.

Türk-İş’ten sendikacı arkadaşlar, “gelsinler, bizimle birleşsinler, seçimlere katılsınlar demokratik bir şekilde, eğer işçiler onları seçerse gelsinler otursunlar” yanıtını alıyoruz. DİSK yöneticileri ise buna yanaşmıyor. Oysa, işçinin birliğinden yana iseler, “Türk-İş’te birleşmemiz lazım” deyip mal-para varlığıyla Teksif’e katılmaları gerekir.

O da ayrı konu, o da düşünülür.

Şimdi diyorlar ki “üyelerimizi geri verin”. 1980 sonrasında sendikaları kapandı işçi Hak-İş’e, Türk-İş’e gitti. Olabilir, ama yahu, 10 senede dünya değişti... Çoğu çıktı işten, ve de kuşak değişti.

Yine de kapılarımız onlara açık. Gelip bizde yönetimi ele geçirmek için çalışabilirler. Bence muvaffak olamazlar, olsalardı kendi sendikalarında muvaffak olurlardı. Kanunsuz kongre, bilmemne yapmazlardı...

DİSK’li sendikacılara iletmek istediğiniz herhangi bir mesaj var mı?

Bölmesinler arkadaşlarımızı. Sendikalar birbirleriyle boğuşmasın. Sendikalar bir şey yapacaksa BİRLİK yapmalıdır. Kafaları birleştirmek lazım. Ondan sonra işverenden haklarınızı nasıl daha iyi kopartırız, yasaları nasıl düzelttirebiliriz diye mücadele etmek lazım.

Yoksa sen benim yerimi alacaksın ben senin yerini alacağım diye o onu bu bunu dövsün. 1980 öncesi gibi silahları beline koy git... Bu yanlışlıklar tekrarlanmasın, işçi bölünmesin istiyoruz.

Haa, örgütlenilmemiş yerlerde örgütlen-sinler. Örgütlenmiş yerlerde huzursuzluk çıkarmasınlar. Bılaş’ta gördük. İşveren 42 kişiyi çıkardı, koydu. Sadece DİSK’ten değil Teksif’ten de işçi atılıyor. İşveren zaten sendikaya düşman! İster Türk-İş ister DİSK ya da başkası, üye olanları hemen kapının önüne koyuyor. *Sendikal rekabeti de fırsat biliyor*. Onun için, gelsin arkadaşlarımız bizimle beraber çalışsınlar. Biz onlarla beraber çalışırız. Biz herkesle geçiniriz. İşveren engeli varken kendi kendimizi engellemeyelim. Yanlıştır.

Sendikaların tek sesli hareket etmeleri açısından Kocaali Sendikalar Birliği’ne benzer bir ortak yapının yararlı olacağı düşüncesindeyiz. Bu konuda ne düşünüyorsunuz?

Bu gibi konularda yetkimizi Türk-İş 8. Bölge temsilcisi Mehmet Kanca’ya vermişiz. Ayrıca Bursa’daki sendikalar hem Türk-İş’e hem de birbirlerine çok bağlıdır. Her türlü birliği beraberliği sağlar, birbirimize her türlü yardımı yaparız.

Dergimizin okuyucularına bir mesajınız var mı?

Derginiz güzel faaliyetler içindedir. Daha önce verdiğiniz dergileri de inceledik. Hakikaten güzel faaliyetiniz var. Çalışmada yararlar var. Derginiz demeyelim de, *dergimiz* diyelim. Dergimiz aracılığıyla işçi arkadaşlarımızın birlik ve beraberlik içerisinde olmasını istiyorum. Bölge başkanımız Mehmet Kanca’nın emrinde, Türk-İş olarak hazırız. Bunu da bu şekilde dile getirirseniz memnum olurum. ●

Yeni Harb-İş'te eğitim

Seyit Rıza Güven Harb-İş
İstanbul şubesinin düzenlediği
eğitim çalışmalarını anlatıyor

Sendikamızın 13 şube ve genel merkezinde "devrim" denilebilecek bir değişimi üç-dört ay önce yaşayarak sendika-içi demokrasinin çok canlı bir örneğini veren T.Harb-İş, şimdi kurumsallaşma ve eğitim alanında önemli adımlar atıyor. Yeni yönetim ve tabandaki işçi arkadaşlarımız, sendikalarını sendikal hareketin ileri mevzilerinden biri haline getirmeye kararlı görünuyorlar.

Örneğin, göreve gelir gelmez, sendikamızın 30 yıllık tarihinde ilk kez temsilcilik seçimleri yapan T.Harb-İş İstanbul şube yönetimi, işyeri danışma kurulu, temsilciler kurulu ve genel üye toplantısıyla yeni bir sendika ve yeni bir sendikacı tipi yaratmaya hevesli ve kararlı. Uğur Mumcu eylemlerine katılıyor, 8 Mart Emekçi Kadınlar Günü'ne özel önem veriyor ve yeni başlattıkları eğitimlerle gerçek sendikacılığın, sınıf sendikacılığının örneklerini veriyorlar.

İki alanda seri eğitim seferberliği kararı alan Harb-İş İstanbul şube yönetimi, kadro eğitimi için Petrol-İş'in değerli uzmanı İ.Hakkı Kurt'u, işçi sağlığı-iş güvenliği ve çalışma koşulları ile ilgili eğitim için de *İşçi Sağlığı Derneği (İSD)* eğitim uzmanlarını görevlendirdi.

10 Nisan'da Harb-İş İstanbul şube eğitim salonunda yapılan eğitim şube

başkanı Orhan Coştur'un yönetiminde yürütüldü. Yaklaşık 5 saat süren ve 150 işçi tarafından ilgi ile izlenen eğitime İSD genel merkezi uzmanlarından Dr.Nejat Yazıcıoğlu, araştırmacı uzman Merih Akseymen Kudsal ve Dr.Bülent Şaraplı katıldı.

Şube başkanının açış konuşmasından sonra ilk söz Dr.Nejat Yazıcıoğlu'na verildi. İşçi sağlığı, meslek hastalıkları ve SSK konusunda bilgiler aktaran Dr.Nejat Yazıcıoğlu özetle şöyle dedi:

"SSK işçi sınıfının paralarıyla, emeğiyle kurulmuş, ama ona yabancılaşmıştır. Devletin arpalığı halindedir. Devlet bütçesinin %25'i kadar, 71 trilyonluk bütçesi var. Tamamı işçi sınıfının alınteridir. Hakim sınıfların devleti bu kaynağa el koyma tezgahları içindedir. İşçi sınıfımız ve onun sendikaları bu tezgahları bozmak için yeterli güce ve örgütlülüğe sahiptirler..."

"İşçi sağlığı ve meslek hastalıkları konusundaki mücadele işçi sınıfımızın temel demokratik mücadele alanlarından birisidir. Koalisyon hükümetinin sağlık bakanı Yıldırım Aktuna yeni bir sağlık sigortası çıkacağını söyledi. Açıkça söylemiyorlar ama hükümet SSK'yı genel sağlık sigortasının kapsamı içerisine almak istemektedir. Aslında en iyisi budur diyebilir miyiz? İlk bakışta mantıklı, Bağ-Kur, ES ve SSK birleşsin ve herkese yaşam boyunca koşulsuz sağlık sigortası gelsin. Bakan Aktuna tam da' bunu istiyor. Fakat, SSK'nın bütçesi 71 trilyon lira iken, bu hükümetin sağlığa ayırdığı pay yalnızca

375 milyar liradır. Demek ki, devlet, kendisi dışında oluşmuş ve bugüne kadar herkesin soyup soğana çevirdiği, "battığı" ilan edilen bu kurumun kaynaklarını kendi harcamalarına ayırmaya çalışıyor."

Dr.Yazıcıoğlu, daha sonra SSK'nın işçiler ve sendikalar tarafından demokratikleştirilmesi gerektiğini belirtti. Bir işçinin, "71 trilyonluk SSK bütçesini işçiler yönetsin diyorsunuz, işçiler becerebilir mi?" şeklindeki sorusunu N.Yazıcıoğlu, "biz işçi sınıfının, değil SSK'nın bütçesini, devlet bütçesini bile yönetebileceğine inanıyoruz" şeklinde yanıtladı. Bu, salondan coşkulu alkış aldı.

Eğitimin ikinci konuşmacısı Dr.Bülent Şaraplı idi. Dr.Şaraplı, işçi sağlığı ve iş güvenliği ile ilgili teknik bilgileri yalın bir dille aktardı. Bu konudaki ILO verilerini örnekleriyle açıkladı. Boşlukların ancak sendikaların ve işçi sınıfının mücadelesiyle alınabileceğini, çünkü hak aranmadığında işverenlerin kesinlikle bu konuda yatırım yapmadığını belirtti. Salonda en çok sorunun bu konuşmacıya gelmesi, işçilerin somut işçi sağlığı sorunlarına kayıtsız kalmadığını, tam tersine yoğun ilgi duyduğunu gösterdi.

Daha sonra, değişik işkollarındaki işgüvenliği, meslek hastalıkları riski taşıyan işyerleri ile ilgili slayt gösterisi yapıldı. Bu bölümde İSD yetkilileri çeşitli açıklamalar

yaptılar.

Yemek arasından sonra, üçüncü konuşmacı, sendikal uzman Merih Akseymen Kudsal idi. Duru bir dille kapitalizmi anlatan ve anlattıklarını yaşamdan basit örneklerle destekleyen Merih Akseymen Kudsal, kapitalizmde işçiyi altın yumurtlayan tavuğa benzetti, "tavuğa az bir yem verirsin, ama altın yumurta alırsın, bizim hikayemiz de böyle" dedi.

Patronların soyunun sopunun aynı olduğunu ve biz işçilerin sağlığını da çevresini de düşünmeyeceğini anlatan uzman Kudsal, "sorunlarımızın halli için mücadele etmekten başka bir yolumuz yoktur" dedi. Çalışma koşulları ve işçi sınıfı konusunda ise özetle şöyle konuştu:

"İşveren sınıfı veya bilimsel tabiriyle burjuvazi, işleyiş olarak da bize benzemez. Birbirlerinin gırtlığını sıkırlar. Büyük işveren küçüğü yutuyor, sınıf kardeşini açlığa mahkum etti diye düşünmüyor. Ben zafer kazandım, bir küçük balığı daha yuttum diyor. Yani işverenler sınıfı öyle bir sınıf ki sınıf dayanışması çok az, gırtlaklama daha fazla..."

"Yaşadığımız tüm sorunların gerçek çözümünün tam tutarlı savunucusu ancak işçi sınıfı olabilir, öyle oluyor. Burjuvazi belki kendi çocuğunun kanser olmasını istemez, ama fabrikadaki işçinin kanser olma riski söz konusu oldu mu omuz silker, harcama yapmaz. Özetlersek, işçiler olarak çok kötü koşullarda çalışıyoruz. Bunun nedeni şu ya da bu işverenin kötü niyeti değildir. Çünkü konu kişilikle ilgili değil, işveren hacı da olsa hoca da olsa, sonuç bu oluyor. Gerçek neden bu sistemdir, *çakırtın kapitalizmdir*. Tabii ki, sistemin temel yasası *kâr yasası* olması, insanın insan tarafından sömürülmesine dayanmasıdır. Sistem sizin sağlığını değil, kendi sağlığını düşünür. Siz onu zorlar, düşündürürseniz olur..."

"İşçi sınıfının bakış açısı insanlığın, doğanın çıkarı, bilimin doludizgin ve sınırsız gelişmesidir."

Merih Akseymen Kudsal, güzel konuşmasına T.Harb-İş'teki sendikal değişimin Türkiye'de çok ciddi sonuçlara yol açacağına inandığını belirterek son verdi. Bu arada başkan Orhan Coştur, kendi yaşamlarından bir dizi örnek vererek kapitalizmi lanetledi.

Son sözü şube eğitim sekreteri aldı ve "1 Mayıs'tan sonra İstanbul sendikal platformunun SSK olayını gündeme alacağını ve çözüme kavuşturuncaya kadar bir program gerçekleştireceğini" anlattı.

Eğitim toplantısı yeni Harb-İş'e yakışır bir toplantı oldu. ●

AHMET CANDAN

Taşköz Tarsanesi

Türkiye sendikal hareketinin acil çözümlemesi gereken sorunları var. Bunun için gerekli anahtar sınıf temelinde yapılacak sendikacılıktır. Böylece sendikal hareketin sağlıklı bir yapıya sahip olacağına inanmaktayım. Bu temelini başlıca elemanları şunlardır:

1. Sendikal birlik, 2. Sendika-içi demokrasi, 3. Eylemli sendikacılık

Neden sendikal birlik? Sermaye işçinin karşısında tek vücuttur. Her türlü sorunda birlikte hareket etmektedir. TİSK, MESS, TÜSİAD gibi sermaye kuruluşları, Türkiye'nin gündemini belirleyebiliyor, değiştirebiliyorlar. Ne yazık ki işçi kuruluşları bunu yapamıyorlar. Aslında ellerinde üretimden gelen çok büyük bir güç ve de gündem belirleme şansları var.

Sermaye insanı sömürürken milliyetine bakmaz. Türk mü, Alman mı, İngiliz mi demez, sömürür. Dinine mezhebine hiç bakmaz. Müslümanı da, Hristiyanı da, Yahudiyi de, Alevi ve Sünniyi de **sömürür**. Sermayenin ne milliyeti, ne de dini, mezhebi vardır. Onun için, işçilerin

Sınıf sendikacılığı zorunludur

mücadelesi milliyetçilik/din temelinde değil, sınıf temelinde olmak zorundadır. Tek tek işçiler Hristiyan, Müslüman, vb. ayrı dinlerin insanları olabilirler. Sermayeye karşı birlik olmak zorundadırlar.

İkinci bir nokta, *sendika-içi demokrasi*. Ülkemizde demokrasi istiyorsak, ilk önce kendi örgütlerimizi, sendikaları demokratik hale getirmeliyiz. Türkiye'de sendika-içi demokrasi çok çarpıtılıyor, güdükleştiriliyor. Bunun yansıması yönetimler düzeyinde de kendini göstermektedir.

Sendikalar demokrasinin turnusol kağıdıdır. Kendi içinde demokrasisi olmayan sendikal hareketin ülkede demokrasiyi istemesini en başta kendi üyeleri ciddiye almaz. Sendika-içi demokrasiyi kurmak elbette kolay değil, çetin mücadele ister. Ama Harb-İş deneyimimizden de görüleceği üzere, imkansız da değildir.

Üçüncü olarak, *eylemli sendikacılık*. Sermaye eylem yapıyorsa, TÜSİAD gözlemlerini rapor haline getirip yazıyorsa, siyasal iktidarları denetleyip *yönlendiriyor*sa, işçi sınıfı da eylem yapmak zorundadır. Toplumda işçi sınıfından yana bir değişiklik olması için, *bu değişikliği amaçlayan eylemli sendikacılık* yapılması şarttır. Haklı taleplerimizin gerçekleşmesi için, sendikamızı önümüze katıp harekete geçmek zorundayız.

Sendikalar politika yapar mı?

Söylediklerimize "bunlar politikadır, sendikalar politika yapmaz" diyecekler olabilir. Bu "hayır" sesleri genelde sermaye çevrelerinden yükselir. Onların amacı, biz işçileri dar bir alana sıkıştırıp "siz işinize, çalışmaya bakın, politikadan size ne,

zaten bu yalan-dolan işidir" gibi sözlerle uyutmak, bizi politikadan soğutmaktır.

Son yıllara kadar işçilerin birçoğunun kandiği bu yalanın arkasındaki gerçek şudur: Yalan dedikleri politikanın alâsını kendileri yaparlar. Çünkü amaçları politik sahnede sermaye kesiminin egemenliğini daha da pekiştirmek, emekçi kesimin yaşamını daha da zindan etmektir. Bu anlayışlara bir takım sendikacılar da "partilerüstü politika" adı altında ayak uydurmuşlardır. Bunlar, işçileri politik alandan çekip salt ekonomik alana sıkıştırmak istemişlerdir.

"Evet, sendikalar politika yapar" diyenlere göre, sendikalar hayatın her alanında politika yapmalıdırlar. Fakat bunda dikkat edilecek husus özenle egemen sınıftan bağımsız politika yapmaktır. Ülkedeki sorunlar için tavır koymaktır. İşçi sınıfı temelindeki politikalar, işçi sınıfı tarafından daha rahat hayata geçirilecektir.

Sendikalar siyasal iktidarı hedeflemeyler, amaçları işçi sınıfının ekonomik ve demokratik haklarını korumak, geliştirmektir. Ama "sınıfın tam kurtuluşuna da hizmet eden örgütsel odaklar olmayı öğrenmek" (Marks) durumundadırlar. ●

Yeni DİSK'in rengi

HASAN MANTICI

Toplumsal Dayanışma dergisinin 1. ve 2. sayılarında Türk-İş'e bağlı Deri-İş'in eski yöneticilerinden Munzur Pekgüleç ile DİSK'e bağlı İlerici Deri-İş'in genel başkanı Nurettin Yılmaz'ın yazılarına söylenecek çok şey var. Ama ben söylemiş oldukları ortak sözleri üzerine ve "DİSK faaliyete başladı" sözlerine bir kaç söz söyleme ihtiyacı hissettim.

"Doğru zamanda doğru yerde olmak", bu sözler DİSK'e bağlı bir sendikacıyla, Türk-İş'e bağlı bir sendikanın eski yöneticisine ait.

Oniki Eylül'de Kenan Evren "doğru" zaman yarattı, bu dostlarımız Türk-İş'te yer aldı, hatta yöneticilik dahi yapanlar oldu.

Oniki Eylül sonrası "doğru" zamanı, Demirel hükümeti yarattı ve DİSK'i açtı. Dostlarımızın bir kısmı DİSK'te yer aldı, bir kısmı da yer almak istiyor.

Bundan sonraki "doğru" zamanı (işçi sınıfı dışında) birileri yaratırsa, bu dostlarımız burada da yer alırlar.

Dostlar kendinize gelin ve böyle yuvarlanıp geçinmekten vazgeçin. Gidin kendi başka meslek seçin. (İşçi sınıfının "doğru" zamanda o sendikada, "yanlış" zamanda şu sendikada olmak gibi saçma sapan teorilere ihtiyacı yoktur. İşçi sınıfının her zaman birliğe ihtiyacı vardır.)

DİSK kapatıldıktan sonra, günümüze kadar gelen sürede köprünün altından çok sular aktı. Bugün akan sular ise bir başka renktedir.

Nurettin Yılmaz diyor ki "DİSK yeniden faaliyete başladı". Bu deyimde öyle bir hava var ki, DİSK, albaylar cuntasına karşı direnerek faaliyete geçen Yunanistan'daki sendikalar gibi, ya da İspanya'da Franko faşizmine karşı yıllarca mücadele etmiş İspanya işçi sınıfı örgütleri gibi, mücadele ederek faaliyete başladı.

Yok böyle şeyler dostlar. 12 Eylül 1980'de öten düdükten sonra (İstineler haricinde) tümü ya Selimiye kışlasında teslim ol kuyruğuna girdiler, ya da işçilerimiz koptu diyerek bu ülkeden

Türkiye işçi sınıfının gündeminde DİSK yoktur. İşçi sınıfı kendi kurtuluşunu o sendikadan bu sendikaya geçerek aramamalıdır. İşçi sınıfı ve emekçi halkımızın kurtuluşu demokrasidir

başka bir ülkeye kaçtılar. Cezaevlerinden çıktıktan sonra da, yaptıkları hataları düzeltme yerine, sermaye sınıfının yanında yer aldılar. 12 Eylül'den köşe dönmece felsefesine uyarak, köşeyi döndüler.

Bir örnek vermek istiyorum. Otomobil-İş sendikası bir işyerinde TİS görüşmelerine gittiğinde, işveren adına DİSK genel başkanı Kemal Nebioğlu'nun oturuma katıldığını görmüş. Eğer sadece Nebioğlu sermayenin yanında olsaydı, sorun kolay çözüldü. Nerdeyse tümü böyle...

Dostlar. DİSK yeniden faaliyete başlamadı, yeniden faaliyete BAŞLATTIRILDI.

Ülkemizde DYP-SHP koalisyon hükümetinin demokrasi getireceğini ispatlaması gerekiyordu. Diğer düzen partilerinin de ülkemizde demokrasi var diyebilmesi gerekiyordu. Özellikle Avrupa ve Dünya kamuoyununa karşı. İşte bunun için DİSK faaliyeti BAŞLATTIRILDI.

Eh DİSK faaliyete başlar da malı mülkü verilmese olur mu? Bu demokrasi ayıbı olurdu. Bu ayıbı da ortadan kaldırmak gerekiyordu, kaldırdılar ve sendikacılar paralarına kavuştu. 12 Eylül'den sonra ortalıkta gözükmeyen sendikacılar, yerden mantar biter gibi piyasaya çıktılar. İlk tartışmaları "onar yıllık kayıpları nasıl geri alırsın" oldu. *Aldılar da*. Hem öyle aldılar ki, sanki bu bayları Devlet, Kenan Evren mağdur etmemiş de işçiler mağdur etmiş gibi, *işçi paralarını aldılar*.

Dostlar, benim demek istediğim şudur. Bugün köprünün altından akan suyun rengi kırmızıdır. DİSK, kırmızıdan Demirel kadar korkmaktadır...

Bugün Kürdistan'da akıtılan kanın bir şekilde gizlenmesi gerekmektedir. Türkiye'de devam eden insan hakları ihlallerinin gizlenmesi gerekmektedir. Tüm bu olumsuz olayları DİSK bir şemsiye gibi örtmektedir. Bugünkü DİSK, Türkiye işçi sınıfına ve Kürt halkına karşı işlenen cinayetlerin gizlenmesi için faaliyete geçirilmiş ve ruhlarını şeytana satmış sendikacılar topluluğundan ibarettir.

Türkiye işçi sınıfı ve Kürt halkının gündeminde DİSK olduğunu sanmıyorum. Eğer varsa, benim önerim, gündemlerinden DİSK'i çıkarmaları ve *üyesi bulundukları sendikalarına sahip çıkmalarıdır*.

İşçi sınıfı kendi kurtuluşunu o sendikadan bu sendikaya geçerek aramamalıdır. İşçi sınıfı ve emekçi halkımızın kurtuluşu *demokrasidir* ve gün geçirilmeden, demokrasi sahnesine çıkmalıdır, var olan haklarını koruyarak geliştirilmelidir. Saygılarımla

(NOT: Bu yazı ilgili dergiye verilmiş, ancak yayınlanmamıştır.) ●

İki deneyim iki ders

ŞİRİN BİRDAL

Belediyeye bağlı bir işyerine dergi satışı ve abone yapmak için gidiyorum. İlk gün 20 abone yapıldı. İşçi arkadaşlarla tanışıp uzun uzun sohbet ettik. İkinci gidişimde çevremize Genel-İş'e geçen bir-iki arkadaş geldi. Aramızda ateşli bir tartışma başladı.

Arkadaşların görüşü diye getirdikleri şunlardı: **Kervan** Türk-İş ve Belediye-İş'ten "maddi ve manevi destek" görüyormuş. İşçileri Türk-İş'e zorla getirdikleri için 12 Eylül generalleri doğru yaptılar demeye getiriyormuşuz. Türk-İş şimdiye kadar işçiye ne vermişmiş. Belediye-iş Genel-iş örgütlenmesi var diye greve gitmişmiş. Aslında bu toplu sözleşme haklarını Belediye-İş almamışmış, çünkü Sözen vermişmiş... Bir yığın laf.

Bunlara yanıt verdik. Geçmişte Disk'in güzel gelenekler yarattığını, ama açılması-nın ta baştan yanlış olduğunu, çünkü ileri işçileri Türk-İş'ten kopararak *gövdeyi başsız bıraktığını* (bugün DİSK'in "ileri" bile olmadığını) hatırlattık. Sendikal çalışmada hedefin, işçi çoğunluğu nerede ise orada *birliği* sağlayıp o sendikayı *sınıf sendikası* konumuna getirmek olduğunu vurguladık. İşçilerin %80'i Türk-İş'te iken ayrı-gayrılık yapmanın işverene yaradığını anlattık. İşçi sınıfının burjuva ideolojisinden bağımsızlığının önemini tekrar dile getirdik. Sohbet o gün böyle gitti.

Başka bir gün yine aynı işyerinde sohbeti koyulaştırmışken, elinde telsiziyle iyi giyimli bir beyefendi (işçi olmadığı her halinden belli) yanımıza geldi. "Kervan şu TKP'den ayrılan R.Yürükoğlu grubunun değil mi? Geçmişte radikal bir çıkış yapmıştı, şimdi 'Türk-İş'te birlik' deyip Türk-İş'i göklere çıkardığı yetmiyormuş gibi, bir de işçiyi Alevi-Sünni diye bölüyor" dedi.

Sakin sakın dinleyip kimliğini sordum. Beyefendi, belediyenin *şeflerinden* biri ve de Genel-İş'in bilmemne kurulu başkanymış. Kendisini işveren temsilcisi "saymıyormuş", çünkü ona göre belediye başkanı bile işveren sayılmazmış. İşveren temsilcilerinin coşkuyla savunduğu sendikal rekabet ("sendika seçme özgürlüğü" de diyorlar) *iyi birşeymiş*.

Bizi işçiyi bölmekle(!) suçlayan beyefendinin konumuna bakın: İşverenin şefi. Savunduğu görüşlere bakın: İşçilerin reketinden yana, belediye başkanını işveren saymıyor. Somut işlevi de bölücülük! Burjuvazinin iş çavuşu diye işte bunlara diyorlar. Dolayısıyla, tam ben işyerinden çıkarken işçi arkadaşlardan birinin yanıma yaklaşıp, "abla amir **Kervan**'cılarının bir daha buraya sokulmamasını istedi" dediğinde şaşımadım.

Bir düzeyde komünistlere "Sözenci" iftirasını atıp, öteki düzeyde Sözen'i savunmak, aklamak, sonra da komünistlere yasak koymak! Birliğe, işçiye, komüniste düşmanlık yapmak! Genel-İş'çi şeflerin ne işe yaradıkları açık değil mi? ●

Türkiye işçi sınıfının mücadele tarihine şanlı sayfalar yazdıran DİSK'in yeniden açılması ve gasp edilen malvarlığının iade edilmesi koalisyon hükümetinin demokratikleşme yolunda attığı en önemli adımlardan biridir. Çalışma yaşamını ilgilendiren çok sayıda anti demokratik yasanın bugüne kadar kaldırılmamış olması da aynı hükümetin ayıbıdır.

1967 Yılında Amerikan tipi uzlaşmacı sendikacılık anlayışını reddeden Kemal Türkler, İbrahim Güzelce önderliğinde kurulan DİSK, 15-16 Haziran (1970) eyleminde egemen güçlerin korkulu rüyası haline geldi. Türkiye'de şanlı 1 Mayıs'ları yaratan, 1976 yılında DGM'leri ezen, MESS'i dize getiren DİSK, 12 Eylül darbesinin ilk hedef aldığı işçi örgütüydü.

Oysa bugün, DİSK'in kuruluş ve mücadele sürecindeki koşullarla bugünkü dünya ve ülke koşulları tamamen değişiktir. Sendikal birlik *Türk-İş'te* gerçekleşmiştir. Dünya çapında yaşanan ekonomik kriz Türkiye'yi de içerisine hızla almış olup, işverenler işçi sınıfına yoğun saldırılarında kitlesel işten çıkarmaları silah olarak

Bize birlik gerek

Belediye-İş Antakya şube başkanı Mehmet Ekler, "DİSK sendikal birliğe katkı yapmalı, Türk-İş'e katılmalı" diyor

kullanmaktadırlar. DİSK, bağımsız sendikalar ve Hak-İş de, ayrı varlıklarıyla işverenlerin Türkiye işçi sınıfının Türk-

İş'te gerçekleşmiş sendikal birliğine yönelik saldırılarına alet olmaktadır.

DİSK'i faaliyete geçiren yöneticiler bugün tarihsel bir sorumlulukla karşı karşıyadır. Bu sorumluluk Türkiye işçi sınıfının *sendikal birliğine* katkı yapmaktır. Bu gerçeği görmemek, bu sorumluluğu duymamak, Türkiye işçi sınıfı hareketine ve birliğine zarar vermekle kalmıyor, aynı zamanda DİSK'in mücadelesine de gölge düşürüyor.

Üstelik, İskenderun, Uşak, Adana Gaziantep belediyelerinde olduğu gibi, işveren konumundaki insanların öncülüğünde örgütlenecek bir DİSK'in işçi sınıfının birlik mücadelesine zarar vermekten başka bir işe yaramayacağını işçi sınıfı biliyor.

İşçilerin birbirleriyle rekabeti, bölünmüşlüğü, işverenler tarafından sürekli yaratılır. Buna karşı koyabilmek için, *işçiler birleşmeli ve her işkolunda tek sendika olmalıdır*. Ancak o zaman işverenlere karşı işçi sınıfı daha etkin mücadeleler verir ve kazanımlar elde eder.

Sonuç olarak: Bugün bütün sendikalar Türk-İş'te bütünleşmelidir. DİSK, Hak-İş ve bağımsız sendikalar, tüm mal varlıklarıyla *Türk-İş'e katılmalıdırlar*. ●

Kadın sorununda bugünden yapılacak çok şey var

İngiltere Türkiyeli Kıbrıslı Kadınlar Birliği (İTKB)
tarafından 8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar
Günü dolayısıyla düzenlenen
“Emekçi Kadınların Güncel Sorunları” konulu
seminerde Rıza Yürükoğlu’nun
yaptığı konuşmayı ve tartışmalar bölümündeki
konuşmaları yayınlıyoruz

Kadın sorunu, ancak tarihsel bütünselliği içinde ele alındığında kavranabilecek zor sorunlardan birisidir. Antropoloji, tarih, sosyoloji, siyasal ekonomi ve felsefe gibi beş bilim dalını derinden ilgilendiriyor. Ben konunun gerçek anlamda uzmanı değilim. Alanıma giren yönleriyle biliyorum. Bu nedenle, söyleyeceklerimi, bir anlamda, tartışmayı başlatma konuşması olarak dinleyin.

I. KADINLARIN BAZI ÖNEMLİ SORUNLARI

Dünyanın hiçbir yerinde kadın sorununda çözüm gelmiş değildir. Daha uzun bir süre de gelmesinin olanağı yoktur. Ancak, Türkiye gibi geriliğin içinden yeni çıkmakta olan bir ülkede, tabii ki bu sorun çok daha ağırdır. Toplumumuzda kadının konumu, ileri kapitalist ülkelerde olduğundan çok daha kötüdür. Çünkü, Marks’ın dediği gibi, “kadının toplumsal konumu, net bir şekilde, toplumsal gelişmenin düzeyini verir.” (K.Marks, *L.Kugelman’a Mektup*,

12 Aralık 1868)

İş yaşamında. Ülkemizde çalışan kadınlar, hiçbir yerde eşit işe eşit ücret alamazlar. Aynı işi yaparlar, erkeklerden daha az ücret alırlar.

Endüstride çalışan kadınların önemli çoğunluğu sigortasızdır. “Üç ay deneme” diye işe alınır, sonra çıkartılırlar.

Sağlık sorunları büyüktür. Sigortalı da olmadıklarından bakım yaptıramazlar.

Doğum kontrolü başlı başına bir sorundur.

Toplumsal yaşamda. Kadınların, sendikalarda, derneklerde, odalarda, partilerde tuttukları yer orantısızdır. Hiçbir kuruluşta sayıları oranında yönetimde temsil edilmiyorlar. Yönetimde bir ya da iki kadın olduğu zaman modern bir görünüş oluyor, o kadar.

Evlilikte seçme özgürlüğü yok. Aslında bu dediğim tüm dünya için geçerlidir, en ileri ülkelerde bile, ki buna biraz sonra değineceğim. Ancak bizim ülkemizde en kaba şekliyle yok. Tabii, toplumsal gelişmeye bağlı olarak hızlı bir değişim görölüyor ama bu değişim yine de gerçek

bir seçme özgürlüğü anlamına gelmiyor. Seçme özgürlüğünün sözünün edilebildiği durumlar da yine sınıf, zenginlik, statü gibi aşılmaz sınırlar taşıyor.

Cinsel taciz yaşamın her alanında, her yerde vardır. Bu son derece ciddi bir sorundur.

Ev yaşamında. Emekçi kadın, yalnızca emekçi olarak sömürülüyor. Evinde de kadın olarak eziliyor. Dışarıda çalışsa bile tüm ev işleri ve çocuk bakımı üzerindedir. Genel olarak bizde kocalar, dışarı işini dikkate almıyor, eve geldiğinde yemeğinin hazır olmasını bekliyor. Yapmadı mı, yandı kadın!

Dayak, ailede şiddet kullanma, toplumun derin yaralarından biridir. Anası ya da

kardeşi “uğruna” karısını bir-iki kez dövmeyene Anadolu’da pek adam denmez. Şöyle bir söz de var hatta: “Kadının karnında sıpayı, sırtında sopayı eksik etme!” Kentlerde bu değer yargısı da hızla değişiyor ama hepimiz biliyoruz ki, pratikte fazla değişen bir şey yok. Bunlar bizim gerçeklerimiz, yürekten çekinmeyelim. “Toplumumuzun gerçekleri” diyerek genelliklerin ardına sığınmayalım, kişi kişi hepimizin de gerçekleri aynı zamanda.

Tabii, Alevi toplumunda durum farklıdır, çünkü kadının konumu farklıdır. Alevi düşüncesinde kadın erkek eşittir, kadına büyük değer verilir. Ama, burada da yine kendimizi aldatmayalım, abartmayalım. Bir örnek vereyim. Komünizm

düşüncesi gerçekten çok güzel bir düşünce, eşitlik adalet herşey onun içinde var. Ama bir de bugünkü komünistlere bakın. Bizler, tüm eksiklerimiz ve yanlışlarımız içinde, o güzel fikirleri gerçekten temsil edebiliyor muyuz? Hayır, edemiyoruz. Demek ki, fikirlerle onları savunan insanlar arasında kaçınılmaz bir farklılık var. Alevilik de böyle. Alevi düşüncesi kadın konusunda mükemmele yakın bir düşüncedir ama bugün Alevilerin tümünün kadın konusunda Aleviliğin isteklerini uyguladığını hiç kimse söyleyemez. Alevi toplumunun, kültürüne uzun bir süre yabancı kalmasının da bunda etkisi var. Ama Aleviliğin varlığı toplumumuz için bir şanstır, O görüşlere dayanarak çok daha

Kadın sorunu

zaman, kadın sorunu ortadan kal-
kar gider. Oysa, kadın olmaktan
gelen, kadının ezilmesi denen bir
sorun var.

Yine aynı kesim, bir de, “önce
kadının ekonomik özgürlüğü sağ-
lanmalı, sonra herşey hallolur”
diyor. Gerçekten, kadının ekono-
mik özgürlüğünü kazanması büyük
önem taşıyor. Sevginin bittiği
evliliklerin sürmesindeki moralsiz-
likleri ortadan kaldıracak birşeydir.
Dayanılmayacak bir yaşantı içinde
kalmama rahatlığını getirecek bir-
şeydir. Günde 3 öğün dayak yiyor-
sa kadın, ama çıkıp gidemiyorsa,
buna yardımcı olacaktır. Ancak
tabii ki bununla sorun çözülmü-
yor. Ekonomik özgürlüğün belli
düzeylerde sağlandığı toplumlara
bakalım, yine kadın sorununun
varlığını görüyoruz.

Feminist hareketlere gelince,
kadınları daha çok ilgilendiren
konularla uğraşıyorlar ama ilgile-
niş tarzları bozuktur. Örneğin,
cinsel özgürlük, ailede kadının
yeri, dayak, sığınma evleri üzerin-
de duruyorlar. Yine de, feministleri
tümüyle kaldırıp atmıyoruz. Yan-
lışlarını göstermeli, doğrularına
doğru demeliyiz.

Feministlerin büyük bir zaafı,
kadın sorununu, “yasalarda eşit-
lik” konusuna bağlamalarıdır. Bu
tarihsel bir bakış olmuyor, son
derece yüzeysel oluyor. Toplumla-
rın tarihine baktığımız zaman,
başlarda, kadın-erkek arasında hu-
kuk önünde inanılmaz bir eşitsizlik
var. Ekonomik ve kültürel düzey
yükseldikçe, yasalar giderek den-

mü’ne bağlayanlar da var. Çocuk bakımı,
mutfak, ev işleri, kreş vb., bunların
çözülmesi eşitliği getirecektir diyor. Bu
düşüncede de doğru bir yan var. Kadını,
kocasının ve çocuklarının hizmetçiliğinden
kurtarmada önemli bir işlev görür. Ancak,
yine hemen ileri ülkelere bakalım, bu
sorunlar büyük ölçüde çözümlenmiştir
ama kadının ezilmesi kalkmış mıdır?

Bu kısa özetten de anlaşılacağı gibi,
Türkiye’deki kadın hareketinin soruna
getirdiği açıklamalar yetersizdir. Söylen-
lerin hepsinin belli bir yeri vardır ama
öküzü boynuzundan yakalamıyor.

Kadın hareketleri, feministler bir de
çeşitli eylemler yapıyorlar, ki bunlardan
dayağa karşı kampanya ve yürüyüşü biz de
destekledik. Böyle eylemlerle sorunun
çözüleceğini umduğumuzdan değil, ama
konuyu toplumun bilincine çıkardı. Top-
lum kendi yüz karası ile karşı karşıya geldi.

Yalnız şunu iyi bilmek gerekir. **Evde
şiddeti kaldırmak için, toplumda şiddeti
kaldırmak zorunludur.** Öyle bir toplumda
yaşıyoruz ki, insan insanın kurdu. İnsan
insanı yiyor. Böyle bir toplumda evin içini
kale gibi koruyup, “oraya şiddet girmesin”
demek çocuksu bir düşüncedir. Bu toplum
şiddeti yaşamın her alanında üretiyor.
Dayak konusu da toplumun koşullarından
soyutlanarak ele alınamaz, anlaşılamaz.
Bunu üreten bu toplumun koşullarıdır.
Marks’ın bir sözü işte burada tam yerine
oturuyor. Marks, “ilişkiye girmeden önce
neysen, sonra da onun” diyor. Dayağa karşı
kampanyalarla bu iş düzelmüyor, düzelmez.
Ama bu çeşit eylemler, toplumun eğitilme-
sinde önemli bir rol oynuyor.

*Feminizme, sorunun
varlığını ortaya koyuşta
değil, asıl olarak yöneldiği
hedefte karşıyız. Erkeği
karşısına alıyor, hedef
şaşırtıyor. Feminizm,
erkeğe karşı bir hareket
haline geldiği zaman,
yapmaya çalıştığı herşeyi
yikan, toplumu, kendini
yenileyemeyeceği
noktalara götüren bir
yanlış oluyor*

Feminizme, sorunun varlığını ortaya
koyuşta değil, **asıl olarak** yöneldiği hedef-
te karşıyız. Erkeği karşısına alıyor. Hedef
şaşırtıyor. Şöyle diyorlar: “Eşitlik yok,
kadın eziliyor, sömürülüyor. Kim yapıyor?
Erkekler yapıyor. Öyleyse, erkeklere karşı-
yız.”

Feminizm, erkeğe karşı bir hareket
haline geldiği zaman, yapmaya çalıştığı
herşeyi yikan, toplumu, kendini yeniley-
meyeceği noktalara götüren bir yanlış
oluyor.

Feministler arasında şöyle cümleleri sık
sık duyuyoruz. “Hiçbir erkekten hayır
gelmez!” “En iyi erkek, ölmüş olanıdır!”
Böyle düşünürsen erkekten ayrılırsın. Ya
yalnız yaşarsın, kişisel düzeyde de, toplum-

sal düzeyde de anlamsız sonuçlara varır-
sın... Ya da lezbiyanlık! Aşırı feministlerin
lezbiyan olmaları çok açıdan kaçınılmaz
oluyor ve de öyledir. Gerçekten tüm
benliğiyle erkeklere karşı olan bir kadının,
sorunun yaratıcısı olarak erkeği gören bir
kadının erkekten-evlilikten uzak durması
doğaldır. Öte yanda insanın bir yaratılışı
var, bir cinsel isteği var. O zaman
lezbiyanlık kalıyor.

Feministlerin ciddi bir tarih anlayı-
şıyla davranmadıkları şuradan da
belli. Pekî, inanın ki bu sorunu
erkek yarattı. Gittin, bir kadınla
yaşıyorsun. Kaçtığın, nefret ettiğin herşey
bu iki kadınlı ailede ortaya çıkmayacak mı
sanıyorsun? Orada roller eşit mi olacak?
Eşitsizliği yaratan erkek değil, toplumun
koşulları. Erkeğin ezici, kadının geride
durucu rolü o iki kadın arasındaki ilişkide
çıkıyor mu? Çıkıyor. O zaman görüyoruz
ki, sorumlu erkek değil, bak sen kendi
kendine de aynı şeyi yapıyorsun. Batı’da,
“lezbiyen evliliklerde dayak” üzerine çok
çalışma var. Hadi bakalım şimdi! Biz
ezgiden kaçtık, erkek olmasın da kurtula-
lim dedik: Lezbiyen evliliklerde dayak!
Feministleri anlamak gerçekten güç. Ko-
nuyla bu kadar yakın ilgileniyorlar, bu
kadar ciddiye alıyorlar, getirdikleri çözüm-
lemeler de bir o kadar yüzeysel.

III. KADININ EŞİTSİZLİĞİNİN TEMELİ NEDİR VE NASIL KALKAR?

Bu sorunun yanıtını düzgün verebilmek için
tarihteki evliliklere bakmak, kadın sorunu-
nun nasıl ortaya çıktığını görmek gerekir.

Öncelikle şu iki noktayı kavramalıyız.
Bunlar dönüp dönüp hatırlamamız gereken
iki noktadır.

1. Kadının bu durumu başından beri
böyle değildi.
2. Aile toplumsal bir kurumdur ve tüm
öteki toplumsal kurumlar gibi, toplumsal
gelişmeyle birlikte değişir ve gelişir.
Bugünkü aile, bugünkü gelişme aşama-
mızın modelidir. Dün çok farklı aileler
vardı. Toplum değiştiği, adaletçi, eşitlikçi,
paylaşımcı toplum geldiği zaman, ailenin
bu modeli de değişecektir.

Ailenin Kısa Tarihi

İnsanlar insan olarak ortaya çıktığında aile
diye birşey yoktu. Dolayısıyla, evlilik diye
kısıtlama ve kural da yoktu. Erkek çocuk
annesi ile ilişki kurabiliyor, baba kızı ile
ilişki kurabiliyor, kardeşler birbirleriyle
ilişki kurabiliyordu. Herkes herkesle ilişki
kuruyordu. Bu ilk aşamaya evlilik diyemi-
yoruz.

Tarihin ilk gördüğü aile biçimi, ilkel
komünal toplum (sınıfsız toplum) dediği-
miz toplumdaki aile, *gurup evliliği*dir.

Bu “gurup evliliği”nin de ilk şekli
kanbağı ailesidir. Bu ailede evlenebilen
guruplar nesillere göre ayrılmıştır. Örneğin,
tüm ana babalar birbirlerinin karı kocasıdır.
Tüm evlenme çağındaki gençler de birbir-
lerinin karı kocasıdır. Kanbağı ailesinde
yalnızca üstle altın, ana babayla çocukların
evlenmesi yasaklanmıştır... Görüldüğü gibi,
bu aile biçimi, nesillerin sağlıklı gelişmesi
açısından büyük bir zaaf taşıyor. (Bugün
dünyada bu ailenin yaşayan bir örneği yok.)

İnsanlığın yürüyüşü içinde ekonomik
gelişme belli bir düzeye çıkınca *Punalua
ailesi* beliriyor. Burada bir kısıtlama daha
geliyor. Punalua aile biçimi, kardeşlerin ►

geniş bir zeminde kadınların durumlarını
iyileştirmek için mücadele yürütülebilir ve
sonuç alınabilir.

Türkiye’de kadının durumunu herkes
biliyor, değinmediğim yanlarıyla da bili-
yor. Acı durumlar var. Ben bu durumları
anlatmaktan çok, buna getirilen yanıtlar
üzerinde durmak istiyorum. Türkiye’de
kadının konumuna karşı mücadele etmek
a ortaya çıkan kadın hareketleri bu
duruma nasıl yanıtlar getiriyor. Önce bunu
görelim.

II. TÜRKİYE’DE KADIN HAREKETİ

Kadın hareketinde örgüt ve akım sayısı son
yıllarda hızla arttı. Neredeyse, devrimci
hareketin örgütleri gibi kadın hareketinin
kesimleri de listeler halinde yayınlanabile-
cek. Bunların tümünü ikiye ayırabiliriz:

a) Kadın sorununu yatıtmaya varan kaba
sosyalist eğilimli hareketler: Eski İKD
çevresi, DKD vb.

b) Feminist hareketler. Her boyadan var.
Eşitlikçi feministler, radikal feministler
(bunlar sorunu en kapsamlı getirenler),
postmodern, psikoanalist, egzistansiyalist
feministler... Var yani. Bugün, tümü içinde
olmak üzere, bu feminist hareket ilk
çıktığından farklı durumdadır, tabansızdır.
Emekçi kadınlar arasında taban bulamadı.
Kimler var içinde? Burjuva hanımlar,
küçük burjuva aydın bayanlar, öğrenciler.
Demek ki, işçi emekçiye bir şey ulaştırı-
madı. Raslantı değil tabii, fikirleriyle bağlı.

Bu iki kesimin en önemli fikirlerini ele
alırsak, kaba sosyalist eğilimli kadın
hareketi, “kadını kadın olarak değil, insan
olarak ele almalı” diyor. Böyle dendiği

geye getiriliyor. Bugün ileri ülkelerde
yasalar önünde eşitlik sağlanmıştır denebi-
lir. Ama bunun sonucunda tam tersi bir
durum çıkıyor. Yasalar önünde kadın-erkek
eşitliği sağlandıkça, kadın sorunun kayna-
ğının bu olmadığı anlaşıyor. Eşitlik
sağlandıkça kadın sorunu daha açık bir
şekilde ortaya çıkıyor. “Yasalar böyle
olduğu için kadın eziliyor” diyorsun,
yasaları düzeltiyorsun ama kadın sorunu
duruyor. Demek ki, sorunun yasalarla bir
ilgisi yokmuş. Kadın sorununu kendisine
tek konu yapmış feminist hareketin böyle
bir düşünce getirmesine şaşmamak elde
değil!

Feministlerin bir başka ciddi yanlışları,
“kültürde değişiklik olursa bu iş düzelir”
düşüncesidir. Feminist Canan Arın, “bütün
eğitim sisteminin, bütün değer yargılarının
yeniden gözden geçirilmesi gerekiyor.
Adam pirinç reklamı yapacaksa, kadını
cinsel mal olarak gösterip, ‘beni yemeye
devam edin’ diyememeli” diyor. (Milliyet,
1 Mart 1993) Alıntının son bölümü güzel
de, “tüm değer yargılarını gözden geçir-
mek” tuhaf birşey. Bunu söyleyebilmek
için toplumun kültürünün nasıl oluştuğunu,
nasıl değiştiğini unutmamak gerekir. Bir
takım insanlar oturacaklar, şunları
şunları değiştirelim diyecekler. Bu zevkler
değişsin, şöyle olsun böyle olsun, ve
değişecek! Kültürün ekonomik gelişme ile
nasıl bağlı olduğunu unutan, anlamsız bir
görüş. Değer yargıları değişmelidir ama
değer yargılarını ne yazık ki toplumun
verili koşullarında yaşayanlar değiştiremi-
yor. Kültür, ekonomik koşulların değişmesi
ile ve aradan bir zaman geçerek değişiyor.

Feministler arasında kadın sorununun
çözümünü, “toplumsal hizmetlerin çözü-

Kadın sorunu

◀ birbirleriyle evlenmesini durduruyor. Bunun dışında, ortak evde herkes karı koca. "Soy bağı" (gen) bu aileden çıkıyor. Bu aile biçiminde doğan çocuklar daha canlı, daha sağlıklı ve daha zeki oluyorlar. Böylece, sinama yanılma yoluyla anlıyorlar ki, akrabalar arası evlilik nesli ilerleten bir şey değildir. O nedenle, herhangi bir moral nedenden değil, ahlaka uymuyor vb., diye değil, yakın akrabalar arası evlilik terk ediyor.

Gurup evliliğinin en yüksek ve klasik örneği punalua ailesidir. Bugün bile dünyanın pek çok yerinde bu aile türüne rastlanıyor.

Bu aileden sonra *çiftler ailesine* (pairing family) geçiliyor. Kan-soy bağı giderek tüm akrabalar arasında evlenmeyi yasaklamaya yönelince, gurup evliliğini eskisi gibi yürütmek zorlaşıyor ve "çiftler ailesi" doğuyor. Kısa ya da uzun süreli olarak bir kadınla bir erkek birlikte yaşıyorlar. İstedikleri anda ayrılıyorlar. Ayrılmanın hiçbir güçlüğü yok. Son derece serbest bir aile modeli. Eşler ayrıldıklarında, çocuklar anada kalıyor.

Çiftler ailesi, bu şekliyle çok zayıf ve dayanıksız olduğundan, eski komünal aile evini yok etmiyor, onun içinde gelişiyor. Öte yanda kendisi de, daha sonraki aile modellerini içinde büyüten bir biçim oluyor. Gelişen ve ilerleyen toplumda yeni toplumsal güçler ortaya çıkmasaydı, ailenin bu biçimiyle sürmemesi için bir neden olmazdı.

Daha sonraki modele geçmeden önce gurup evliliğinin genel özelliklerini belirleyelim. Bir kez hangi tarihlerden konuşuyoruz? Daha "Atina" ortada yok, sınıflar, devlet yok... Gurup evliliğinin hiçbir çeşidinde çocuğun babası belli değildir ama ana bellidir. Çünkü herkes herkesin karı kocasıdır. Buna ahlaksızlık olarak bakmayın, bugün ahlaksızlık denebilir, o gün ahlaksızlık değil normal bir şeydi.

Çocuğun yalnızca anasının belli olması sonucunda "ana hakkı" doğuyor. Tüm gurup evliliklerinde soy ana tarafından aşağı iniyor. Zamanla ortaya çıkan miras da ana tarafından aşağı iniyor. Öte yanda, bir de şöyle bir kural var. Ölenin mirası kendi soyu içinde kalıyor. Dolayısıyla, erkeğin mirası kardeşlerine gidiyor, kendi çocuklarına gitmiyor. Örneğin adam öldü. Üç çocuğu, 2 kap kaçağı, 2 de baltası var. Kalan eşyalarını çocuklarına bırakamıyor çünkü çocuklar ananın. Kendisi ise kendi ana soyuna bağlı. Dolayısıyla, ölen adamın çocukları karısına, malları ise kendi ana tarafına kalıyor.

Gurup evliliğinde, komünal aile evinin reisi kadındır. Yani o dönemde kadının ezilmesi diye bir şey yok. Komünal ailede kadın toplumsal işlev görür. Sınıfsız toplumda kadının üstünlüğünün maddi temeli bu komünal aile ve onun içinde kadının yürüttüğü işlevdir.

Sınıfsız toplumlardaki aileyi özetlersek, bu aile gurup ailesidir. Tüm erkekler ve kadınlar birbirinin karı kocasıdır. En önemli birim, topluluğun birlikte yaşadığı evdir. Bu evin reisi kadındır. Kadının sınıfsız toplumda yeri çok yüksektir. Bugünkü gibi ezilen, aşağılanan bir cins değildir. Çünkü yaptığı iş son derece önemlidir ve toplumsal bir hizmettir. O 150 kişilik aile evinin çekilip çevrilmesi. Tüm yaşam zaten bunun içinde, o tarihte bunun dışında başka bir şey yok. Adamın görevi, hergün dışarı çıkıp yiyeceği getir-

mek. Bunun dışındaki tüm örgütlenmeyi kadın yapıyor. Dolayısıyla saygınlığı çok yüksektir.

Ataerkil aile. İlkel komünal toplumun sonlarına doğru hayvanları ehlileştirme ve üretme başlıyor. Hayvanların ehlileştirilmesi ve yetiştirilmesi, o zamana kadar düşünülemeyecek bir zenginlik yaratıyor ve yepyeni toplumsal ilişkilere neden oluyor. O güne dek asıl zenginlik komünal aile eviydi. İkincil durumdaki erkek, evin yiyeceğini getirmek zorundaydı ve yalnızca buna yarayacak aletlerin sahibiydi. Örneğin, evi yöneten kadınlar herhangi bir erkeğin yeterince yiyecek getirmedeğini düşünüyorlarsa, "git" diyorlar. Adam da neyi varsa alıp çıkıyor, çıkmak zorunda. Hayvanları ehlileştirmeye başladıklarında, dışarı erkekten sorulduğu için, hayvanlarla ilgilenme erkeğin üzerine kalıyor. Kimse de bilmiyor bu hayvanların nasıl bir devrime neden olacağını. Sürüler ortaya çıkmaya başlıyor birden bire. Ve de ailenin artış hızından çok daha büyük hızla artabiliyor bu zenginlik.

Çok ilginç, kölecilik de bu dönemde başlıyor. Ondan önce, birbirleri ile savaş- tıklarında, esir aldıklarını ya kardeş yapıyor, ya öldürüyorlardı. Çünkü köle tutmanın kârlı bir yanı yoktu. Zaten kendilerini zor besliyorlardı. Ama hayvan yetiştirmeye başlanınca köle tutmak çok kârlı bir iş oluyor. Çünkü hayvanlar, onlara bakacak aileden çok daha hızlı üreyor. Köleler bunlara bakacak.

Öte yanda, erkek yeni zenginliklerin sahibi olmuştu ama mirasını çocuklarına bırakamıyordu. Hâlâ erkeğin çocuğu ananın soyundan sayılıyordu, baba o soya ait değildi. O zaman, toplumsal gelişme eski biçimi yırtıp atıyor. Hemen, "ana hakkı" yokoluyor, babanın o zenginliği çocuklarına aktarabileceği bir model geliyor: "Baba hakkı" ve mirasın baba tarafından aşağı inmesi. İşte bu noktada **kadın cinsi, tarihsel yenilgisini alıyor**. Kadın giderek erkeğin esiri, cinsel duygularının tatmin aracına dönüşüyor. (ör: Klasik Yunan) **Ataerkil** (pedersahi) dediğimiz aile başlıyor. İnsanlık, kölecilik topluma geçiyor.

Ataerkil aile 3 birimden oluşuyor. Ailenin reisi erkek (iş değişti şimdi), ona bağımlı karıları (tabii esirler arasındaki güzel kadınlar da) ve esirleri. Bu ailenin, bu ev örgütlenmesinin tarihsel amacı sürüler gütmektir. Öyle hiç bir "ulvi" yanı, aşk, sevgi filan yoktur. Ataerkil aileyle, kadının esirliği başlıyor, çok karılı tek erkekli evlilik başlıyor. Fahişelik başlıyor.

Ataerkil aileyle aynı anda müthiş bir kadın ticareti de başlıyor. Çünkü o da kâr getiriyor.

Çok ilginçtir, ingilizce aile anlamına gelen "family"nin latincesi "familia", "famulus"un çoğulu. Ne demek biliyor musunuz? Famulus esir, familia da esirler demek. Herşeyi ne kadar güzel anlatıyor! Bugünkü kafayla bakınca insan "aile" arıyor, değil, başka bir şey bu. **Esirler!** Gördüğünüz mü, kadının eşitliği geldi bu noktada bağlandı işte. Ailenin tarihsel olarak geldiği noktaya bakın.

İşte o tarihlerden itibaren aile, toplumdaki temel çelişkiyi minyatür bir şekilde içinde yansıtan bir birim olmuştur. Kölecilik toplumda yaşayan bir aile ise, erkek köle sahibi, karısı da kölesi. Kapitalizmde yaşayan bir aile ise, erkek burjuvayı, karısı da proleteriyi temsil ediyor. (Tabii, bu genel olarak böyle, yoksa Sırma ile benim evliliğimden konuşmuyoruz!) Toplumsal

bir kurum olarak böyle.

Ataerkil aile, gurup evliliğiyle modern aile arasında bir geçiş aşamasıdır. Modern evlilik, monogami denilen tek eşli evliliktir.

Monogami (tek eşli evlilik), ataerkil ailenin uzantısıdır. Erkeğe de çok eş sınırlanmıştır. Evlilik ilişkisi çok daha resmileşmiş, boşanmak zorlaşmıştır. Yalnızca erkek boşayabilir. Ancak, erkeğin metres tutması bazı yerlerde yasalarca, her yerde de ortak anlayışla **normaldir**. Erkek yaparsa çapkınlık oluyor. En kötüsü, ufak kinayelerle karşılaşılabilecek, rahatlıkla taşınabilecek bir zevktir. Kadın yaparsa canına okunur. Oysa, yapılan aynı şey. Bundan da anlaşılıyor ki, monogami lafta erkeğin tek eşliliğidir, gerçek yaşamda öyle değildir. Çok eşlilik sürer ama başka bir biçim altında. Buna da, "hetaerizm" (metres tutma) denir.

Monogami, kölecilik toplumunda başlamıştır. Monogaminin, ataerkil aileden devraldığı günlük ortam nedir? Bir yanda aile biriminin patronu erkek, öte yanda karısı ve genç ve güzel esir kadınlar. Bir de hayvanların bakımı ve tarım. İşte bu tarihsel koşul, monogamiye özel karakterini veriyor: Yalnızca kadın için monogami, erkek için değil! Bugün de böyledir!

Görüldüğü gibi, bugünkü evlilik biçimini ortaya çıkaran ve ona özel karakterini veren koşul, özel mülkiyet ve mirastır. Aşkla, sevgiyle bir ilgisi yoktur. Bu aile biçimi, kadınla erkeğin tarihte uzlaşmasını temsil etmiyor, tam tersine iki cinsin kavgasını temsil ediyor.

Tabii, eski evliliklerdeki cinsel ilişki özgürlüğü monogamide de bir anlamda sürüyor! Nasıl? Heaerizm (metres tutma), kadının aldatması ve fahişelik olarak. İşte bu da monogaminin içsel çelişkisidir. Zengin sınıfa baktığın zaman bu çok açıktır, ayıbı falan da yoktur. Herkes bilir. İki sokak ötede metresinin evi vardır, bilir. Kadın sıkıştığında telefon eder oradan çağırır. Erkeğin parası varsa, hakkı da tabii var.

Kadına düşen ne? Bacağını kıracak, bekleyecek. Herkes de beklemiyor tabii. Kimisi bekler, kimisi beklemez. Ne oluyor o zaman? Erkekte metres tutma, kadında kocayı aldatma, bu evliliğin ayrılmaz parçası oluyor. Ve fahişelik. Bu üç birlikte, "tek eşli aile"yi yaratıyor.

Bir başka şekilde söylersek, gurup evliliğinde cinsel özgürlük vardı. Herkes herkesin karı kocasıydı. Tek eşli aileye geldiğimiz zaman, bu cinsel özgürlük yine sürüyor ama erkekler için metres tutma,

kadınlar için de kocasını aldatma şeklinde sürüyor. Her kadın kocasını aldatır demiyorum, böyle birşeyi kesinlikle söylemiyorum ama tekil insanlardan ayırıp baktığın zaman, böyle bir modeldir bu. Fahişelik, metres tutma ve kocayı aldatma bu "tek eşli" ailenin ayrılmaz özellikleridir.

O kadar da ayrılmaz özellikler ki bunlar, kocaların içine kuşku giriyor, bu çocuklar kimden? Çünkü bir aldatma olgusu var toplumda. Bilmem kimin karısı aldatmış, benim karım aldatmaz ama yine de bilinmez, bu çocuk kimin? Bu soru, **mirasın kime kalacağını belirlediği için** yaşamsal önem taşıyor, başka bir nedenle değil! Ve Napolyon yasalarında 312. madde bu konuyu düzene bağlıyor ve şöyle diyor: "Koca, evlilik sırasında doğan çocuğun babasıdır." Söylenene bakın! Yani yasalar kocayı aldatma olgusunun yaygınlığını resmen kabul ediyor ve diyor ki, kimden olursa olsun (yasa bunu söylüyor) resmen koca kimse, sahip odur. Görüyor musunuz, nereye gelmiş işler? Tek eşli ailede böyle bir yasa olur mu? Dediğim gibi, metres tutma, kocayı aldatma ve fahişelik bu tek eşli ailenin, bugünkü modern ailenin ayrılmaz parçalarıdır.

Gerçekten sevgiye dayanan evlilik, soyut olarak baktığımızda, ancak ezilen sınıfta gerçekleşebilir. Gerçekleşiyor mu? Onu da kolay söyleyemem. Çünkü evet onun uygun bir alt yapısı var. Mülkiyet yok, mülkiyet sorunları yok. Kadın da çalışıyor

vb. İşçi ailesinde kadın, burjuva kadından çok daha eşittir. Edalarna bakmayın siz, hiçtir burjuva kadın, hiçbir şey değildir. Adam zengin, kadın da gayet güzel yaşıyor. Ya adam defederse, bitti! Böyle bir şey yok işçi ailesinde. Ne olacak, iki göz odada oturuyorum, gider öte yanda iki odada otururum dediği zaman orada eşitlik var. Sen para getiriyorsan ben de getiriyorum dediği zaman orada eşitlik var. İşte orada eşit ilişki şansı var. İşçi sınıfında gerçek sevgiye dayanan evlilik yaratma şansı var. Ama o da çoğunlukla yaratamıyor. Neden? Çünkü toplumdaki egemen değer yargılarından kurtulamıyor. Toplumun egemen değer

ailenin çıkarı arasında derin çelişki vardır. Aile içinde kadınla erkek arasında çelişki vardır.

Nasıl kalkacak bu çelişkiler? Bu durum nasıl değişecek? Bu durum, kadının esirliğini yaratan nedenin ortadan kalkmasıyla değişebilecek. Tabii, bu arada göreceli olarak çok şey yapılabilir ama gerçekten kadının ezilmişliğini kaldırmak için o temel nedeni ortadan kaldırmak gerekir. O neden de özel mülkiyettir.

Özel mülkiyeti kaldırmada da kaba anlayışlara düşmemek gerekir. Özel mülkiyet, kaldırdım demeye kalkmaz. Diyelim ki bugün iktidara geldik, özel mülkiyeti kaldırdık, kadın kurtulmaz. Özel mülkiyeti karamameyle kaldırmaktan söz etmiyorum, kaldırabilecek bir zenginlik düzeyine gelmek gerekir. Türkiye'nin bu düzeyinde özel mülkiyeti kaldırırsan, ancak varolan üç beş şeyi paylaşmış olursun, ki amaç o değildir. Öyle bir zenginlik düzeyi olacak ki, özel mülkiyete gereksinim kalmayacak. Coşkun Adalı'nın bir başka vesileyle verdiği ömekle anlatayım. Bizler ilkokula giderken, tükenmez kalem çıktı. Ne kadar değerliydi! Kimse tükenmez kalemini kimseye vermezdi. Ciddi işti yani bu özel mülkiyet. Üç dört yıl geçti, kimse dönüp bakmaz oldu kaleme. O kadar bollardı ki, sokakta görsen almazsın. Özel mülkiyetin anlamsızlaşması için böyle bir düzey gerekir. Rusya'da da kaldırdılar, kadın kurtuldu mu? Kurtulmadı. Kadının kurtulması için, özel mülkiyete gerek duyulmamacak bir ekonomi olması zorunludur. O da ne kapitalizmde, ne de sosyalizmde olabilir. Ancak komünizmde olur. Tüm kadınların yeniden toplumsal üretime katılmaları. Ailenin, toplumun ekonomik birimi olmaktan çıkması (üretim araçlarının toplumsallaşmasıyla aile ekonomik birim olmaktan çıkar). Ekonomik nedenlerden doğan monogaminin, yine ekonomik nedenlerden yokolması. Monogamiyle birlikte, heterizm, aldatma ve fahişeliğin de ortadan kalkması. Demek ki, uzun bir zamandan konuşuyoruz.

yargıları ise, egemen sınıfın değer yargıdır. Tüm zevkler, şu doğru bu yanlış lafları vb., bunlar egemen sınıfın fikirleridir. O büyük baskıdan kurtulamıyor işçi sınıfı. Yine de, olabildiği kadıyla sevgiye dayanan bir evlilikten söz ederseniz, bu toplumda işçiler arasında vardır.

Söylediklerimi özetlersem, ilkel komünal sınıfsız toplumda özel mülkiyet yoktu, çünkü paylaşılacak bir şey yoktu. Bir şey avlıyor, o gün yiyor, iki kap kaçak o kadar. Bir kaç aileden ve onların çocuklarından oluşan bir ev birimi vardı. Bu ev biriminde gurup ailesi vardı. Kadın bu ev birimi içinde toplumsal açıdan zorunlu bir görev görüyordu. Ortak gurup ailesinin evinin sorumlusu kadındı. Dolayısıyla eşitti ve son derece saygın bir yeri vardı. Toplum/aile çelişkisi yoktu. Özgür bir yaşam vardı. Ama tüm bunlar yokluk nedeniyleydi.

Zenginlik göreceli olarak artınca, özel mülkiyet ve miras sorunu ortaya çıktı. Sürüler gelince, tarlalar işlenmeye başlayınca, çok zenginlik birikti özel ellerde. Bunu kime vereceksin? O zaman çocuklar babanın oldu, yasalar ona göre değişti. Kadın kocanın esiri oldu, açık ya da üstü örtülü hizmetçisi oldu.

Önceki dönemde toplum/aile çelişkisi yoktu, kadın/erkek çelişkisi yoktu. Bu dönemden başlayarak ise, aile topluma karşı bir birimdir. Toplumun çıkarıyla,

Galiba, "bu kadar konuştun, sonra kurtuluşu Kaf dağının ardına attın. Ezilmeye devam et mi diyorsun?" diye soracaksınız. Şimdi ben bunları söylemek zorundayım, doğrular bunlar. Kadın sorunu, ancak onu yaratan neden ortadan kalkınca çözülecek. Peki, o zamana kadar ne olacak? Ona geçmeden önce, bir başka soruya yanıt arayalım.

IV. KADININ EZİLMİŞLİĞİ SON BULDUĞUNDA MONOGAMİNİN YERİNE NE GELECEK?

Konuşmamın başlarında, aile bir toplumsal kurumdur ve toplumun gelişmesine göre biçim değiştirir dedim ve tarihten örnekler verdim. Bugünkü monogami de, tabii, kadın-erkek birliğinin son durağı değildir. Yarının sınıfsız toplumunda aile de biçim değiştirecektir.

Yerine ne gelecek? Onu bugünden söylemenin olanağı yok. Ancak, şunu söylemek mümkün ve doğru; o toplum geldiğinde, yani sınıflar ortadan kalktığında, eşitlik tüm toplumda sağlandığında, bu aile de mutlaka başka bir tür aile haline gelecek. Onu, o zaman yaşayan insanlar, bize de sormadan, bakalım ne yazmışlar ona göre aile yapalım demeden, kendi gereksinimlerine göre yaratacaklardır. O yeni biçim, ilkel-komünal toplumun kadın-erkek birliğindeki özgürlüğün, eşitliğin

ve yoldaşlığın bir üst düzeyde canlanması olacaktır. "Komünist toplum, seksler arasındaki ilişkiyi, toplumun karışmaya hiç hakkı olmadığı, yalnızca o kişileri ilgilendiren tamamıyla özel bir ilişki yapacaktır." (F.Engels, *Principles of Communism*)

V. BUGÜN YAPILMASI GEREKEN NEDİR?

Kadın sorununun gerçek çözümü sınıfsız toplumda ise bugün ne yapacağız? Kadını erkeğe karşı çıkarmadan (evet erkek eziyor ama o da iblisliğinden yapmıyor, böyle bir düzen bu, o da düzenin kurbanı sonuçta), kadınla erkeği elele verdirerek, bu düzenin yanlışlığına karşı mücadele etmek gerekiyor. Eşitsizliği yaratan nedenin üzerine yürümek. Bunun dışına giden her türlü çözüm yanlıştır, kadını da, erkeği de daha çaresiz bırakır. Feminizme biz bu nedenle karşıyız.

VI. BUGÜN KADIN HAKLARINI SAVUNMANIN PRATİK ÇİZGİSİ NE OLMALI?

Kadın erkek birlikte, eşitsizliği yaratan nedeni yok etmek için mücadele çok doğru bir hedef ama bu acil dertlere doğrudan bir deva olmuyor. Kadın bugün eziliyor, buna ne yapacağız? Ortak mücadeleyi kabul ettikten sonra (bu en önemli parametredir, hiç unutmayacağız), bugün kadın haklarını savunmanın pratik çizgisi ne olmalı?

Şimdi sorun şöyle ve bu iki yönlü bir sorun: Hem bu eşitsizliğe, horlanmaya, ikinci sınıf insanlığa karşı çıkacaksınız, hem de kadın-erkek emekçi birliğini bozmamacak, güçlendireceksin. Öte yanda, hem bu durumun, temel neden ortadan kalkmadan toplum çapında düzelmeyeceğini bileceksin, hem de gördüğün haksızlığa karşı suskun kalmayacaksın. İki düzeyde de, bir yanda kadını erkekten koparmak, öte yanda haksızlığa göz yummak tehlikesi var.

İşte kaba sosyalist akımlar, ilerde halledilecek derken ve orada dururken, feministler de kadını erkeğe karşı çıkarıyorlar. Bu iki tehlikeli ucu da Türkiye'deki kadın hareketinde görüyoruz.

Soruyu iki düzeyde ele almak gerekir. Toplum için ve bilinçli bireyler için.

Bugün kadın haklarını savunmanın pratik çizgisi toplumsal düzeyde şöyle olmalıdır: Kadının meşru olan, şu ya da bu insan için değil, toplumun o gelişme düzeyinde meşru olan tüm haklarını yükseltmeli ve savunmalıyız. Ve bunları birer eğitim aracı olarak değerlendirmeliyiz, kültürü etkileme aracı olarak kullanmalıyız. Kültürü biz istekle değiştiremeyiz ama önemli bir etki yapabiliriz.

Asıl tam anlamıyla çözebildiğimi düşünmediğim düzey, "bilinçli kişiler" düzeyidir. Toplumda tüm kadın haklarını savunacağız ve bunları toplumu ilerletmede araç olarak kullanacağız. Peki devrimcilere, komünistlere gelince, kendimize gelince? Orada ne yapacağız? Gerçekten zor sorudur. Bizler için bu çizgi nerden çekilecek? Mutlaka daha yukarılardan çekilmeli ama ne kadar yukardan? İdeal noktadan mı? Burada kadın yoldaşların vicdanı ve mantığı asıl belirleyici rolü oynamalıdır. Şimdi şöyle bir tutum alınabilir ve bu tutumun karşısında çok bir şey de söylenemez. "Karısına el kaldıran devrimci değildir." Gerçekten, yapılan yüz karası bir şeydir. Bir kere zayıf vurmak bu. Doğru da, karısına el kaldıran devrimci değildir dediğimizde, o delikten dünyada (yalnızca

Türkiye'de değil) çok az devrimci geçer. Demek ki, bir toplumsal ayıpla karşı karşıyayız ve hepimiz derece derece bu ayıbın içindeyiz. Hem yalnızca erkekler değil, kadınlar da bunun içinde. Çocuğunu döven kadın az mı? Onun için kadın yoldaşların vicdanı ve mantığı önemlidir. İlişkileri kopma noktasına taşımadan ama bu davranışın kabul edilmez olduğunu **toplucu** ve giderek daha güçlü birbirimize söyleyerek basıncı artırmak gerekiyor.

Bu söylediklerimizden şunu çıkarıyorum ki, bilinçli bir kadın için (bilinçlenmemiş kadın için o kadar önemli değil, böyle gelmiş diyor, böyle gidiyor) bugünkü toplumda yaşamak gerçekten zordur. Hem herşeyi anlıyor, hem günün tarihsel sınırlılıklarını biliyor. Gerçekten durumu çok zordur. Hepimiz, özellikle erkekler, daha bilinçlenerek, okuyup öğrendiklerimizi yaşıntımıza uygulama cesaretini göstererek, bencilliğimizi ve kıskançlığımızı yenerek, benliğimizi türab etmeyi öğrenerek, kadınlara ve dolayısıyla kendimize yardımcı olmalıyız.

TARTIŞMALAR

Fatma: Anlattığınız şeyleri ben hiç yaşamadım. Ben ne annemde babamda gördüm dayak olayını, ne de kendi evlilik yaşamımda. Belki benim evliliğim çok kısa, üç yıllık bir dönemi kapsıyor.

Rıza Yürükoğlu: İnşallah hiç olmaz tabii, ama anne babanda görmemiş olman çok güzel.

Fatma: Hayır görmedim. Yalnız çok bağırmarlar kızmalar oldu. Annem babam biraz daha okumuş insanlar olsalardı, belki onlar da olmazdı. Ekonomik sıkıntıları aşamayınca ister istemez birbirlerine bağırıp çağırarak rahatladılar. Ama meselâ biz çocuklara, "seni döverim" diyoruz. Bu da gücünün gücsüze kendini kabul ettirmesi. Sonra sizin dediğiniz gibi, kadının ekonomik gücü olacak ve böylece yerini bulacak. O zaman ev hanımına hiç bir zaman özgürlük gelmeyecek. Herif ne verirse alıp payına düşene razı olacak.

(Salondakiler Sırma Yürükoğlu'nun konuşmasını istiyorlar)

Celile: Bugün kadınlar günü, karşımıza bir erkek geçmiş konuşuyor, varsa bir kadın konuşsun görelim. Sırma kız konuşsun.

Rıza Yürükoğlu: Kadın gününde erkeğin konuşması iyidir. Erkeklerin kendilerini düzeltmeye başladıklarına bir örnek olursa iyidir. Sırma'nın söz alması isteniyor, genel istek.

Sırma Yürükoğlu: Kadın-erkek ilişkisinde erkeğin üstünlüğünün getirdiği acı sonuçlar var tabii. Ama sonunda insan ilişkisinin nasıl olması gerektiği konusudur. Gerçekten eğitimle çözümlenecek bir sorun olarak görüyorum. İnsan hırçın bir insansa evde karısına öyle davranıyordur, işyerinde yanındaki arkadaşına öyle davranıyordur. O zaman daha iyi ortaya çıkıyor ki, sorun cinsler arası ilişki değil, toplumda insani ilişkilerin oturmamışlığı sorunudur. Kadın için de, erkek için de geçerlidir. Evlilik dediğin zaman, o çerçevede işlerin iyi gitmesi için iki taraf da elinden gelen çabayı sarfetmelidir. Yine olmazsa olmamış olur ama elden gelen çaba sarfedilmezse hiç sonuç alınamıyor. Bu yalnızca evlilik için de değil, tüm toplumsal ilişkiler için böyledir. En önemlisi, *sınıf meselesinden ayrıldığı zaman*, bir adama karşı hababam boğuş, hiç bir şey elde edemezsin.

Güzide: Büyük görev kadına ►

◀ düşünüyor. Niçin? Çocuğu ana yetiştirir, ki çocuk da yarının büyüğüdür. Hepimiz anayız aşağı yukarı burada. Sağlıklı bir nesil yetiştirebilmek için, evde kız çocuğunu kız çocuğu gibi yetiştirmemek, erkek çocuğunu erkek çocuğu olarak yetiştirmek lâzım. Hep erkeği suçlu kılmak doğru değil. Bunu geçmiş analarda da, günümüz analarında da görüyorum. Erkek çocuğu gider bütün gün sokaktadır, hiç sormaz. Ama kız çocuğu yarım saat kaldı mı evin dışında, ona hesap sorar. O zaman yarının pısrık anası yetiştiriyor. Öte tarafta yarının zorba, hesap sorulmaz erkeği yetiştiriyor. İşte konuya burada el atmak lâzım. Biz bugün erkeklerle karşı karşıya gelmişiz, kendimizi savunmuşuz bu çözüm değil, çünkü evde uyguladığımız evlat yetiştirme tarzımızda bozukluk var. Biz nasıl kız çocuğumuza hesap soruyorsak, erkek çocuğuna da aynı hesabı sormalıyız. Ve bu, evdeki iş bölümü içinde de yapılabilir. Meselâ erkek çocuğu mutfağa girmez, niye girmez, girsin bulasığı yıkasın, kız çocuğu kurulasın. Ev süpürülecekse erkek çocuğu süpürebilir. Yemek hazırlayamıyorsa salata yapabilir. Bu şekilde yetiştirdiğin zaman evlendiğinde sorun kalmayacak, çünkü anne babadan bir şey almış, bu sorumluluğu ilerki hayatında sürdürecektir. Biliyoruz dayak çaresizliktir, adam diliyle anlatamıyorsa, sorunları kafasında çözemiyorsa kaba kuvvete başvuruyor. İcabında dayak atan kadın da vardır. Demek ki gücüm yetse ben de döveceğim. Madem ki ayıptır, bu ikisi için de ayıptır.

Hazal: Yoldaş herşeye son derece derli toplu değindi, eline diline sağlık. Bazı dertler var ki, gerçekten ciddi çözüm aramak lâzım. Toplumdaki sorun bugünün somut durumunun yarattığı sorun. O yaralar öyle kanayacak, öyle acıyacak, bu durum şu veya bu ölçüde etki yaparak, nesnel durum değişerek zaman içinde çözülecek. Sorun, aslında bizim gibi durumlarda biraz daha ciddi. Kendisi devrimci, bilen, okumuş, herkesten iyi konuşur, bu konulara geliyorsun fiyasko. En ufak bir uygulama yok. Sanıyorum ki bu tür durumlarda acımasız bir eleştiri, bir teşhir yapmak lâzım. Bu ne biçim iki yüzlülük oluyor.

Rıza Yürükoğlu: İki yüzlülük olmuyor da, işte o da kendi hapisanesinin dışına çıkamıyor. Dedğine katılıyorum, bunun bir yolunu bulmak, topluma yaklaşıldığından daha yüksek ölçüt aramak gerek. Ama bu tutulacak yol, o insanı da yok etmemeli.

Hazal: İşin, acıların çekilmesinden daha fahiş bir yanı, ben ömeğim diyor, ben toplumu değiştireceğim. Tabii, komünizmdeki gibi örnek olamaz, o o gün şekillenecek. Ama bugün de olabilenin en ilerisinde durması lâzım. Komünist insanın yaptıkları affedilmez geliyor bana. Onun için önlemler geliştiremez miyiz acaba?

Rıza Yürükoğlu: Doğru, bir komünistin bu alanda yaptığı hata, normal bir insanın yaptığı hatadan daha büyüktür. Ona göz yummak anlamına gelmeyen bir şey yapılmalı. Ama ne ve nasıl yapılmalı? Konuşmandan edindiğim izlenim şöyle oldu: Pazar toplantısında ayağa kaldırıp teşhir edelim. Bu karısına el kaldırdı geçen hafta. Yapıcı bir yol gibi gelmiyor.

Hazal: Ya da kendi kalkıp özür dilesin herkesten.

Rıza Yürükoğlu: O nedenle Alevilik kültürünü kendimizin yapaalım diyoruz. Cemde insan yalan söyleyemez, içine işlemiş. İlk kez ceme girsin gene aynı, çünkü o terbiyeyi yüzyıllardan devralmış. Bizim toplantılarda, biz derken tüm devrimci hareketi kastediyorum, ne olur

biliyorum. Bir iki jest yapılacak, sonra olacak şudur: Sen şunu yaptın, o şunu yaptı... O kültürümüz yok. Aynı olayı devrimci yapıyorsa bu daha büyük suçtur, doğru. Toplumun önüne örnek diye çıkıyor. Önlemler geliştirilmesi gerekir, o da doğru. Ama kültürümüze uyan ve onu ilerletecek yolları bulabilmeliyiz.

Agop: Kadının rolü doğurmaktan geliyor. Erkek doğurmuyor, onun için süregenlik sağlayabiliyor. Ama kapitalizmin bugün eriştiği düzeyde kadınla erkeğin rolleri arasındaki farklılık azalıyor. İkisi de birbirinin yaptığını yapabilir duruma geliyorlar. Doğurmak hariç. Demek ki bir kadının hayatında beş altı yıllık bir bölümü çıkarttığımız zaman, geri kalan kısmında erkekle arasında üretkenlik açısından farklılık giderek ortadan kalkıyor. Onun için bugün erkek kadın eşitliğinde korkunç bir ilerleme var. Sosyalizmin özellikle kök salmadığı ülkelerde toplum feminizmi kabul edebiliyor. İki seks birbirine yaklaşmaya başlayınca, bu feminizmi doğurdu. Şöyle düşünsük, komünizm dünyaya iki yüzyıl daha gelmezse, kadınlar aynı şekilde ezilecek mi? Sanıyorum ki ezilmeyecekler. Bakıyorsunuz en ileri ülkelere, meselâ İsveç'e bakıyorsunuz, parlamentoda % 50'ye çok yakın kadın milletvekili oranı. En yüksek düzeydeki yöneticilere bakıyorsunuz gene kadınların oranı % 50'ye çok yakın. Bundan belki 50 yıl sonra İsveç'e sosyalizm gelmez ama kadın erkek eşitliğine yakın bir şey olabilir. Onun için illa sosyalizm kanalından kadının kurtuluşu için savaşmak doğrudur diyemeyeceğim. Feminizm de, iki seks arasındaki ayrışmayı birleştirme yönünde çok önemli bir rol oynuyor bence.

Rıza Yürükoğlu: İki seks birleşmeye yaramıyor feminizm. Tam tersine arayı açıyor. Toplumun ekonomik kültürel gelişmesi ilerledikçe kadının durumunda, göreceli bir düzelleme oluyor. Düne oranla daha iyi bir durumda yaşıyor ama bu kurtulması anlamını taşıyor. Yarın da öyledir eğri. Burada işçi sınıfının durumuyla bir benzetme yapabiliriz. İşçi sınıfı genel olarak bundan 50 yıl öncesinden iyi yaşıyor. Bu onun kurtulması anlamına mı geliyor?

Güzide: Kadının dışarda çalışması şart değil. Ama erkek bunu sürekli istismar etmiş, meselâ akşam geldiğinde, ben çalışıyorum sen oturuyorsun diyebilmiş. Oysa kadın oturmuyor. İster fabrikada çalışsın, ister çalışmasın. Hep çaba sarfetmiş. Kadının ille de fabrikada çalışmakla yerini bulacağını kabul etmiyorum. Kadın daima çalışmış. Erkeği doğurup büyüttmüş, o seviyeye kadın getirmiş. Nasıl o ananın hakkı inkâr edilir, sizler kendiniz mi bu duruma geldiniz? Bunda babadan çok ananın rolü vardır.

Utku: Kadın cinsinin bugün tarihten gelen birikimle daha cahil olduğunu, toplumsal konum olarak erkekten daha geride olduğunu, dolayısıyla hareket alanının erkeğe göre daha sınırlı olduğunu görmek gerekiyor. Çünkü haklarını alma mücadelesinde çok önemli bir yer tutuyor bu sınırlılık. Son tahlilde elbette ki kurtuluş çok daha sonra. Belirleyici olan ekonomik koşulların değişmesi. Bugün vurgu yapılması gereken nokta, eğitim konusu. Özellikle annelerin eğitimi. İkincisi de, devrimci harekette yer alan insanların, kendi kendilerini, dışardan hiç bir moral baskı olmadan özelleştirmeye tutması gerekir.

Rıza Yürükoğlu: Geçen gün birisiyle

konuşuyordum, "kadın sorununda toplantılardan birşey çıkmaz" dedi. Tam tersine, böyle toplantılar konuyu bilincimizde öne getiriyor. Buradan çıkınca eminim herkes bir iç hesaplaşma geçirecek. Havayı değiştirmede, amaçları hatırlatmada, ne yapmamız gerektiğini ortaya koymada ve de bir yaptırım oluşturmada bu toplantıların büyük yararı var. Eğitimin, konu üzerinde yoğunlaşmanın bir parçası. Yoğunlaşmadan düzelmiyor. Kolay bir şey değil tabii. Kapitalist toplumdaki hava tümüyle aleyhine işliyor.

Surma: Bazı şeyleri kabul etmek gerekiyor. Güzide'nin dediği gibi, bugün çocuk anneden sorulur. Tamam eşler paylaşır ama anneden sorulur. Düz bir mantıkla bile düşünsük, çocuğun eğitiminde tek bir stil verilmesi lâzım. Çocuğa bir kaç farklı stil verilmeye başladığı zaman, kaymalar görülüyor. Eşlerin birbirine yardımlarının büyük katkısı oluyor. Ama gene de çocuk anneden soruluyor. Üç yaşında, beş yaşında çocuk diyorsun ama, çok şeyin tohumu o yaşlarda atılıyor.

Cahide: Bugün ne yapılabilirle, pratikle ilgili bir iki şey söylemek istiyorum. Belki çok ciddi bir öneri olmaz ama. Bu sorun beş yıl sonra mı, on yıl sonra mı çözülecek kısımlarını konuşmaktan sıkılıyorum açıkçası. Nedense erkekler kadın sorunuyla ilgili söz aldıkları zaman, o taraflardan konuşuyorlar, kadınlar söz aldığı zaman da çoğunluk pratikten konuşuyor. Eğitim meselesi çok kapsamlı bir şey. Eğitimi nasıl vereceksin? Çok geniş bir konu, yoğun bir eğitim vermek başka bir örgütlenme ister. Öyle olunca da kişiler arasında, aile içinde birşey halinde kalıyor. Ya kişilerin tek tek kendini sorguya çekmesi, ya da ikili ilişkilerde taraflardan birinin ötekini eleştirip düzeltmeye çalışması gibi birşey haline geliyor. Bir şeyin çok büyük bir engel olduğunu düşünüyorum. Bu değer yargıları meselesi. Gerçekten küçük büyük bir sürü sorun çıkıyor ilişkilerde. Değer yargılarının bağlayıcılığı yüzünden pekçok sorunun konuşulmadığını düşünüyorum. Ben burada asıl rolü kadınlara yüklüyorum. Erkeklerden bu konuda çok cesur olmalarını beklemiyorum. Göstermeleri gereken cesaret kendi yerlerini sallayacak. Ama kadınlara korkunç cesur olmak düşüyor. Komünistlerden konuşuyorsak gerçekten çok gözü kara davranmak gerekiyor. Geniş kalabalıklardan, kendisiyle meşgul insanlardan konuştuğumuz zaman, o cesareti istemek biraz haksızlıktır. Cesaret gösterip de ne yapsın, alsın çantasını gitsin mi? Ama komünistlerden konuştuğumuz zaman hiç gözünün yaşına bakmamak gerekiyor.

Rıza Yürükoğlu: Şimdi gençliğin konuşuyor. Daha fazla cesaret istemek başka, "gözünün yaşına bakmamak" başka. Ayrıca, pratik öneri yapacağım dedin. Gözünün yaşına bakmamak pratik öneri mi?

Erkeklerin konuştuğlarında konunun başka yanına, kadınların pratik yana vurgu yaptıkları noktasında birşey söyleyeyim. Biz kendimizi aldatamayız, **kadın hakları konusunu erkeğe yönelmekten kurtarmakla yükümlüyüz.** Kadın sorununun ne zaman

gerçek anlamda çözüleceğini konuştuk. Buna karşı söylenecek bir şey var mı? Kadın sorunu nasıl çözülür? Nasıl doğmuşsa öyle çözülür. Ekonomik neden doğdu, ekonomik nedenden yok olacak. Bunu vurguluyorum sürekli olarak. Unutursak kantarın topuzunu kaçırmak tehlikesi vardır. Fazla hamasi ve gürültülü bir üslup tutturursun, "biz bugün düzeltereğiz" dersin, hiç yapamayacağın bir şey için ayağa kalktın mı, hem kendini rezil edersin, hem de yapabildiğin kadıyla kadınla erkeği birbirine düşman edersin.

Getirdiğimiz, kadını erkekten ayırmayacak bir perspektiftir. Şunu söylüyoruz: Her yaptığımız, temel amaca hizmet etsin, sınıf mücadelesine yöneltsin, temel nedeni ortadan kaldırmaya götürsün, kadınla erkeği ayırmasın, birbirine bağlasın. Bu çerçevede içinde gelmiyen "önlemler" yanlış. "Gözünün yaşına bakmamak" bence işte böyle yanlış bir önlemdir. "Gözünün yaşına bakmadığın" insanlar ve evlilikler pıtır pıtır (dökülürse değil) dökülünce bunun sorumluluğunu taşıyabilir misin?

Deneyimli yoldaşlar konumumu anlatlar. Sorumluluk altında konuşuyorum. Sorumluluğum, partisi ve devrim için ölmeye her an hazır olduğumu defalarca kanıtlamış yoldaşlarıma karşıdır. Şunu çok iyi öğrendim ki, sonuçta insanı yüceltecek ya da batıracak ana nokta komünistin sınıfına, partisine, yoldaşlarına ne denli özveriyle bağlı olduğudur. Yıllar içinde böyle çok yoldaş tanıdım. Bunların tümünün de kadın sorununda erkek şövenizmini aşmış olduklarını söyleyemem. Ama insanın insanlığını, komünistin komünistliğini tek bir kadın sorunundaki tutuma indirgemeye kalkışmak doğru değildir.

Yıllar önce, Amerika Komünist Partisi'nin yayın organında bir karikatür görmüştüm. Adamın biri, elinde, ceplerinde, her yanında tabancalar, el bombaları. "Öldürün, vurun, gözünün yaşına bakmayın" diye bağırıyor. Ardından ikinci bir çerçeve, aynı adam tırağını biraz derin kesmiş, bağırıyor, "aman, yandım, ah, oh."

Bunları neden anlatıyorum? Kantarın topuzu öte yana gidiyor gibi de ondan. Yapılabileceklerin tarihsel sınırlarını unutup başımız dönmesin istiyorum. Kendimize gelince daha yüksek standart aramalıyız, bu kabul. Bunun pratiğini konuşalım. Pratiği nasıl olacak? O konuda öneri

Alevilik kültürünü kendimizin yapalım diyoruz. Bu kadına tutumda da geçerli. Kadın sorununda haksızlıklara göz yummamalıyız, ama öte yandan, kadın hakları konusunu erkeğe yönelmekten kurtarmakla da yükümlüyüz

bekliyorum. Konuştukları zaman pratik sorunlardan konuşan yoldaşlardan bekliyorum.

Derya: Bir iki yoldaştan geldi, "gözünü yaşına bakmayalım", "teşhir edelim" filân. Tamam o yoldaşın yaptığı yanlıştır, komünist birisinin yapması daha da kötüdür, ama, kimse dört dörtlük komünist değil. Buna biz kadın yoldaşlar da dahiliz tabii. Başka hatalar da yapıyoruz, daha can alıcı konularda da yapıyoruz. O zaman her yaptığımız hatada bize böyle mi davranılacak? Bence bu yanlıştır. Hatayı düzeltmenin daha yapıcı yollarını bulmamız gerekir.

Hazal: "Toplantılardan ne çıkar, ne değişir" diyen bendim. Fazla umutsuz bir söyleyişti gerçekten. Doğru değildi, geri alıyorum. Bir öneri yapacağım. İki düzeyde, hem kadın örgütümüz düzeyinde, hem de yüksek örgütlülük düzeyinde. Bir süredir biz bu konuya eğilmemiştik. Kadın sorununa teorik açıdan eğilen bir semineri bir kaç yıldır yapmadık. Eğitimin önemli bir rolü olduğunu söylüyorsak, bunu düzeltmeliyiz. Biz yarının çocuklarını yetiştireceksek, ezilecek kızlarımızı, ezecek oğlanlarımızı yetiştirmeyeceksek, o zaman öncelikle kadınların kafasının değişmesi gerekiyor. En başta kadınların kendilerini ezen düşünce yapısından kurtulmaları gerekiyor. Eğitim gerçekten çok önemli.

Güzide: Bu eğitimlerde "kadın tüketici değil" denmeli kadına. Sen tüketici değilsin, sen üreticisin, ister dışarda çalış, ister çalışma. Asırlar boyu kadına hep tüketici gözüyle bakılmış ve kadın da bunu kabul etmiş. Sonuçta o da dememiş ki, arkadaş ben nasıl tüketici oluyorum? Ben doğurmakla, büyümekle, bakmakla üreticiyim, benim üretme alanım daha çok. Sen bir tek alanda üretmişsin, ben birkaç alanda üretmişim. Kadının kafasına kendisinin tüketici değil üretici olduğu konmalı. O zaman kadın sorunlarına sahip çıkabilir. Sürekli eziklik duyan, ben tüketiciyim susmalıyım diyen bir kadından kimse sorunlarının üzerine düzgün gitmesini bekleyemez. Meselâ dün bir toplantı olmuş, ben akşam haberini aldım, sordum nasıl geçti diye. Kadıncağzın biri girmiş, hemen mikrofonu almış, burada erkeklerin ne işi var, biz burada erkek istemiyoruz, salonu terkediyorum demiş ve birkaç arkadaşıyla beraber salonu terketmiş. Ne demek erkeğin ne işi var? Erkek benim

sorunumu tartışmıyorsa, tartışmayı dinlemiyorsa, benim sorunumdan nasıl haberi olacak? İşte bu tür bir tablo oluşuyor. Sonuçta feminist bir düşünce çıkıyor, erkekle kadını karşı karşıya getiren bir düşünce sistemi oluşuyor.

Agop: Güzide baciya birşey sormak istiyorum. Gerçekten kadın eşitliği konusunda doğru şeyler söylüyor. Peki niye bir adım daha ileri atmıyor da, üstleniyor hep kadının çocuğu büyüteceği rolünü? Erkek gidip çalışıp üretecek, kadının üretkenliği başka olacak. Niye orada duruyor, onu çok merak ediyorum. Dediklerinin % 80'ine katılıyorum, ama o % 20 katılmadığım bölümüdür ki zaten kadını ikinci sınıf vatandaş durumuna getiriyor. Bir adım daha atsın desin ki, kadın da üretkendir, evde de dışarda da üretebilir. Kadınla erkek arasında farklılığı koyacağına, ikisi arasındaki benzerliği neden koymuyor?

Güzide: Çok teşekkür ediyorum. Belki benim anlatma yetersizliğimden oluyor, yoksa ben şunu diyorum: Kadın dobra dobra diyebilmeli ki, ben tüketici değil üreticiyim. Fiziki yapı olarak kadın bazı işlerde çalışamayabilir.

Agop: Ona da katılmıyorum. Her işi yapar.

Güzide: Darda kaldığı zaman yapar da, normalde yapacak güç varken o gücü geriye alıp daha az verimli olacak bir güce yüklenmek yanlış olur. Ben ayırmıyorum, fabrikada çalışsın veya çalışmasın hiç birşey değişmez, kadın yine üreticidir.

Rıza Yürükoğlu: Birşey söyleyeyim. Güzide yıllardır, bugün de dışarda, endüstride çalışmakta olan bir kardeşimizdir.

Bir teyze: Bugünkü de, yarınki de, kadınlarımızın hepsi büyük. Bir bey ölse kadın beşaltı çocuğuyla o yuvayı dağıtmıyor, çocuklarını büyütüyor, okutuyor everiyor, bu sefer torunlarına başlıyor. Haysiyeti, şerefi, gücüyle. Ama erkek öyle değil. Bir erkeğin hanımı öldüğü zaman kırkını bekliyor, bazen onu da beklemiyor, getiriyor içeri koyuyor, o anda o yuvayı zehir ediyor.

Meral: Güzide de Agop yoldaşın söylediğine çıkan birşey öneriyor, erkek çocuğuna bulaşık yıkamak, kız çocuğuna erkek çocuğun rolü gibi görünen şeyler öğretilir diyor. Agop'un dediği, çocuklara sadece anne mi bakar, ayrı bir tartışma. O tartışma aileye bakar aslında. Bilinç düzeyine bakar, aile içindeki dengelere bakar. Şunu söylemek de doğru olmaz: Elli gram sen, elli gram ben bakacağım, bu olmuyorsa eşitlik yok. O da bir seçimdir, o özgürlüğü de saygıyla karşılamak gerekir. Fikir olarak ben karşı değilim, emzirme gibi doğal şeylerin haricinde, bakabilir. Pek çok erkek, bazı kadınlardan daha güzel çocuk bakabiliyor.

Rıza Yürükoğlu: Agop'un söylediğine yanıt olmadı. Agop'un düşüncesi şöyle: Evde çocuk bakmak, kadını toplumsal hayata katılmaktan alıkoyuyor. Agop demiyor ki, o zaman çocuğu yanındaki erkeğe teslim etsin çıksın. O işleri erkeğe devretmek çözümüyle meseleyi, yarı yarı paylaşmak da çözümü. Toplumsal bir şekilde örgütlemek gerekir diyor. Ama o da zaten bugünün sorunu olmuyor.

Esikden kadınla erkeğin fizik gücü arasındaki farkın rolü çok büyüktü, şimdi giderek azalıyor. Ekonomik gelişme kadınla erkek arasındaki fizik güç farkını giderek ortadan kaldırıyor. Bu da toplumsal hayata katılmada büyük bir dürtü oluyor kadın

açısından.

Murtaza: Kadın ne zaman ezilmeye başlamış, köleci toplumda. Onbin yıldır kadın eziliyor bu dünyada. Köleler de ezilmişler. Nihayet bir an geliyor, köleler artık böyle yaşamak istemiyoruz diyorlar. Çünkü o toplum artık köleyi istemiyor. Şimdi peki ne diye kadınlar 10 bin sene beklediler de 20. yüzyılın başında ses çıkardılar?

Rıza Yürükoğlu: Yanıtını senden bekliyorum.

Murtaza: Çünkü kadın yeniden üretime katılmaya başlıyor.

Agop: Yoldaşımın dediğine yüzde yüz katılıyorum. Kadın üretime erkek kadar katkı yapıyor bugün. Bunu görmezlikten gelmeyelim. Yoksa bu şans eseri değil ki, 20. yüzyılda kadınlar birdenbire ne oldu bizim eşitliğimize demeye başlamışlar.

Güzide: Kadın, ben tüketici değilim, ben de senin kadar üretkenim diyecek. Yıllar önce bir tartışmamızda güldüler erkek arkadaşlar, benim evimde oldu bu, "tamam size her hakkı vereceğiz" deyince ben orada biraz kabalaştım. Siz kim oluyorsunuz da bize hak veriyorsunuz, ben erkekten hak istemiyorum dedim. Burada erkek ilahi bir gücümü gibi gene çıkıyor en üste. Sonuçta iki insan türü var ortada. Kim kime hak verecek, bağış mı yapıyor?

Hazal: Ben çocuk bakımı konusuna geri döneceğim. Sırma da söyledi, çocukların bakımında annenin rolü önemlidir dedi. Bu eşit bir ortamda söylendiğinde onurdur. Çocuğun yetiştirilmesini, terbiyesini, insanlığını sen belirliyorsun. Eşit ortamda olunca onur payesi ama çocuğun yetiştirilmesinde annenin rolü önemlidir lâfının arkasına saklanıp her türlü yük anneye yıkılıyor.

Utku: Kadın sorunu kafamda insan olmaktan kaynaklanan bir sorun olarak canlanıyor. İnsan ilişkilerinin özel bir alanını oluşturuyor kadınla erkek ilişkileri. Buradan kaynaklanan sorunları, insan olmaktan kaynaklanan sorunlarla karıştırmak gerekiyor. Bazen öyle durumlar oluyor ki, iki durum birbirine girmiş oluyor, buna şimdi kadın sorunu mu, insani sorun mu diyeceğiz? Bir de devrimciler için daha bir önem kazanıyor. Çünkü çevresinde gördüğü haksızlığa duyarlılık göstermek doğasından gelen bir şey. Kahvelerin açılmasına tepki göstermek gerekiyor. İnsanların ora-

dan buradan borç alıp kumar makinalarına yatırmalarına tepki göstermek gerekiyor. O kadar şeye tepki göstermek meşru oluyor da, kendi evindeki kadın sorununu görmezlikten gelmek nasıl bir parameter oluyor? Dolayısıyla, kadın sorunu kafamda insani bir sorunmuş gibi canlandı.

Rıza Yürükoğlu: İnsani bir sorun olarak alırsak yok sayarız. Kadın sorunu ekonomik gelişmeyle bağlı olarak ortaya çıkmış, o yolla da yok olacak bir sorun. Ama bugünden yapılması gereken çok şey var.

Yalnız işte hassas nokta orada geliyor. Çünkü sorunun ne zaman kalkacağını biliyoruz. Öyle olunca, bugün nereye kadar zorlanabilir? Bugün alınabileceğin ötesine zorladığın zaman, toplumu parçalarsın, emekçiler birleşip birşey yapamaz hale gelir. Demek ki, birincisi bu konuyu belirleyici sorun düzeyine çıkartmamak gerekir. İkincisi de, haksızlıklara göz yummamak gerekir. İki "parametre" bunlar. Bu ikisi arasında olası şeyleri konuşalım.

İşin ne kadar zor olduğunu şu toplantı da gösteriyor. Çünkü sıkıntıyı çeken kadın yoldaşlardan bile pratik öneri gelemedi. Geldi mi? Ayrıca, diyelim ki uygulanabilir bir öneri geldi. O da ancak sorunun ağırlığını hafifletmede yardımcı olur, çözebilir mi?

Sonuçta bazı konuşmalara katıldım, bazılarında katılmadım ama konuşmanın çerçevesi dışına çıkılamadı. O çerçeve de şudur: Bilincimizi geliştirmek ve geliştirdikçe birbirimize basınç olmak, bir "iç iklim" yaratmaktan başka bir gerecimiz yok.

Bu toplantı büyük yarar sağladı. Bir dönem çok ilgilendik bu konuyla, sonra birkaç yıl ucu kesildi. Gerçekten sürdürmeliyiz. Konu öne çıkarsa, hiç birimiz dün yaptıklarımızı bugün yapma cesaretini bulamayız. Devam ederse de, bugünkü yanlışları yarın yapma cesaretini bulamayacağız. Bunun ötesi güzel lâflar olur, keskin olur ama soruna yardım edici olmaz. Önerimden, bir anda elle tutulur bir sonucu olmadığından, bir şey çıkmaz gibi gelebilir. Oysa öyle değil. Bu ortamda elimizdeki gereçler bunlar, kadını erkeğe düşürmeyeceksek. Kendimizi eğitimden başka yolumuz yok. Ve bu yığınsallaştıkça, baskı, yaptırım da artar. ●

İNCELEME-ARAŞTIRMA-ÇÖZÜMLEME

Kaynak

SAYI 2

SOSYALİZMİN, dünya işçi hareketinin, sınıf siyasetinin sorunlarını incelemeye, araştırmaya ve hiçbir kopyacılığa düşmeden Marksizmi ülkemiz koşullarına uygulamaya, Marksizmin verdiği araçlarla ülkemizin ve halkımızın sorunlarını anlamak için yola çıkan inceleme-araştırma-çözümleme dergisi *Kaynak*'ın 2.sayısı - Nisan/Mayıs çıktı. **Kaynak**'ın 2.sayısında şu yazıları bulacaksınız:

- **Rıza Yürükoğlu**'nun "Yalçın Küçük ve Sovyetler Birliği'nde Sosyalizmin Çözülüşü"
- SBKP 29. Kongre'sinden belgeler
- SBKP Bolşevik Platformu'nun kurucusu **T. Habarova** ile söyleşi
- **İsmail Kaygusuz**'un Alevilik inanç ve kültür tarihi I

Bugünkü koşullarda genel dağıtıma verilmeyecek olan *Kaynak* ancak abonelere postalanacaktır. Şimdilik iki ayda bir yayınlanan *Kaynak* bu nedenle ancak abone olanların eline ulaştırılacaktır. Dolayısıyla değerli dostlar, hepinizden *Kaynak*'a abone olmanızı, yanlışlarımızı eleştirmenizi ve katkılarınızı istiyoruz. Yazışma adresimiz:

Kaynak dergisi,
Merkez yönetim bürosu, Piyerloti caddesi, 17/4, Çemberlitaş, İstanbul
(Tel: 1-516 84 64)

DERVİŞ BABA'DAN Bektaşinin güzel dünyası

Derviş Baba, birbirinden güzel iki Bektaşî öyküsünü şiir diliyle sunuyor

DEM İSTİYORUM

Her nasılsa bir gün camide Baba
Namaz kılmak için geçti ön safa

Eğildi doğruldu baktı sağ sola
İçinden geçen hep hatam varm'ola

Neyse ki farz sünnet tekмили bitti
Arka saftakiler dağıldı gitti

Babanın kendisi hâlâ ordaydı
Kaçamazdı çünkü en ön saftaydı

Önündeki Hoca duaya geçti
Erenler demsizdi bir içi geçti

Ellerini açmış baş yukarıda
Hoca tanrıya tam yakarıda

"Allah bize iman din nasip eyle
Ol merhametinden bol ihsan eyle"

Cemaat "Amin!" der her söylenene
Birden bir ışıktır çaktı zihnine

Allahla yapılan bu pazarlıktan
Belki pay çıkardı onca duadan

Elbet içlerinde bir eren vardı
Yüz su hürmetinden yararlanırdı

Başladı içinden dua etmeye
"Allahım bana da dem ver!" demeye

Erenler sessizlik sınırın aştı
Mırıltısı tam Hoca'ya ulaştı

Hoca hırsıyla döndü ki arkasında
Bektaşî babası dem havasında

Bağırdı "Zındık sen ne edersin?
Din iman yerine zıkkım dilersin"

Baba düşündü ki pabuç pahalı
Onu linç ettirir bu taş kafalı

Tam yerinde sözler söylemeliydi
Bunlarla öfkeyi önlemeliydi

Dedi "Ey cemaat ne var kızacak
Günahkâr olacak hem bağırarak

Gitmeyin ardından böyle Hoca'nın
Tanrı kul arasın böyle açanın

Adamda iman yok din iman ister
Ve günaha sizi de ortak eder

Benim imanım var demim yok idi
Tanrı huzurunda yüzüm ak idi

Ondan dem istedim eğer vermezse
Gelmem bu camiye dem göndermezse"

Kimi homurdandı kimi güldüler
Daha camide de hiç görmediler

Derviş Baba dem Ali'nin demidir
Küfrü iman olmuş canlar emidir

ALLAH YAPISI MI KUL YAPISI MI?

Bektaşî babası bahçesindeydi
Meyva yüklü dallar gölgesindeydi

Ağaç dikmiş aşılamaş büyümüş
Su ve gübre derken meyvaya yetmiş

Baba'nın keyfi bir yerinde ki
En olgun armutlar tam üstündeki

Kıymıyor koparsın, sade bakıyor
Sapsarıya kesmiş balı akıyor

Yanıdaki ahlat aşuya hazır
Meyvası bol sanki uğramış Hızır

Kopartıp birini ağzına attı
Olmamıştı daha dilin acıttı

İlkbahara onu budayacaktı
Ankara armudu aşlayacaktı

Eşeği üstünde Hoca'yı gördü
Eğilip kendini işine verdi

Cebelleşmeğe hiç niyeti yoktu
Çünkü yapılacak işi pek çoktu

Hoca yola sarkan dallara baktı
Elmalar armutlar içini yaktı

Erenleri çok iyi biliyordu
Burdan geçip Cuma'ya gidiyordu

Götürememişti bir kere bile
Baba ne diye camiye gele

Hoca meyvalara yaman takıldı
Bakukça ağzının suları aktı

"Çüş, çüş!" deyip eşeğini durdurdu
"Baba kolay gele" diye bağırdı

"Bahçenize kırkbir kere maşallah
Ne de güzel yapmış ol kadir Allah

Nasipse meyvadan tatmak isterim
Kör nefsimi oyalamak isterim"

İçten kızdı Hoca'nın istemine
Bahçesini Allah'a vermesine

Sanki gelip kazma kürek sallamış
Gece yarıları ağaç sulamış

Hoca isteğini tam yineledi
Kendisinden biraz meyva istedi

Baba içinden der tam yeri geldi
Niye Allahtan değil benden istedi

"Allah yapısı mı kul yapısı mı?
Gönlümden kopan dost meyvası mı?

Hoca'm ne istersin gel söyle bana
Devşirip toplayıp vereyim sana

Hoca dedi "Hiç kul meyva mı yapar
Allah yapısı ver, o güzel yapar"

Baba'nın beklediği iş bu yanıttı
Ahlattan birkaç meyva koparttı

Hoca ısırınca yüz buruşturdu
Baba'ysa armudu bir atıştırdı

Hoca kul yapısı istememişti
Erenler de acı ahlat vermişti

Derviş Baba imrendi Erenler'e
Gerçek gözle dünyayı zörenlere

Sekiz Mart'lara gerek kalmasın

NIYATİ SONYÜREK,

T.Harb-İş genel sekreteri

Doğada herşey bir denge içerisinde. Gündüz-gece, sıcak-soğuk, hastalık-sağlık, birbirini izleyen olgulardır. Canlı türünün en gelişimini olan insan da, doğal işlev açısından kadın ve erkek olarak sürekli etkileşim halinde.

Toplumumuzda kadın ve erkek hayata ayrı ayrı hazırlanıyor. Kadın kendini tanımak, araştırmak, sorgulamak yerine kendi bedeninden ve cinselliğinden uzaklaştırılarak, duyguları bastırılarak ve annelik, çocuk bakımı ve ev işleri gibi gelenekselleşmiş kadın rolleri ile şartlandırılarak evcilleştiriliyor. Bu evcillik şartlanması, sürekli özveri, onun özgür birey olma yolunu kesiyor. Aile içinde ve sosyal yaşamda ikincil planda kalması pasifize olmasını getiriyor.

Bunun yanında erkeklerimiz de erkeklik şartlandırması ile büyütülüyorlar. Gerek toplumsal, gerek bireysel onların da

bunalımları var. Belki kadınlar-dan daha duygulu, kırılabilir ama geçmişten gelen koşullar-maları bunu açık sergilemelerini engelliyor. Bu çelişki de farklı alanlarda farklı şekilde kapatılıyor.

Toplumumuzda yaygın bir görüş de, kadının sosyal ve ekonomik güvencesini evlilikte gören anlayıştır. Bu durum kadının psikolojik ve sosyolojik gelişimini olumsuz etkiler. Ruhsal sağlığını bozar. Sosyal ilişkilerinde karmaşıklığa ve çatışmalara yol açar.

Kadını ticari bir meta, cinsel obje olarak sunan, ilgili ilgisiz her konumda kadında cinselliği ön plana çıkaran mesajlar veren... kitle iletişim organları çocuklarımızın, gençlerimizin değer yargılarını karmaşaya sokuyor. Onlara empoze edilmeye çalışılan, kadın gerçeğinden tamamen soyutlayan bu model, ileride onların kendi kişiliklerinde yaşam buluyor.

Kadın-erkek biyolojik farklılığını, örneğin, günümüzde kültürel iktidarsızlık olarak değerlendirilen dayak ile sına-

maya çalışan gerici zihniyetlere karşı duyarsız kalmayalım.

Kadını aşağılayan ve erkeğin hizmetine sunan din esaslarına karşı verilecek mücadelede kadınlarımıza da, erkeklerimize de, bil-hassa aydınlarımıza büyük görevler düşüyor. "Ayıplara", "günahlara", yasaklara karşı suskun tepkisiz kalmayalım. Üzerimize düşeni yapalım. Aklimızı kullanalım. Gerçeği araştıralım. Düşünelim. Çıkarımıza değil, insanlığın yararına olanı başta yapalım. Eleştirelim, soralım. Gerekirse kendimizi sorgulayalım. Hiçbirşeyi raslantıya bırakmayalım. Doğruya da yanlışla da kendi bilincimizle karar verelim.

Yeryüzünde farklı sosyal sınıflar ve farklı konumlarda farklı sorunlar yaşayan kadın-

lar var. Bütün kadınlar biraraya gelemese de en azından zaman ve zemin olarak birbirine yakın olanlar biraraya gelip tartışabilir, örgütlenebilirler.

Senede bir gün ya da bir hafta gibi yapılan etkinliklerle altı çizilen kadın olgusu, bir dahaki 8 Mart'a - 8 Mart'lara - kadar yaşanan süreçte yaşama geçirilebildiği ölçüde anlamlıdır. Toplumda her iki cins de birlikte yaşadığına göre kadın-erkek eşitliği bir ütopya olmamalı. İnsanı insana (erkeği kadına) egemen

gören anlayış insan olma sorumluluğu ile bağdaşmaz. İnsana ters düşen hiçbir düşünce de uzun süre yaşamaz.

Yeryüzünde yaşayan milyarlarca insandan sadece biri olduğumuzu unutmadan, kadın ya da erkek, kişiyi önce "insan" olarak algılayabildiğimiz, insan hakları ve özgürlüğü yaratan biçimimiz olduğu zaman, belki de 8 Mart'lara gerek kalmayacaktır.

Yarının mutlu aydınlık dünyası, yüreği insan sevgisi ile dolu olan emekçi insanların eseri olacaktır. ●

Kürecikli Hüseyin ve Alevilik

BATTAL PEHLİVAN

Anadolu Aleviliği, İslamiyet'in Orta Asya Türk gelenek ve görenekleri ile Anadolu'da yaşayan kültürlerin çağdaş bir sentezidir... Yani Alevilik, kimilerinin söylediği gibi, öyle İslamiyetin özü filan değildir... İslamiyetin içerisinde, Anadolu Aleviliği hiç yoktur, ama Aleviliğin içerisinde, küçük bir parça İslamiyet vardır.

Nasıl ki İslamiyet namazıyla, camisiyle, müftüsüyle... bir bütünse, Alevilik de cemiyle, cemeviyle, Muharrem orucuyula, musahib kardeşliğiyle, Dedesiyle... bir bütündür.

Alevilik, bir tek, İslamiyet'in Hz.Ali kanadına sahip çıkar. Nedeni de Hz. Ali'nin yaşamı süresince yoksuldan yana tavır koymasındandır. Aleviler, Hz Ali ve oğulları ile torunlarının

halk yanlısı, hatta halktan birileri olduğunu kabul ederler.

Aleviler; Ehlibeyt'e ve Oniki İmama yapılan haksızlığı, kendilerine yapılmış sayarlar. Özellikle Miladi 680 yılının Muharrem ayının 10.günü, Kerbela'da İmam Hüseyin'e ve aile çevresine yapılan katliam, Alevileri derinden yaralamıştır. Onun kavgasını ve baş eğmezliğini, son derece saygın bulurlar.

Hız.Ali, Ehlibeyt, Oniki İmam, Kerbela, duaz/deyiş/nefes/bağlama/semah, fıkra, Bektaşî, vb., Alevilikle bütünleşmiş isim ve kavramlardır. Anadolu Alevisi, bütün saydıklarımızla birlikte Aleviliği doya doya yaşar. Cenazesini bağlama eşliğinde 'demeler'le uğurlar. Semah dönerek allaha yaklaştığına inanır. Duaz okuyarak Oniki İmam'ı anar. Fıkra üretir, espri ile akıldışı bütün olay ve

Hız.Ali, Ehlibeyt, 12 İmam, Kerbela, duaz, deyiş, nefes, bağlama, semah, fıkra, Bektaşî, vb. Bunlar, Anadolu Aleviliği ile bütünleşmiş isim ve kavramlardır

görüşlere karşı çıkar. Hz.Hüseyin'i andığı an, göz pınarları yaş dolan bir Alevi, espri gücünü kullanarak, olayın fıkra boyutunu da atbaşı götürür. Bu da Aleviliğin özelliklerindendir.

Anadolu Alevisi Muharrem'de Kerbela şehitleri anısına oruç tutarken bile, söyleyeceğini söyler. İşte bir örnek:

Mevsim, güneşin pişirdiği aydır. Ekinlerin derilme zamanıdır. Hüseyin adındaki Kürecikli bir köylü, bir yandan Muharrem orucunu tutmakta, bir yandan da dere özü denilen bir yerde, orakla ekin biçmek-

tedir. Güneşin sıcaklığı ve ekinin tozları Hüseyin'i rahatsız eder, sık sık bayılır.

Harmanın altına götürülüp yüzüne su serpiyen köylü, kendisine geldiğinde oflaya tıslaya şunları söyler: "Vay Yezit, senin ananı avradını... Gittin o Arabı (İmam Hüseyin) öldürdün, bokunu kapımıza koydun, kurtul ki kurtulasın!" Bu tepkiyi gösterir de, yine de orucunu bozmayı düşünmez. Her ne kadar "o Arabı..." dese de, İmam Hüseyin'e olan tutkusu ölçülemez. Nasıl ki semahsız, duazsız, bağlamasız Alevilik düşünülemezse, İmam Hüseyin'siz Alevilik de olmaz!... İmam Hüseyin Araplıktan çıkmış, Anadolu köylüsünün bir parçası haline gelmiştir. Onunla senli-benlidir, hısım-akrabadır, arkadaşır....

Bir de, uzun ve sıcak bir yaz Ramazan'ında oruç tutan bir ehli sünneti düşünün. Aynı koşullarda oruç tutsa, buna benzer bir tepki gösteremez! Çünkü, *şeriatın* değişmez kuralları vardır. Bir kişi ya onlara uyar, ya da uymaz. Uymazsa kafir olur.

Alevilik İslamiyet'in özü olsaydı; ne Kürecikli Hüseyin o sözü söyleyebilirdi, ne de çevresindekiler hoş görürlerdi...

Diyanet'in yanıtı ve gerçekler

CEVDET RENDE'NİN MEKTUBU

TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu (İHK) Başkanlığı'na 31.3.1992'de bir yazı göndermiştim. Bu da kısaltılarak *Kavga* dergisinin Mayıs 1992 tarihli sayısında yayınlanmıştı.

İHK'daki yazım 22.2.1993'te, incelenmek üzere, Sn.Ekrem Ceyhan'a iletilmişti. Sn.Devlet Bakanı da, ekte gördüğünüz gibi, bunu Diyanet İşleri Başkanlığı'na gönderdi. Biz de yanıtımızı, İHK yerine, şikayet ettiğimiz Diyanet İşleri Başkanlığı'ndan aldık...

Cevdet Rende

DIYANET'İN MEKTUBU

İLGİ: Hatay'dan Cevdet Rende'nin, TBMM İnsan Hakları Komisyonu'na gönderdiği 22.3.1993 tarihli dilekçesi.

İlgi dilekçede Alevi yurttaşların, asırlardır "eşitlik masalı" ile uyutuldukları, Anayasa ve kanunlarda yer alan, kanun önünde eşitlik ilkesinin uygulamada bulunmadığı, Alevilerin baskı altında tutuldukları, Sünileştirilmeye çalışıldığı iddia olunmakta ve bu iddialar delillendirilmeğe çalışılmaktadır. Ancak delil olarak ileri sürülen olaylar için kaynak verilmediği gibi, bunların büyük kısmı

günümüzde de ilgili değildir. Asırlarca önce cereyan etmiş, doğruluğu da kesin olmayan bazı olayların, günümüzde hâlâ tartışılmasının milli birliğimiz ve menfaatlerimiz açısından hiçbir yararının olmadığı izahattan varestedir. Türkiye'de bütün yurttaşlarımız, kanun önünde eşittir.

Diyanet İşleri Başkanlığı, sadece belirli bir mezhebe mensup yurttaşların dini ihtiyaçlarını karşılamak maksadıyla değil; ister Sünni, ister Alevi, hangi mezhepten olursa olsun, bütün Müslümanlara din hizmeti sunmak üzere kurulmuş olup, çalışmalarını bu ilkeye bağlı olarak yapmaktadır.

Diyanet İşleri Başkanlığı'nda her kademede görev alacakların nitelikleri, diğer kamu görevlerinde de olduğu gibi -kanunla belirlenmiştir. Herhangi bir göreve tayin için, belirli bir mezhebe mensup olmak değil; kanunun belirlediği nitelikleri taşımak gerekir. Bu konuda herhangi bir ayırım yapılması söz konusu değildir.

Doç.Dr.İbrahim ÇALIŞKAN, Din İşleri Yüksek Kur. Bşk.Vk.

BELGE 1

Kavga'nın Mayıs 1992 sayısında Cevdet Rende'nin yazısına

"İlahiyatçılar" Aleviliğe karalarırken Diyanet örtbas ediyor

bakılırsa, Sünni Diyanet'in Rende'nin suçlamalarına yanıt vermediğini, Alevilere karaçılma gibi konuları geçiştirdiği görülür. Belge 1, Alevilere yönelik karalamalara, tarihten değil günümüzden bir örnektir.

"Nuseyriye sapık bir fırkadır"

"Nuseyriler batini sayılırlar... İbn Teymiye Alamut'da vezir olan Nasır at-Tusi ile Nuseyriye arasında irtibat görmektedir. Nuseyrilerin, Ali bin Ebu Talip'in kölesi Nuseyr'in tarflarından olduğu söylenir. Nuseyriler tarihte bilhassa Suriye'nin sahil mıntıkalarında faaliyet göstermişlerdir.

"Bunlar Ali bin Ebu Talip'in Allah olduğuna inanırlar. Ve bazı sahabe hakkında kötü sözler söylerlerdi. Bulutların Hz.Ali'nin meskeni olduğuna iman ederler, gök gürültüsü onun sesi, şimşek ise gülmesidir, derlerdi. Bu sebeple bulutlara çok hürmet gösterirlerdi. Bunlar şaraba, üzüm ve sakız ağacına çok saygı beslerlerdi. Nuseyrilere göre din, Ali'nin Allah, Muhammed'in hicap ve semah-ı Farisi'nin bab olduğu-

nu bilmekten ibarettir... Birçok dini esasları tevil etmekten çekinmezlerdi.

"Bütün bunlardan anlaşılıyor ki **Nuseyriye sapık bir fırkadır.** (abç) Bu gün memleketimizin Adana, Mersin ve Hatay vilayetleri dahilinde çok az miktarda Nuseyri bulunduğu söylenmektedir..." (Prof.Dr. Agah Çubukçu, *Mezhepler, Ahlak ve İslam Felsefesi ile İlgili Makaleler*, 2.B. A.Ü.İlahiyat Fak. Yay., 1984, s.54)

BELGE 2

Alevilere yönelik karaçılmanın bir "ince" yolu da, "tarihteki" bir karaçılmayı, *bugün*, masum bir alıntı gibi, yorumsuz yayınlamaktır. İşte örneği:

Alıntıya sığınarak karaçılma!

"Nusayriler, Şimaliyye veya Şemsiyye, Haydariyye, Kelaziyye veya Kameriyye olmak üzere 3 önemli kola ayrılırlar.

"Bunlardan Şimaliyye kolu, Ali'nin güneşte oturduğuna ve Muhammed'in Ali'nin bütün gücüne sahip olduğuna, ikisinin geceleri buluşup gündüzleri ayrıldıklarına inanırlar.

"Kelaziyye veya Kameriyye kolu ise, aya önem verirler. Tanrının kutsallığı güneşte değil, ayda tecelli etmiştir. Ali, bir

süre yaşadıkdan sonra aya çıkıp oraya yerleşmiştir...

"Nusayriler, öteden beri, başka dinden olan kişilerce kınanmışlar ve kötülenmişlerdir. Bunları kötüleyen ilk kişi, Mısır'daki Fatımiler hükümdarı Hakim b.Emrillah'ın veziri Hamza b.Ali'dir.

"Hamza b. Ali, yazdığı eserde:

"Nusayrilerce adam öldürme, hırsızlık, yalan, iftira, zina ve oğlancılık haram değildir. Gerçek Nusayrilik, karılarını, kızlarını birbirlerinden saklamaktan başka, kadın erkek ilişkilerine aldırılmaz. Böyle yapmazlarsa imanlarının tam olmayacağına inanırlar"

der.

"*Kitab el-Bakura* adlı eserin yazarı Süleyman Efendi ise:

"Kelazi'ler, zinanın farz ve gerekli olduğuna inanırlar. Bir imam, aynı derecede bulunan bir dindasının evine konuk olursa ev sahibi, karısını o imama takdim etmek zorundadır. Bunu yapmayan cennete giremez"

diyor.

"Bunlar herhalde, Nusayriler'in giyinişe önem vermelerinden dolayı uydurulmuş şeylerdir. Çünkü bu durumu kanıtlayıcı başka eser yoktur." (Prof.Dr. Neşet Çağatay-Prof.Dr. İbrahim Agah Çubukçu, *İslam Mezhepleri Tarihi*, 2.B. Ankara Üniv. Yay., 1985, s.72) ●

Çorum'da Uğur Mumcu'yu andık

Genel merkezi İstanbul'da bulunan Semah Kültür Vakfı Çorum örgütünün Uğur Mumcu anısına düzenlediği "Laik Devlet ve Demokrasi" konulu etkinlik, 4 binlik katılımıyla gerçekleşti.

Cumhuriyet gazetesinin destek verdiği, 3 Nisan 1993'te Atatürk Kapalı Spor Salonu'nda gerçekleştirilen etkinlikte, vakfın Adana, Adıyaman, Mersin ve İstanbul il başkanları ile üyeleri, basın, TV temsilcileri ve salonu hınca hınç dolduran 4 bin Çorumlu, birlikte coştı.

Vakfın Çorum şube başkanı Av. Sadık Erel'in açış konuşmasından sonra mikrofona gelen genel başkan **Lütfi Kaleli**, şeriatın tehdidi altında bulunan Türkiye'nin bugün dünden daha çok ilerici aydınlara ihtiyaç duyduğunu belirterek, laik devlet ve demokrasiye sahip çıkılmasını istedi.

Daha sonra kürsüye vakfın genel sekreteri **Cafer Özer Koç** geldi. Koç, ülkenin içinde bulunduğu siyasal-sosyal-kültürel ve ekonomik duruma değinerek, oy peşinde koşan siyasilerin "laiklik" diye bir dertlerinin olmadığını, demokrasiyi de

LÜTFİ KALELİ

pek önemsemediklerini, bu nedenle ülkenin her gün biraz daha laik ve demokratik Türkiye'nin düşmanlarının eline teslim edilir hale geldiğini söyledi.

Doç.Dr.Atilla Erdem, konuşmasında milattan 5 bin yıl öncesi yaşayan topluluklarda bile laik düşünce kavramı varken, günümüz Türkiye'sinde laikliğin hafife alınmasının demokrasiyi zedelediğini vurguladı. Aydınlardan çok duyarlı davranmalarını isteyen Erdem, sivilleşmenin önkoşulu olarak örgütlülüğün önemine değindi.

Uğur Mumcu'nun yakın çalışması arkadaşı, *Cumhuriyet* gazetesi yazarı **Mustafa Ekmekçi**, Uğur Mumcu'nun en tehlikeli konular üzerine cesaretle yürüdüğünü söyledi. Ancak onu öldürerek susturacaklarını sanan katillerin bir an önce bulunmalarını isteyen Ekmekçi, konuşmasını iktidara gönderme yaparak okuduğu yergi şiirleriyle bitirdi.

Av.Ceyhan Mumcu da yaptığı konuşmada kardeşi Uğur Mumcu'nun cesur yazılarıyla terörün, vurgunun, soygunun

ve silah kaçakçılarıyla eşkiyaların amansız düşmanı olduğunu belirtip, 70 gün geçmesine rağmen katillerin hâlâ bulunamamış olmasını ve başsavcı Nurettin Demiral'ın "1 yıllık süre"den söz etmesini gayriciddilik olarak değerlendirdi.

Konuşmalardan sonra Çorum örgütünün araştırmacı yazarı İlhan Cem Erseven'in yetiştirdiği semah ekibi, yörenin semahlarını üretim ilişkileriyle besleyerek sergiledi, büyük beğeni topladı.

Halk sanatçısı **Gülşen Altun**'un okuduğu türkü ve nefeslerle coşan izleyiciler, 60 kişilik kadrosuyla İstanbul'dan gelerek geceye katılan Karacaahmet Semah Ekibi'nin sunduğu iki saatlik birlik cemi ile musahiplik temsili büyük bir dikkatle izlediler.

Gecenin son sanatçısı bağlama ustası ve halk ozanı **Arif Sağ** salona girdiğinde, Çorumlular tarafından ayakta alkışlandı. Okuduğu deyişler coşkuyla dinlendi.

Ertesi gün Yoğunpelit köyünde düzenlenen piknikle devam eden etkinlik akşam sona erdi. ●

ALEVİ ÖRGÜTLERİNDEN

KAMUOYUNA

BİZLER bugün Türkiye'de ve Avrupa'da örgütlü Alevi federasyon, dernek, vakıf ve yayın organları olarak 27-28 Mart 1993 tarihlerinde Ankara'da biraraya gelerek sorunlarımızı tartıştık.

ÜLKEMİZİN tüm insanlarıyla birlikte bir bütün olması gerektiğine inanıyoruz. Değişik kökenden gelen insanların kültürlerini özgürce yaşayabilmesi için devlet her türlü önlemi almalıdır.

BU cümleden olarak:

1. DİYANET İşleri Teşkilatı bugünkü yapısı ve işlevi ile hem laik devlet anlayışının sırtında bir kambur, hem de Alevilerden ve öteki inanç gruplarından toplanan paraları yalnız Hanefi inancına aktarmanın bir aracıdır. *Bu teşkilat devlet yapısından çıkarılmalıdır.* Her inanç gurubu gereksinim duyduğu örgütünü kendisi kurmalı, finansmanını da kendisi sağlamalıdır.

2. ZORUNLU din dersleri uygulaması, vicdanları rahatsız eden, pedagojik ve psikolojik ilkelerle çelişen, en önemlisi de laiklik ilkesini çiğneyen bir uygulamadır. Bir amacı da Alevi çocuklarını Sünnileştirme, Sünni çocuklarını da bu haksızlığa alet etmektir.

BU uygulamaya derhal son verilmeli, siyasi partiler bu sorunu anayasa tartışmalarının yapıldığı şu günlerde gündemlerine almalı ve çözmelidirler. Aksi halde siyasi partilerin programlarına laiklik ilkesini yazmaları inandırıcı olmayacaktır.

3. RADYO ve TV'lerdeki tek yanlı, Sünni inanç ve geleneklerine göre yapılan yayınlar biz Alevileri rahatsız etmekte, o saatte radyo ve TV'lerimizi kapatmamıza yol açmaktadır. Bu yayınlar yeniden düzenlenmeli, ya tümüyle kaldırılmalı veya objektifliği ve tarafsızlığı sağlanarak zenginleştirilmeli, Alevi inanç ve kültürüne de yer verilmeli, böylece kültürlerin birbirlerini anlamaları, tanımaları ve etkilenip zenginleşmeleri sağlanmalıdır.

4. HACİBEKTAŞ ilçesi Alevi-Bektaşilerin merkezidir, bu ilçenin gereksinimleri bu anlamda öncelikle giderilmeli, layık olduğu yatırımlar yapılmalı ve uluslararası bir kültür merkezi haline getirilmelidir. Bunun yanında (Sivas-Banaz, Antalya-Elmalı gibi) kültür bazında kabul ve destek gören, anımların ve şenliklerin düzenlendiği yerlerde kitlelerin ihtiyaçlarını sağlamak gerekir.

5. ALEVİLİĞİ ve Alevileri bir oy potansiyeli olarak gören, seçim propagandalarında bu konuda vaad üzerine vaad veren, seçimden sonra bunu unutan, gelişen şeriat ve baskıcı akımlar karşısında laiklik ve demokrasi adına hiçbir şey yapmayan, hatta çanak tutan partileri ve onun milletvekillerini yakından takip ediyoruz. Özellikle Alevi milletvekillerini daha aktif olmaya çağırıyoruz.

6. DEMOKRATİKLEŞME yolunda (CMUK ve ILO sözleşmeleri örnekleri gibi) atılım ve çabaları destekliyor, kalıcı neticelerini bekliyoruz.

7. SEÇİLMİŞ belediye başkanlarını, yönetici ve memurları, liyakatlarına bakmaksızın, sırf Alevi oldukları için ayrıma tabi tutan ilkel ve bölücü anlayışları da şiddetle kınıyoruz.

Hacıbektaş belediye başkanı **Ali Eger**, İstanbul Hacı Bektaş-ı Veli Kültür ve Tanıtma Derneği, **Kanber Özçivan**, Erzincan Hacı Bektaş-ı Veli Kültür ve Tanıtma Derneği, **Mahmut Aydın**, Gölçük Sultan Baba Kültür Derneği, **Hüsnü Ateş**, İzmit Hacı Bektaş-ı Veli Kültür ve Tanıtma Derneği, **Eyüp Esen**, Divriği Kültür Derneği, **Seyit Atıma**, Hacı Bektaş Turizm Derneği, **Derya Çelebi**, Adana Hacı Bektaş-ı Veli Kültür, Araştırma ve Tanıtma Derneği, **Celal Akyol**, Pir Sultan Abdal Canlar Derneği, **Muharrem Coşkun**, Nalidere Alevi-Bektaş Kültürünü Tanıtma ve Yayma Derneği, **İsmail Tanyeli**, Gaziantep Hacı Bektaş-ı Veli Kültür ve Tanıtma Derneği, **Zekeriya Gökpinar**, Eskişehir Hacı Bektaş-ı Veli Kültür ve Tanıtma Derneği, **İrfan Çetinkaya**, Pir Sultan Abdal Kültürünü Tanıtma ve Yaşatma Derneği, **Murtaza Demir**, Karaca Ahmet Sultan Külliyesi Koruma, Tanıtma ve Yaşatma Derneği, **Mehmet Başaran**, Ankara Hacı Bektaş-ı Veli Kültür ve Tanıtma Derneği, **Ahmet Şahin**, Elazığ Hacı Bektaş-ı Veli Kültür ve Tanıtma Derneği, **Hüseyin Yılmaz**, Çağdaş Ozanlar Derneği, **Mahzuni Şerif**, Aşık Veyysel Derneği, **Veli San**, Almanya Alevi Birlikleri Federasyonu, **İsmail Elçioğlu**, Avusturya Alevi-Bektaş Anadolu Kül.Dem., **Hasan Caner**, Münih Türkiye Alevi Bek. Dem., **Abbas Akhaha**, Ingolstadt Alevi Bek.Kül.Dem., **Cemal Demir**, Hailborn Alevi-Bek.Kül.Dem., **Dursun Karabağ**, Stuttgart Alevi-Bektaş Dem., **Hasan Elmas**, AKKAV, **Hacı Mordoğan**, *Gönüllerin Sesi* gazetesi, **Hasan Cendere**, *Cem* dergisi **Süleyman Cem** ●

Laiklik yolunda Alevi birliği sağlanmalı

Dernek başkanı **Remzi Akcan**, Turhal

Kültür ve Dayanışma Derneği'ni tanıtıyor

Derneğinizin amaçlarını ve çalışmalarını anlatır mısınız?

Derneğimiz yöresel kültürümüzü, sanatımızı, gelenek ve göreneklerimizimizi yaşatmak, geliştirmek ve gelecek kuşaklara aktarmak misyonunu yüklenmiş olup bu konularda çeşitli kurslar (saz, semah, folklor vb.) düzenlenmektedir.

Yılın belirli dönemlerinde bir veya iki defa, geniş kitleye yönelik "Turhallılar Günü" düzenleyerek çeşitli etkinlikler sergilenmektedir. Toplumsal konularda (demokrasi, eğitim, sağlık, laiklik ve din, örgütlenme vs.) seminer ve paneller düzenleyerek üyelerini aydınlatmaya çalışmaktadır.

Alevi toplumunun birliğinin sağlanması yönünde görüş ve önerileriniz nelerdir?

Alevi toplumunun birliğini sağ-

lamak için, bu birliğin hedef ve amaçlarını ortaya koymak gerekir. Daha sonra Alevi inanç ve felsefesi doğrultusunda çalışan dernek, dergi, araştırmacı ve yazarlar arasında bir uzlaşma sağlanmalı, bu platform etrafında toplumun diğer kesimlerine yönelinmelidir.

Aleviliğin geçmişten günümüze kadar gelmesinde büyük katkıları olmuş Dedelik kurumu hakkında görüşleriniz nelerdir?

Dedelik kurumu geçmişten günümüze değin, eğrisiyle doğrusuyla Alevi toplumunun yaşamında önemli bir rol oynamıştır. Şu anda nüfusunun çoğu kentlere göç etmiş Aleviler, bu kurumu yaşatmak yerine, sorunlarına ve düşüncelerine yakın buldukları sivil toplum örgütlerinde (partiler, sendikalar, dernekler) yer almışlardır. Günümüzde bu kurumun ayak-

ta kalabilmesi için, eski düşünce kalıplarından çıkıp, çağa ve ülke koşullarına uygun olarak yapılanmaya ihtiyaç vardır.

Sizce laiklik nedir, Türkiye devleti laiklik mi? Diyanet İşleri Başkanlığı'nın varlığını nasıl açıklıyorsunuz?

Laiklik, evrensel anlamda din ve devlet ilişkisinin kesin ayrılığıdır. Ülkemizde yönetime gelen iktidarlar bunu sıkıca telafuz etmelerine rağmen hiçbir zaman uygulamamışlardır. Türkiye Cumhuriyeti üniter bir devlet yapısıyla farklı din, dil, düşünceye sahip toplumlardan oluşmasına rağmen, Diyanet İşleri Başkanlığı, imam-hatip liseleri, Kuran kursları, zorunlu din dersleri, tek bir din ve mezhebin öğretilmesine yöneliktir. Özellikle son 10 yıldır devlet ve din kurumları içiçe girerek laiklik uygulamasını başka bahara ertelemiştir. ●

Uğur Mumcu'ya Saygı Gecesi

Türkiye Yazarlar Sendikası (TYS) tarafından organize edilen "Uğur Mumcu'ya Saygı" gecesi, 29 Mart 1993'de Taksim Atatürk Kültür Merkezi'nde binlerce coşkulu izleyicinin katılımıyla yapıldı. Büyük AKM salonlarına sığmayan binlerce kişi ise salon dışında uzun kuyruklar oluşturarak aynı heyecanı paylaştılar.

Geceye gelen mesajlar okunurken içişleri bakanı Sezgin'in mesajı büyük tepki ve protestolarla karşılandı. "Katiller bulunsun hesap sorulsun" sloganları dalgalar halinde ortalığı çınlattı.

TYS başkanı Oktay Akbal ilk konuşmacı olarak kürsüye geldi, Uğur Mumcu'nun yüzyıllardır verilen aydınlanma mücadelesinin yılmaz bir savunucusu, gericiğe ve yobazlığa karşı, ölümün üstüne üstüne yürüyen bir devrimci olduğunu söyledi. Akbal özetle şunları söyledi:

"12 Eylül'le Türkiye'de demokrasi ve laiklik ilkeleri yokedilmeye çalışıldı. Tüm demokratik kurum ve kuruluşlar baskıya alındı, kapatıldı. Ülkeyi ortaçağ karan-

AYHAN AYDIN

lığına çekmek isteyen güçlerin çalışmaları had safhaya vardı. Bugün ülkemizde açıkça şeriatı savunan bir parti var: Refah Partisi. Karanlıkların partisi. 'Adil düzen' getireceklermiş. İşte, görüyorsunuz adil düzenlerini, belediye seçimlerinden sonra birçok işçiye sokağa atılar. Bu mu adil düzen? Uğur'un katillerini bulacaklarını söyleyen yetkililer, bu bizim onur borcumuzdur dediler, bu mu onur, namus borcu?"

Daha sonra kürsüye gelen kültür bakanı Fikri Sağlar'ın "demokrasiyi kuracağız, hesap soracağız" sözleri üzerine salondaki binlerce kişi, "Uğur'lar ölmez", "Türkiye İran olmaya-cak", "kahrolsun şeriat", "karanlıkları kitaplarla boğacağız", "katiller bulunsun hesap sorulsun" sloganlarını dakikalarca yankılandırıldılar. Fikri Sağlar konuşmasına şöyle devam etti:

"Uğur bizlere çok şey öğretti. Birçok güzelliği, erdemi öğretti. Birçok konuda bize yol gösterdi. Bilinçli birer insan olursak, yarın sizler Uğur'un, Üçok'un Aksoy'un katillerini bulursunuz."

Uğur Mumcu'nun kardeşi Ceyhan Mumcu, yaptığı konuş-

mada, Atatürk devrim ve ilkelilerinin özü olan laikliğin Türkiye'de sekteye uğratıldığını, 12 Eylül'den sonra yer yer devlet terörünün de meşruluk kazanmaya başladığını söyledi.

Daha sonra konuşan İlhan Selçuk şunları söyledi:

"Bizler demokrat, laik, çağdaş, sosyalist insanlar olarak bilinçli olmak zorundayız. Hem de her zamankinden daha bilinçli. Sosyalizm bir moda değildir. Yüzyılların günümüze getirip dayattığı bir gerçekçiliktir. Ancak ve ancak bilinçlilikle, örgütlülükle sorunlarımızı halledebiliriz. Uğur'a layık olabiliriz. Haklı tepkilerimizi dile getirebilirsek varolabiliriz."

Son konuşmacı olarak kürsüye gelen İstanbul Barosu

başkanı Turgut Kazan, etkili konuşmasıyla izleyicilerin büyük ilgisini topladı. "Bakın Mumcu'nun öldürülmesinin üzerinden 65 gün geçtiği halde hiçbir ciddi çalışma yok ortada" diyen Kazan, sözlerini şöyle sürdürdü: "Niye yok? Devlet üzerine düşeni yapmıyor da onun için yok. Yürütülen soruşturma tam bir fiyasko. Ciddi hiçbir çalışma yok."

Uğur Mumcu'ya Saygı gecesi Ankara Sanat Tiyatrosu'nun Mumcu'nun *Sakıncalı Piyade* adlı kitabından yola çıkarak Rutkay Aziz'in oyunlaştırdığı "Sakıncalı Piyade 93"ten "Buzlar Kırılıyor" bölümünün sahnelenmesiyle son buldu. ●

Bahailere bu ilgi neden?

Alevi Dedesi
Selim Sönmez yazıyor

BAHAİLER, Bahailiğin kurucusu Bahaullah'ın ölümünün 100. yılı dolayısıyla Antakya'da bir konferans düzenlemişler. Burada, geniş bir kitleye Bahailik ve Bahaullah'la ilgili bilgi verildikten sonra, Amerika'da yapılan 2.Dünya Bahai Kongresi ile ilgili bir film gösterildi. Böyle toplantı ve konferanslar önce İskenderun, sonra Gaziantep, Ankara ve İstanbul'da, daha sonra Kuzey Kıbrıs'ta gerçekleştirilmiş.

Görüldüğü gibi Bahailerin çalışmaları canlı geçiyor ve gün geçtikçe de hızlandırılıyor. Sık sık düzenlenen bu gibi etkinliklerde iyi hazırlanmış bir propaganda programı çok ciddi bir şekilde takip edilip uygulamaya konuluyor. İnsanları kendilerine inandırmak ve mümkün olduğu kadar çok yandaş kazanmak amacıyla kitap ve broşür dağıtmak, lise ve kitaplıklar çevresinde çalışmak, bunların görevleri arasındadır.

Bahailerin dağıttıkları broşür ve kitaplar ofset matbaalarda kaliteli, lüks kağıt üzerine, renkli, resimli basılmaktadır. İsrail'in Hayfa kentindeki "Yüce Adalet Evi"nden yönetilen Bahailer, burada 800 dilde yayın yapıyor ve yüzbinlerce kitabı bedava dağıtıyor, ya da gayet ucuz bir şekilde satıyorlar.

Bütün bunlar karşısında insan aklı şu düşüncelere yanıt arıyor:

Çeşitli dillerdeki kitap ve broşür basımı, çevirisi, basımı ile bu işleri yapanların yolculuk, konaklama ve yemek giderleri ile görünmeyen hizmetlere ödenen paralar NE-REDEN karşılanıyor? Bahailer bu denli varlıklı değiller, bağımsız bir devletleri de yoktur. Aksine, dünyanın 214 ülkesine dağılmış bulunmaktalar. Bir nokta daha var: Sömürgecilerin İslam ülkelerine gösterdikleri düşmanlıklara karşın, 100 yıl gibi kısa bir süre önce ortaya çıkan veya çıkarılan Bahailiğe yardım etmelerine ne demeli?

Bence Bahailik, bir din olmaktan çok bir politik görüş olup sömürgecilerden ve Siyonistlerden yardım görmekte ve onlar tarafından yönlendirilmektedir.

Kaynaklar: Bahai dini ve Bahai dünya toplumu, Bahai dini cemaati broşürü, Murat Bardakçı, Hürriyet dergisi "Show", 13 Aralık 1992, s. 31 ●

Pir Sultan Abdal Canlar Derneği

Günümüz dünyasında örgütlenmenin belirleyici olduğu bir dönemde, biz de Anadolu Alevi-Bektaşileri olarak dünyadaki gelişmelerden bağımsız ve soyut kalamazdık. Kendi bütünlüğümüz içerisinde örgütlenme, kitle örgütü oluşturma zorunluluğundan dolayı *Pir Sultan Abdal Canlar Derneği*'ni kurduk.

"Pir Sultan Abdal Canlar" dememizin nedeni, Anadolu tarihinde önemli mihenk taşı olabilmeyi başarmış, haksızlığa, zulme, aşağılanmaya başkaldırmış olan Pir Sultan Abdal'ın düşüncelerini oluşturan nedenlerin günümüz dünyasında da ortadan kalkmamış oluşudur.

Dernek olarak pratik tavrımız, demokratik hak ve özgürlükleri savunmak, insan yaşamını ve haklarını savunmaktır. Demokrasinin tüm kurallarıyla işleyişini oturtmak amacındayız.

Diyanet'in laik anlayışla bütünleşmemesi ve zorunlu din derslerinin insan haklarını ihlal etmesi dolayısıyla tavrımız Diyanet ve benzer kurumların olmamasıdır.

Pir Sultan Abdal Canlar Dern.

Hollanda'da Cem

Dertli Divani Baba
Hollanda'da Cem topladı.

Amersfoort Alevi-Bektaşî Derneği'nin düzenlediği cem Bunschoten köyünde yapıldı. Duvarı asılı kilimler, halılar vb. ile döşenip süslenmiş olan salonda 500 dolayında katılım vardı.

"Yapacağımız cem temsili bir cemdir" sözleriyle cemi başlatan Dertli Divani Baba, oniki hizmetlere başlamadan önce Alevi-Bektaşî yolunun çeşitli yönlerine ve sorunlarına değindi, görüşlerini taliplere anlattı. Yolun herkesten büyük ve üstün olduğunu, eşikte oturan dōşekte oturan dek tüm taliplerin cemde eşit olduğunu belirtti.

Dertli Divani Baba Alevi-Bektaşîliğin, yolu kabul eden, ikrar veren herkese açık olduğunu, "belden Aleviliği" savunmanın Alevi toplumunu kendi içine kapatacağını ve bunun da Hacı Bektaş-ı Veli'nin düşünceleriyle ters düşeceğini anlattı.

Dertli Divani Baba, Alevi kurultayının elbette yapılması gerektiğini, ancak, tüm toplumun iradesini yansıtmayan,

T. HÜSEYİN KELEŞ
Hollanda muhabirimiz

Dergah'ı ve Çelebileri yok sayan bir kurultayın toplumu yaralayacağını vurguladı. Alevi-Bektaşî toplumundaki örgütsüzlüğün çözümünün *Dergah etrafında birleşmek* olduğu üzerinde önemle durdu.

Kendisinin Dergah'tan icazetli olduğunu açıklayan Baba, Dergah'la ilişkisi kopmuş, icazetsiz olarak talip üzerine giden Dedelerin topluma gereği gibi bilgi götüremediğini, yolda farklılıklar çıkmasına yol açtığını, bu nedenle başta *Dedelerin Dergah'tan icazet almaları* olmak üzere, herkesin Dergah'la ilişkiye girmesini istedi.

Dertli Divani Baba, Hollanda'daki derneklere tüm canların destek olmasını isterken, derneklerin ilk görevinin, bulundukları bölgede **Cem ve Kültür Evi açmak** olduğunu vurguladı.

Daha sonra Cem'de 12 hizmetler çok güzel yerine getirildi. Dertli Divani Baba'ya Aşık Seferi zakirlik yaptı. Gençler Alevi cimini tüm yönleriyle izlemek olanağına kavuşurken, canlar semahlarla miraçlamada çok duygulanıp heyecanlandılar.

lar.

Topladığı cemle Alevi kültürünün güzel bir örneğini bize veren Dertli Divani Baba'ya ve Amersfoort derneğine teşekkür ederiz.

Rotterdam'da Cemevi

Rotterdam Alevi Kültür Derneği'nin nisan ayında yaptığı üye toplantısında derneğin cemevi kurma çalışması başlatması kararlaştırıldı. Cemevi binasının, çeşitli sosyal-kültürel faaliyetlerin yapılabileceği, kütüphanesi, okuma salonu olacak bir kültürevi olarak da düşünüldüğü gerektiği görüşü benimsendi.

Cemevi için oluşturulan fona, hemen orada, yardımlar başladı. Kimi üyeler de aylık bağış sözü verdiler. Destur Pir'den, emek tüm canlardan ola!

Bu arada Rotterdam Alevi Kültür Derneği'nin 14 Mart'ta genel kurulunu toplayarak yeni yöneticilerini seçtiğini duyurulum. Derneğin yeni yöneticilerine Alevi-Bektaşî yolunda başarılar diliyor ve gönül birliğini büyütelim diyoruz. ●

Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun (CMUK) ruhunu oluşturan çifte standart ve ikiyüzlülüğü geçen yazımızda anlattık. Şimdi CMUK değişikliğinin adı suçlular açısından ne getirip ne getirmedığıne bakalım.

Yakalama/gözetim ve gözetim süreci

a) Süre

Yakalamaya ve sanığın gözetimine alınması- na ilişkin hükümler 1982 anayasasının 19.maddesinde ve CMUK'un 128.mad- desinde düzenlenmiştir.

Anayasadaki hükmün başlığı "herkes, kişi hürriyeti ve güvenliğine sahiptir"dir. Ceza yargılaması hukukunda ise, yakalama ve gözetim kişiye yargı kararı olmaksızın özgürlüğünden yoksun koyan "istisnai bir tedbir" olarak nitelenir. Bu nedenle de yakalama/gözetim süresinin mümkün olduğu kadar kısa tutulması ve kişinin hemen yargı önüne çıkarılması gerektiği düşün- cesinde birleşilir.

Yeni düzenlemenin 128.maddeyi değiştiren 9.maddesi gözetim süresi ve itiraz konularında "iyileştirmeler" getirmiştir. Buna göre gözetim altına alınan/yakalanan kişi en geç 24 saat içerisinde yargı önüne çıkarılacaktır. Bu süre anayasada 48 saat olarak öngörülmüş iken 128.maddenin eski halinde 24 saattir.

Yakalama/gözetim alma, ancak zorunlu durumlarda söz konusu olacaktır. Yakalama için suçüstü hali ya da "gecikmesinde sakınca bulunan bir halin varlığı" gereklidir.

Yasaya göre gözetim altına alınan kişi *en geç 24 saat içerisinde* yargı önüne çıkartılacaktır. Üç veya daha fazla kişinin işlediği, "toplu olarak işlenen suçlar"da bu süre en çok 4 gündür. Bu sürenin uygulanabilmesi de koşula bağlanmıştır. Fail çok olacak, delillerin toplanmasında güçlük bulunacak ve cumhuriyet savcısı yazılı emir verecektir. Soruşturma 4 günlük süre içerisinde sonuçlandırılmazsa savcının talebi ve sulh ceza yargıcının kararı ile gözetim süresi 8 güne kadar uzatılabilecektir.

b) İtiraz hakkı

Yakalamaya, yakalama süresinin uzatılma- sına ilişkin savcılık emrine karşı sulh yargıcı önünde itiraz hakkını düzenleyen yasa, bu hakkı sanıkla birlikte şu kişilerin de yapabileceğini hükme bağlamıştır: Mü- dafi, kanuni mümessil birinci, ikinci dere- ceden kan hısımları ile eşler. Gözetim itiraz hakkı yeni yasanın getirmiş olduğu bir yeniliktir.

c) Yeniden gözetim alınmama

Serbest bırakılan kişi, yakalamaya konu olan fiil nedeniyle yeni ve yeterli bir delil elde edilmedikçe ve savcılık emri olmadık- ça yeniden gözetim alınmayacaktır. An- cak, yasanın getirdiği değişiklik hükümleri DGM ve Olağanüstü Hal'in ilanına neden olan suçlarda uygulanmayacaktır.

Sanığın sorgusu

a) Sorguyu kim yapacak?

Gözetimin amacı, sanığın sorguya çekilerek yargı önüne çıkartılmasıdır. Bu sorunun kimin tarafından yapılacağı, işkence ne- deniyle uzun yıllardır tartışma konusudur. 1928 tarihli yasaya göre polis soru- su yapma, ifade alma yetkisi *yoktur*. Ne var ki uygulamada savcının yardımcısı gibi hareket etmesi gereken polis, onun yerine geçerek sorgu görevini üstlenmiştir.

Yeni düzenleme, *işkencenin* önemli bir gerçekleştirme sürecini yasal hüküm haline getirmiştir. "İfade ve sorgunun tarzı" başlıklı 135.maddede "zabıta amir ve

CMUK

Avukat Ali Yıldırım'ın "CMUK: Çifte Standartlı Reform" yazısının 2.bölümünü yayınlıyoruz

memurlarına" sorgu yapma ve ifade alma yetkisini tanıma, önemli bir geriye gidiştir.

b) Sorguda sanığın hakları

Yeni düzenlemeye göre ifade veren/sorgu- ya çekilen kişinin ilkin kimliği saptanacak, sonra kendisine isnad edilen suç bildirile- cektir. 1982 Anayasa'sına göre yakalanan kişiye yakalama nedenlerinin "herhalde yazılı olarak" bildirilmesi gerekir.

Müdafi yardımına başvurma hakkı: Sanığın sorgusunu yapan zabıta amir ve memurları ile cumhuriyet savcısı, sanığa isnad ettikleri suç anlatıldıktan sonra kendi- sine "müdafi tayin hakkının bulunduğunu, müdafi tayin edecek durumda değilse baro tarafından tayin edilecek bir müdafi talep edebileceğini ve onun hukuki yardımından yararlanabileceğini" hatırlatacaklardır.

İfade ve sorguya geçmeden önce bu hatırlatmanın yapılması zorunludur. Sanık, sorguyu yapan/ifadeyi alan memur *hatırlatmayı yapmasa dahi* müdafi yardımına başvurabilecektir. Polisin bu hatırlatmayı yapmaması, hakkı ortadan kaldırmaz. Aksi halde tutanak ve sorgu geçersiz olacaktır.

Yeni yasa, yakalanan kişi ve sanığın soruşturmanın her hal ve derecesinde müdafi yardımına başvurma hakkına *sayı- sal sınırlamalar* getirmiştir. 1928 tarihli CMUK'un aksine, bu düzenlemede sanığın polis sorgulamasında ancak **bir** avukat, savcılık işlemlerinde ise ancak **üç** avukat bulunabilecektir. Eski yasada herhangi bir sınırlama yoktur, kısıtlamaya gidilmesi geri adımdır. Sayı sınırlamasının neye göre de yapıldığı belli değildir. İşkencenin ortaya çıktığı polis sorgusunda avukat sayısının fazla olması gerekirken, tersi yönde düzenleme yapılmıştır.

Sorguya çekilen ya da ifadesi alınan kişinin avukat yardımına başvurma hakkı, yalnızca polis sorgusu ve cumhuriyet savcılığı işlemleriyle sınırlı *değildir*. Soru- şturmanın her hal ve derecesinde - mahkeme dahil - bu hak kullanılabilir. Gözetim altına alınan kişi kendisi müdafi seçebileceği gibi, kişinin kanuni temsilcisi de müdafi seçebi- lecektir. Gözetim altına alınan kişinin avukatı da, müvekkilinin gözetim altına alınması üzerine kendiliğinden harekete geçerek ona hukuki yardım sunma hakkına sahiptir.

Yakalanan/gözetim altına alınan kişinin mü- dafi yardımına başvurma hakkını açıklama- sı üzerine, müdafi gelmeksizin işlem yapılmayacaktır. **Sorgu, yer gösterme, teşhis gibi işlemler müdafi bulunmaksızın yapılamayacaktır.** Kişinin avukat istemi, bir anlamda sorgu sürecini durduracaktır.

Gözetim altına kişiye yapılacak hukuki yardım, yalnızca zabıta aşamasıyla sınırlı değildir. "Yardım" ile kastedilen, yalnızca gözetimdeki kişi ile görüşme olmayıp, hazırlık soruşturması sürecine de katılma anlamındadır. Delillerin toplanması bu anlamıyla örnek gösterilecek bir durum- dur.

Düzenlemeye göre müdafinin yakalanan kişi ya da sanıkla görüşme, ifade alma ve

değişikliği ne get

sorgu süresince yanında olma ve hukuki yardımda bulunma hakkı *engellenemeye- cek*, hiçbir gerekçe ile *kısıtlanamayacaktır*.

Bir sonuç: Avukatın görevi yalnızca sorgusu yapılan ya da ifadesi alınan kişinin "yanında olma" değildir. Avukat bu süreçte aktif katılacak, müvekkilini söyleyeceği sözlerin kendisi için doğuracağı sonuçlar konusunda uyaracak, hukuka aykırı vaadle- re, telkin ve yasak sorgu yöntemlerine itiraz edecektir. Müvekkilinden hiç konuşmama- sını isteyebileceği gibi, bazı soruları yanıtlayıp bazılarını yanıtlamamasını da belirtebilecektir.

Avukat yardımının yöntemi

1. Yukarıda anlatıldığı gibi müvekkilinin göz altına alındığını haber alan avukat, kendiliğinden harekete geçerek, herhangi bir talebi beklemeksizin müvekkiline hu- kuksal yardımda bulunabilecektir. Bu, engellenemeyecek, kısıtlanamayacaktır. Avukattan vekaletname istenmeyecek, ve- kaletname aranmayacaktır.

2. Baronun müdafi tayini iki türdür. "Zorunlu müdafi tayini" ve "isteğe bağlı olarak gerçekleşecek müdafi tayini".

Gözetim altına alınan kişi onsekiz yaşını bitirmemiş, dilsiz veya kendisini savuna- mayacak derecede "malul" ise ve de bir avukatı yok ise, bu kişilerin talebi aran- maksızın baro tarafından kendilerine bir müdafi tayin olunacaktır.

Eğer yakalanan ya da gözetim altına alınan kişi bir müdafinin bulunmadığını belirtir ve müdafi yardımından yararlanma talebini belirtir ise bunun üzerine baroca müdafi tayin edilecektir.

3. Gözetim altına alınan kişinin avukatı varsa ve gözetim altına alındığında bu avukatın yardı- mına başvurmak istediğini bildirirse, bu durumda zabıta isteği baroya iletilecek, baro ilgili avukatla ilişki kurarak hukuki yardım yapılmasına olanak sağlayacaktır.

Bütün bu durumlarda *müdafinin veka- letnamesi aranmayacak*, müdafi yardım sürecine *baro kanalıyla* katılacaktır.

Yakalanan kişiye müdafi yardımıyla işkencenin önlenmesi amaçlanmıştır. Ne var ki yeni düzenleme de, bu haktan yararlanma konusunda "DGM ve olağan- üstü halin ilanına neden suçları" ayrı tutmuştur.

Sanığın susma hakkı

Yakalanan ya da gözetim altına alınan kişinin bir diğer önemli hakkı da hukuk doktrinindeki **susma hakkı**dır. Buna göre, kişi kendisine isnad edilen suç konusunda konuşup konuşmama özgürlüğüne sahiptir. Hiç konuşmayabilir, dilediği soruları yanıtlayıp dilediğini cevapsız bırakabilir.

Sanığın susma hakkı, 1928 tarihli CMUK'da mevcut bir hak olmasına karşılı- k, kullanılmaya kullanılmaya fiilen orta-

dan kalkmış bir hükümdür. Sorguda konuşmak asıl, susma hakkı ise "örgütsel bir taktik" olarak görülmüştür. Poliste kişiyi "konuşturmak" için yoğun işkence uygulandığı gözönünde bulundurulursa, susma hakkının neden "lüks" sayıldığı

anlaşılır.

Yeni düzenleme sanığın *susma hakkının bulunduğunu* hükme bağlamış, ancak bir ek ile eski hükmün gerisine düşmüştür. Yeni düzenlemeye göre sanık, "kimliğine ilişkin bilgileri doğru olarak vermek zorunda" tutulmuştur. Oysa eski hükmü yorumlayan hukukçular susma hakkının "bölün- müş" olduğunu" belirtmiş ve susmayı kimliği de içerecek biçimde kabul etmişlerdir.

Yakınlarına haber verme hakkı

Yakalanan/gözetim altına alınan kişinin durumu- nu yakınlarına bildirme hakkı vardır. Zabıta gözetim altına aldığı kişiye bu hakkını hatırlata- cak, sanığın istediği yakınına durumunu bildirecektir. Bu hak hiçbir kısıtlamaya tabi *tutulamaz*. Yeni düzenleme bu haklardan DGM kapsamına giren suç sanıkları ile Olağanüstü hal ilanına neden olan suç sanıklarının *yararlanamayacaklarını* hük- me bağlamıştır.

Yasak sorgu yöntemleri, meşru olmayan delil

Ceza yargılamasının amacı gerçeğin ortaya çıkartılmasıdır. Ne var ki bunu yaparken her yol mübah *değildir*. Hukuka uygun yapıl- ması gerekir.

Suç, suçlu ve delil elde etmek amacıyla yapıldığı söylenen **işkence**, ceza yargılama sistemini tersine çevirmekte, insan varlığı- na en ağır tehditleri yöneltmektedir. İşken- ce bir insanlık suçudur! Ceza yargılamasının klasik ilkelerini hiçe sayan bir fiildir.

Yeni düzenleme ile işkencenin önüne geçmek amaçlanmış. klasik ceza yargıla- masının "yasak sorgu yöntemleri", yasa kapsamına alınmıştır. Buna göre "**ifade verenin, sanığın özgür iradesini zedeleyen kötü davranma, işkence, zorla ilaç verme, yorma, aldatma, bedensel cebir ve şiddette bulunma ve iradeyi bozan bedeni ve ruhi müdahalelerde bulunma**" yasaklanmıştır. İşkenceye Karşı Avrupa Sözleşmesi'nin hükmünün yasaya taşınması, yerinde ve olumlu bir değişikliktir.

Yine, kişiye kanuna aykırı bir vaadde bulunulmayacaktır. Yasak sorgu yöntemle- riyle elde edilen ifadeler, sanığın rızası dahi olsa *geçerli olmayacak, yargılamada kulla- nılmayacaktır*. Sorgu sırasında, sanığın kuşkuyla kurtulabilmesi için somut delil- ler toplanmasını isteyebileceği açıklanacak ve aleyhine olan kuşku sebeplerini ortadan

kaldırarak lehine olanların ileri sürülmesi-ne olanak verilecektir.

Belirtilen hatırlatma ve açıklamaların yapılmadığı ifade veya sorgu metinleri, CMUK'un 254. maddesi uyarınca geçerli olmayacak, delil olarak kullanılmayacaktır.

Sorgu ve ifade bir tutanakla tesbit edilirken, tutanak metninde;

- İfade veya sorgunun yapıldığı yer veya tarih,

- Bu sırada hazır bulunan kişilerin ad ve sıfatları,

- Sorguya çekilenin açık kimliği,

- Yasanın öngördüğü hatırlatma ve açıklamaların yapılıp yapılmadığı (müdaf

şekilde yararlanacaktır. Ancak, bu madde de (20.madde) DGM'nin görevine giren ve olağanüstü halin ilanına neden olan suç sanıklarına uygulanmayacaktır.

Belgelerin incelenmesi

Yeni düzenlemenin 19.maddesi, CMUK'un 143.maddesini değiştirerek müdafiyeye - hazırlık evrakı da dahil - *dava dosyasının tamamını* inceleme ve birer örneğini alma hakkını getirmiştir. Ancak, savcının istemi üzerine *yargı kararı ile* bazı belgeler saklı tutulabilecek. Ne var ki 19.maddenin son fıkrasında belirtilen belgeler hakkında kısıtlama kararı verilmeyecek.

Bu hükmün konusunda da DGM ve olağanüstü hal ilanına neden olan suçlar ayrı tutulmuştur.

Tutuklama koşulları nasıl değişti?

CMUK'u değiştiren yasanın değişiklik getirdiği bir diğer kurum da "tutukla-

nedeniyle yerinde bir ifade değildir. Ayrıca her suç şu ya da bu oranda bir infiale sebebiyet verir.

Eski düzenlemede yer alan ve tutuklama koşulları arasında sayılan, "suçun devletin nüfuzunu kıran ya da asayişini bozan fiillerden olması ve sanığın serseri takımından olması" gibi durumların yeni düzenlemeden çıkartılmış olması yerindedir.

Yasanın saydığı tüm bu koşullar "tutuklanabilirlik" içindir. Yoksa koşulların varolması, otomatik olarak tutuklama sonucunu doğurmaz. Yargıç, somut durumu değerlendirecek ve yasanın aradığı koşullar da varsa tutuklama kararı verecektir. Yasa yargıça geniş bir takdir hakkı tanımıştır.

Tutuklama için yargıç önüne çıkarılan sanığın, yanında müdafinin hazır bulunma ve hukuksal yardımda bulunma hakkı olup karardan önce müdafii de dinlenecektir.

Eğer tutuklama kararı sanığın gıyabında verilmiş ise, sanık tutulması üzerine en geç 24 saat içinde yargıç önüne çıkarılacak ve bu kararın devam edip etmeyeceği hakkın-da bir karar verilecektir. Bu karar verilirken de müdafinin görüşü alınacaktır.

Tutukluluk süresi

Tutuklama bir önlem olduğuna göre amacını aşan bir niteliğe bürünmemesi gerekir. Sanık tutuklanarak gerçek daha sağlıklı olarak bulunacaksa bunun "bir an önce" yapılması gerekir. O nedenle, bu sürenin asgariye indirilmesi ve belli koşullara bağlanması, amaca uygun düşer.

Değiştirilen yasa yeni getirdiği bir hükümle, tutukluluğu bir süreye bağlama yoluna gitmiştir. Bu süre hazırlık soruşturmasında farklı, son soruşturmada farklı öngörülmüştür.

a) Hazırlık soruşturmasında tutukluluk süresi *en fazla altı ay* ile sınırlıdır. Dava açılmadan sanığın tutuklu olduğu durumlarda tutukluluğun yıllarca sürdüğü göz önüne alınırsa, hüküm bir iyileştirme getirmektedir. Hazırlık soruşturmasında 6 ay geçmiş ve sanık hâlâ tutuklu ise, tutukluluk hali kaldırılacaktır.

b) Son soruşturma safhasında ise, tutukluluk süresi *hazırlıkta geçen süre dahil iki yılı geçmeyecektir*. Ancak bu hükmün de "istisnası" vardır. Sanığa atılı suçun cezasının alt sınırı 7 yıldan az ise tutukluluk hali son bulacak iken, alt sınırı 7 yılı aşan cezalarda ise somut duruma göre karar verilecektir. Tutuklama bir önlem ise, bu süreler önlemi aşıcı niteliktedir.

3842 Sayılı Yasa'nın kapsamı dışı bıraktığı suç sanıklarının durumu

Yazımızın **Kervan**'ın geçen (Mart-Nisan 1993) sayısında yayınlanan bölümünde de belirttiğimiz gibi, 3842 sayılı yasanın getirdiği *hükümlerin büyük çoğunluğu*, DGM'lerin görev alanına giren suçlarda uygulanmayacaktır.

Yasa bu suçlara ilişkin çifte standart getirdiğini 31.maddesinde hükme bağlamıştır. Buna göre, tutuklamaya (Md.4), tutuklama kararının verilisi süresine (Md.5), tutuklulukta geçen süreye (Md.7), gözaltı süresi ve itiraza (Md.9), ifade ve sorgunun tarzına (Md.12), sanığın müdafii seçimine (Md.14), hazırlık belgelerinin incelenmesi-ne (Md.19), gözaltında avukat görüşüne (Md.20) ilişkin yasanın getirdiği düzenlemeler *kapsam dışında kalmıştır*.

Dahası, DGM kapsamına giren suçlarda *yasa hükümlerinin eski hallerinin geçerli olacağı ve uygulanacağı* belirtilmiştir. Bu, çifte standart değil de nedir?

Eski hükümlerde neler var?

Gözaltında görüş hakkı, müdafii yardımı: "Eski haliyle uygulandığında", sanık, CMUK'un 136.maddesine göre "tahkikatın her halderecesinde bir/birden fazla müdafii yardımına müracaat edebilecektir".

Kişi gözaltına alınır alınmaz müdafii yardımına başvurma hakkına sahiptir. Yasada bulunan bu hak uygulamada zabıta amir ve memurlarının keyfi tutumu ile ortadan kaldırılmıştır. Bu hak yasa ve genelgelerle düzenlenmiştir. Ve ancak ısrarla savunularak yaşam bulabilir.

Sorgu/sanığın susma hakkı: 135.maddeye göre sorgunun başlangıcından sanığa isnad edilen suç anlatılacak ve bu hususta yanıt verip vermeyeceği kendisine sorulacaktır. Yasada ayrıca sanığın kimliği hakkında da bilgi alınacağı yazılıdır. Bu hüküm sanığın susma hakkını düzenlemiştir. Sanık müdafii yardımına başvurabilecektir.

Her iki hüküm de incelendiğinde yasal düzenlenmenin sanığa önemli haklar tanıdığı görülecektir. Ne var ki bir hakkın yasada var olması onun fiilen de kullanıldığı anlamına gelmez. Haklar ancak müca-delesi verilerek uygulanabilir, somutlanabilir. Bu anlamda da gerek sanıklara gerekse meslekten hukukçulara görevler düşmektedir.

Gözaltı süresi: Yasanın ayrı tuttuğu "DGM görev alanına giren suçlarda" sanık, gözaltına alınmasından başlayarak en geç 48 saat içerisinde yargıç önüne çıkarılacaktır. Bu süre *azamidir*. Yasanın 48 saatlik gözaltı süresi, bu süre mutlaka kullanılacak anlamına gelmez. Toplu olarak işlenen suçlarda (üç veya daha fazla kişinin işlediği suç - Md.9) bu süre en çok 15 gün olarak uygulanacaktır. (Md.30)

Olağanüstü Hal Bölgesi'nde gözaltı süresi

Olağanüstü Hal Bölgesi'nde işlenen suçlara, suçun niteliğine bakılmaksızın *uzun* gözaltı süreleri getirilmiştir. 3842 sayılı yasanın 30/b maddesi, "olağanüstü hal ilan edilen bölgelerde yakalanan ya da gözaltına alınan kimseler hakkında gözaltı süresinin DGM için öngörülenin iki katı olarak uygulanacağını" hükme bağlamıştır. Bu süre tek tek işlenen suçlarda 4 gün ve toplu olarak işlenen suçlarda 30 gündür. Bu gözaltı süreleri uygulanırken suçun adı ya da siyasi olduğuna bakılmayacaktır.

Sonuç

Bütünsel incelendiğinde 3842 sayılı yasaya "çifte standardın" damgasının vurulduğu görülmektedir. Bunun, insan hakları ve demokrasi mücadelesinde *her adımda sergilenmesi* gerekir. Bununla birlikte yasanın getirdiği bazı hakları da görmezlikten gelmemek gerekir.

Yasanın insan hakları ve hukukun genel ilkeleriyle bağdaşır biçimde uygulanmasında *yurttaşların vereceği kararlı mücadele* belirleyici olacaktır. CMUK'a bu haliyle bile karşı çıkan insan haklarına ve hukuka düşman unsurların önüne çekilen çitin güçlendirilmesi açısından bu mücadelenin büyük önemi vardır.

Kuşkusuz bunlar, insan temel hak ve özgürlüklerini düzenleyen küçük küçük taşlardır ve aslen sistem-içi düzenlemelerdir. Ancak "küçük" mücadeleler olmadan hukukun ve hukukçunun gereksiz ve işlevsiz kalacağı toplumsal düzen için mücadele verilemez. Yurttaşlık hakkını yerine getirmek görevdir. ●

riyor?

yardımı, susma hakkı, yakınlarına haber verme hakkı, delil toplama hakkı),

- Tutanağın içeriğinin sanık ve müdafii okunup imzalandığı,

İmzadan kaçınılması halinde bunun nedenleri, açık bir biçimde yer alacak, belirtilen unsurları taşımayan tutanakların delil olarak kullanılmaları söz konusu *olmayacaktır*.

Yasak sorgu yöntemiyle elde edilen ifadelerle dayanılarak elde edilen deliller de *delil olarak kullanılamayacaktır*. Yasanın değişik 254.maddesine göre "soruşturma ve kovuşturma organlarının *hukuka aykırı şekilde elde ettikleri deliller*" delil olarak *değerlendirilmeyecektir*. (Değişmiş 13. ve 24.maddeler) Bu hükmün yasaya girmesinde Çağdaş Avukatlar'ın yıllardır vermiş olduğu mücadelenin önemli payı olmuştur. Ayrıca bu hükümler, gerek DGM kapsamına giren suçlarda, gerekse olağanüstü hal ilanına neden olan suçlarda da *uygulanacaktır*.

Yakalananın/tutuklananın müdafii ile görüşmesi

Yakalanan veya gözaltına alınan kişi ile müdafii her zaman görüşebilecektir. Konuşmalar başkalarının duyamayacağı bir ortamda yapılacak ve yine vekaletname aranmayacaktır. Bu kişiler ile müdafinin yazışmaları denetime tabi *olmayacaktır*.

Bu haktan tutuklu olan sanık da aynı

ma'dır. Gözaltına alınan/yakalanan kişi, hazırlık soruşturması sonucu ya serbest bırakılır, ya da tutuklanması istemiyle yargıç önüne çıkarılır.

Yargıç bir karar verir. *Tutuklama kararı* yargılamanın bittiği, ceza yargılamasının amacı olan maddi gerçeğin ortaya çıkarıldığı anlamına gelmez. Tutuklama, bir ceza yargılama örneği olarak, maddi gerçeğin daha sağlıklı olarak ortaya çıkarılması amacıyla işletilen bir yoldur. Hakkında tutuklama kararı verilen bir kişi ceza yargılaması karşısında hâlâ "masumdur" ve *masumluk karinesinden yararlanır*. Tutuklama bir ceza değil önlemdir. Dolayısıyla sanık açısından bu sürenin en aza indirilmesi amaçlanır.

Yeni düzenleme, tutuklama koşulları ve tutuklulukta geçen süre konusunda hükümler içermektedir.

Savcının tutuklanması istemiyle yargıç önüne çıkarttığı kişiler hangi durumda tutuklanabileceklerdir? Yasanın eski halinde olduğu gibi, sanığın a) kaçma şüphesi varsa, b) delilleri karartması söz konusu olabilecekse sanık tutuklanabilir.

Eğer atılı suçun cezası 7 yıldan fazla ise, sanığın ikametgahı yoksa, kimliğini ispatlayamıyorsa, "kaçma şüphesi veya delilleri karartma durumu" varsayılabilir.

Altı aya kadar olan hürriyeti bağlayıcı cezalarda yasa, tutuklanabilme koşulu olarak "suçun toplumda infial uyandırması" aramıştır. Bu ifade, belirsiz olması

Komünistler toparlanıyor

Kervan Moskova muhabiri
Evgeni Paşentsev bildiriyor

S BKP'nin 29. Kongresi toplandı. 28 Mart'a kadar süren Kongre çalışmaları içinde delegeler temel olarak Parti Tüzüğü ve Sovyetler Birliği Komünist Partisi - Komünist Partilerinin Birliği'nin (SBKP-KPB) Programı'nı ele aldılar.

29.Kongre'de SBKP'yi üniter bir parti olarak yeniden kurma teklifi Baltık cumhuriyetleriyle Ukrayna'dan gelen delegelerin itirazı yüzünden kabul edilmedi. Eski SSCB'nin topraklarında çeşitli bağımsız devletlerin yaşamasının bir gerçek olduğunu vurgulayan Letonya komünistlerinin bir delegesi şunu söyledi: "Ancak SSCB'nin yeniden kurulmasından sonra, üniter SBKP'nin yeniden kurulması sorunu çözümlenebilir."

Yönetim organlarına yapılan seçimlerle sona eren SBKP-KPB 29.Kongresi, eski Sovyet topraklarında komünist güçlerin sağlamlaştırılmasına önemli katkı yaptı. Ancak, komünist hareket içindeki ayrılık - özellikle Rusya ve Ukrayna'da - hâlâ sürmektedir. Örneğin (geçenlerde kongresini yapan) Rusya Komünist Partisi (RKP), 29.Kongre'ye temsilci göndermedi.

SBKP-KPB Programı'ndan Temel İlkeler'den

1. SBKP emekçilerin, işçi, köylü ve aydınların yani maddi ve manevi değerleri yaratan herkesin partisidir. Parti, saflarında sosyal adalet bilincine sahip, ideallerini aktif olarak

savunmaya hazır olan taraftarları birleştiriyor.

2. SBKP komünist bir partidir. Bu demektir ki, o insanın insan tarafından sömürüsünün her türüne karşıdır ve komünizme ilerlemeyi uygarlığın geliştirilmesinin doğal ve tarihi bir projesi olarak nitelendirir...

5. SBKP aktif siyasal eylem partisidir. Yasalara karşı olmayan siyasal savaşın her türünü ve yöntemini kullanır, çalışmasını tüm ülke çapında, sürekli olarak yürütür.

1992 Ağustos darbesinin yöneticilerinden Valentin Pavlov'la sohbet

Kongre'yi nasıl değerlendirdiyorsunuz?

Farklı ve çelişik görüşlerin sayısı çok olacak... Bugünkü kongrenin temelinde yer alan baş fikir, devletin birliğini, politik gücünü yeniden kurma, yaratma fikridir. Bu birliğin temelini ne olacağından - federatif, konfederatif, karma - söz etmiyorum. Ama devletin birliğinin birleşik bir ekonomik saha üzerinde yeniden sağlanması fikri, bu kongrenin en birinci fikridir.

Sizce eski SSCB'nin halklarının birleşme arzusu güçlendi mi?

Çoğu şey henüz çözülmemiş olarak kalacak. Bazı meselelerin çözülmesi görüşüne de insanlar yavaş yavaş geliyorlar.

Bir yerden başlamak lâzımdır. Bugün görüyorum ki insanlar ayrılmanın değil birleşmenin gerekli olduğunu anlamışlar. Onlar kendileri için birşey, mevki vb. istemiyorlar, istedikleri birliktir.

29.Kongre'den önce, Rusya KP'sinin yöneticisi Gennadiy Siganof, SBKP'nin bu kongresinin ertelenmesi gerektiğini açıkladı, Rusya KP'nin ve öteki cumhuriyetlerin KP'lerinin yeni mevzuata göre resmen kayıt olmalarının gerekli olduğunu belirtti. Bu konuda sizin düşünceleriniz ne yöndedir?

Tuhaf. Resmen kayıt olma konusu, herhangi siyasal bir parti için onun şimdiki siyaset meydanındaki durumuyla bağlıdır. Eğer nüfusun çoğunluğu o partiyi güçlü biçimde destekliyorsa, kayıt olmada herhangi bir sorun yoktur. Ama güç, birliğe bağlıdır. Bu demektir ki, şimdi bu kongreyi ertelemek gerekir diyenler aslında partinin temelini yıkıyorlar.

Rusya'nın ve eski SSCB'nin öteki cumhuriyetlerinin yaşadığı buhranın devletin yüksek kademelerindeki rakiplerce hazırlanmış söyleniyor. Buna ne diyorsunuz?

Tabii, öyledir.

İktidarın bugünkü buhranının nedeni nedir?

(SSCB'yi) Yıkatan dalgağın yardımıyla iktidara gelen insanların gücü tükendi. Onların görevi sahayı temizlemek, yani üzerindeki binayı kaldırmak idi. Saha temizlenmiştir, ekonomi yıkılmış bulunuyor. Şimdi ise bu sahayı kazmak lâzımdır. Ama bunu yapmak için başka insanlara ihtiyaç var. Gelişmenin objektif karakteri gösteriyor ki, programlanan yeni dönemin buldozer ve ekskavatör makinelerini bulamıyorlar.

Bir zamanlar Kral 9.Charles, Fransa'yı Katolikliğe çevirmek istemişti. Bu amaçla yaptığı, Saint Bartholomey katliamıydı. Şimdi de hemen hemen aynı şeyi yapmaya çalışıyorlar. İktidarın bugünkü buhranının özünde bu yatıyor. ●

Coşkuyu İngiltere'ye de taşıdık

ALİYE GÖKSUN

İngiltere'deki Türkiyeli işçi ve emekçiler, geçen yıllardaki gibi İngiliz sendikalarının düzenlediği 1 Mayıs gösterilerinde yer aldılar.

2 bin dolayında katılım olan yürüyüşün başında iki İngiliz sendikacı, bir grevci işçi ve Ulusal ve Yerel Yönetim Çalışanları Sendikası'nın (NALGO) davetlisi olarak Türkiye'den gelen Belediye-İş Balıkesir şube başkanı Süleyman Tosun birer konuşma yaptılar.

Konuşmaların ardından yürüyüş başladı. Yürüyüşte Türkiyeli sol örgütlerin hemen hepsinin korteji vardı. Kervan flaması ardına dizilmiş olan ekipler coşkuları, yığışallıkları, disiplin ve görünümleriyle, kızıl bayrakları, çatkıları, kızıl alın bantlarıyla dikkati çekiyorlardı. Yürüyüşün en yığışal iki kolundan biri olan kortejimizde İngiltere Türkiyeli İlericiler Birliği, Londra İşçi Birliği, İngiltere Türkiyeli Kıbrıslı Kadınlar Birliği, Londra Cem ve Kültür Evi Kurucu Komitesi ve İngiltere Türkiyeli Öğrenciler

Federasyonu vardı. İranlı ve İngiliz yoldaşlar bizimlediler.

Kervan kortejinin özelliği, Türk-İş'in İstanbul'da, Türk-İş'e bağlı sendikaların da çeşitli illerde örgütledikleri 1 Mayıs gösterilerinden haberler vererek coşkuyu doruğa çıkartmasıydı. Türkiye'de, faşizm sonrasının en büyük 1 Mayıs gösterisinin Türk-İş öncülüğünde, büyük bir katılımı yapılması, İngiltere'de sevinimize sevinç kattı.

Eylem boyunca sınıfın birliğini vurguladık, "en büyük işçi sınıfı, başka büyük yok", "tek sınıf, tek sendika, tek parti" diye haykırdık. Türk-Kürt emekçisinin kardeşliğini, proletarya enternasyonalizmini öne çıkardık.

Alevi dostlarla birlikte, hep bir ağızdan "işçiler Aleviler devrimlerde birdirler", "işçiler Aleviler musahiptirler" ve "laik demokratik Türkiye" sloganlarını haykırdık. İşçi ve Alevi geleneğinden şiirler okuduk, marşlar türküler söyledik.

Yürüyüşün sonuna gelindiğinde Kervan'cılar gözlerinden başarılı 1 Mayıs'ın sevinci okunuyordu. ●

İşçi Alevi yol musahibi

Londra Alevi-Bektaş Cem ve Kültür Evi Kurucu Komitesi'nin güzel 1 Mayıs çağrısı'nı yayınlıyoruz

Alevi canlar!

Haksızlığa uğrayan, ezilen, sömürülen tüm insanlar ve işçiler musahiptirler, ayrılmaz gayrimiz yoktur. "El ele, el hakka" diyerek, haklarımız için birlikte yürüyalım!

Alevi-Bektaş inanç ve felsefesinde insan merkez olmuş; tanrı da insanlaştırılarak sadece insan sevgisi işlenmiştir. Bu nedenle varoluştüğünden beri insana hor bakan, onları ezen baskıcı düzenlere karşı durmuştur. Asılmış kesilmiş, yolundan dönmemiştir.

Bu inanç ve sevgiyle işçinin, emekçinin yanında 1 Mayıs'a katılalım.

Alevi dostlar! Ulu Pir Hacı Bektaş-ı Veli tam yediyüz elli yıl önce birliktelik belgisini koymuştur: "Bir olalım, iri olalım, diri olalım! Yola birlikte gidilir!"

Birlik olduğunda toplumlar güç kazanır, büyürler. Birlik olduğunda her türlü engeller ezilip aşılır. Birlik olduğunda zaman ancak, zulme başkaldırırlarda zafer kazanılır. Birliktelik bilinçli varlık göstermektir. Birlik olmak varlığını, gücünü ve kimliğini kabul ettirmektir!

Alevi emekçi dostlar!

Alevi toplumunun, işçi sınıfının ve demokratik bir Türkiye'nin candüşmanı şeriatçılığa karşı mücadelemizin ifadesi olarak 1 Mayıs'a katılalım. "Laik demokratik Türkiye" diye haykıralım.

İşçi sınıfı ile Alevi toplumunun tarihsel süreklilik ilişkisini gelecekte de hayata geçirmenin bir ifadesi olarak 1 Mayıs'a katılalım. "İşçiler ve Aleviler yol musahibidirler" diye haykıralım.

Londra Alevi-Bektaş Cem ve Kültür Evi Kurucu Komitesi

CHRIS HANI YOLDAŞI ANIYORUZ

Güney Afrika Komünist Partisi (GAKP) genel sekreteri Martin Temblisile (Chris) Hani yoldaş, ırkçı-faşist beyaz güçlerin 10 Nisan günü düzenlediği bir suikastle, evinin önünde vurularak öldürüldü.

Hani yoldaş, uzun yıllar ANC askerî kanadının (MK) genel komutanlığını yaptıktan sonra, 1991 Aralık ayında GAKP genel sekreterliği görevine getirilmişti.

Hani yoldaş (d. 28.6.1942) yaşamının 27 yılını sürgünde geçirmiş, 1990 yazında, ülkeye sessiz sedasız geri dönüş yapan gruplar arasında yer almıştı.

Chris Hani yoldaşın haksızlığa boyun eğmeyen militan mücadelesini savaşımızda yaşatacağız.

İSTANBUL Semih İra

DAVUL zurnalarıyla, onbinlerce işçi irili ufaklı dövizleriyle yollara döküldüğünde, Çağlayan'dan Perpa'ya kadar uzanan yolu rengarenk bir çiçek bahçesine çevrildi. İşçiler, dirençlerini ölçercesine yağın yağmuru caddelerde gür sesli bir işçi seline dönüştürdüler.

Başta Türk-İş flaması, yürüyüşteyiz. İşçilerin yüzlerinde coşku, kararlılık okunuyor. Herşeyi ile işçi sınıfı kokan yürüyüş ve mitingin en organize sendikası Yol-İş. Katar katar sendikalar...İşçi sınıfının bilinç ve disiplinin yansıtan bu eylem, "Türk-İş değişmez, san" diyen inançsız küçük burjuvalara tokat oluyor.

DİSK mitingini de izledim. DİSK Türk-İş'ten ayrı kutlama yaptı, çünkü işçilerin 1 Mayıs'ı Türk-İş'le kutlayacağını biliyor ve "ne kadar darbe vurursak, adam çalarsak kâdır" anlayışıyla hareket ediyordu. Bu nedenle de mitingin yeri Anadolu yakasına, saati de 15.00'e ayarlandı.

Ama saat geldiğinde, şaşaalı sendika pankartlarının altında işçi yoktu. SHP'li burjuvalarla "sol"cu küçük burjuvalar ise bol ve omuz omuzaydılar. Bir de bir kesim aydın ve "memur" sendikaları... Doğru dürüst slogan bile atılmayan DİSK mitinginin 1,5 saat gibi rekor zamanda bitirilmesi bundandı.

İSTANBUL Hakan Aydın

Bu 1 Mayıs'ın önemi, Türkiye

1 Mayıs 1994'de Türk-İş'le Taksim'deyiz!

işçi sınıfı için bir dönüm noktası olmasındaydı.

Yıllardır ilk kez, Türk-İş öncülüğünde kutlanan yığinsal 1 Mayıs, işçi sınıfımıza çok şey kazandı. Ona birliğin gücünü göstererek sendikal birliği pekiştirdi. Sık sık atılan "yaşasın 1 Mayıs, yaşasın Türk-İş" sloganının önemi büyüktür, çünkü tam da bu dönüm noktasını anlatıyor.

MERSİN Tarkan Şimşek

30 Nisan'ı 1 Mayıs'a bağlayan gece, içimdeki coşkudan dolayı sabaha kadar yatak nöbeti tuttum. Sabah erkenden, çeşitli fabrikalardan gelen işçilerle 50 kadar otobüsle Mersin yolunu

tuttuk. Gaziantep'ten Niğde'den de gelenler vardı. Kamu işçilerinin sendikaları, öğrenciler, sol dergiler de oradaydı. Toplam katılım 5 bin dolayındaydı.

İstasyon Meydanı'nda kortejde yerimizi aldığımızda sendikalar büyük disiplinleriyle dikkati çekiyorlardı. Biz, Petrol-İş, Selülöz-İş, Çimse-İş ve Liman-İş yürüyüş kollarıyla bütünleştik, **Kervan** flamasını ve "Türk-İş'te birlik" pankartını açtık.

Yürüyüş, tören alanına kadar tam bir işçi disipliniyle gitti. Davullar çalındı, halaylar çekildi. 1 Mayıs Marşı söylendi. Ama, tören alanında organizasyon bozuktu.

Liman-İş'li arkadaşlarla birlikte sloganlar attık. DİSK'liler işçilerin önünden geçerken

Türk-İş saflarından attığımız "yaşasın işçilerin birliği" sloganı çok tuttu. En güzeli, bütün işçilerin "işçiler birleşin iktidara yerleşin" diye haykırmalarıydı. "Din, dil, ırk ayrımına son", "yaşasın hakların kardeşliği" vb. sloganlar da atıldı.

Mitingde küçük burjuva akımlar Türk-İş genel başkanı Bayram Meral'in mesajını yuhladılar.

Ben o an işçi olarak şöyle düşündüm. Bugün işçi bayramı. DİSK'lilerin, "memur" sendikalarının Türk-İş'teki işçilerin yanında yer aldığı bir işçi eylemi düzenlenmiş. Siz de katılmışsınız. Güzel de, işçileri temsilen kürsüye çıkanları yuhluyorsunuz. Attığınız her adım gibi bu da yanıltır. Polis alandaki işçileri dağıtmaya kal-

kışsa saatlerce uğraşır, hatta Moskova'daki gibi dayak yer de giderdi. Siz küçük burjuvalar, işçiyi alandan soğutmayı kısa sürede başardınız. Eylem 13.30'da bitti. İşçiler gidince de yapayalnız kalıverdiniz.

1 Mayıs, sayenizde böylece bitti. Ama biz işçiler dersimizi almış olduk.

İZMİR İlyas Merter

Belediye-İş şubelerinin İstanbul'daki merkezi 1 Mayıs'a rağmen İzmir'de düzenledikleri yerel 1 Mayıs, iyi örgütsel hazırlık yapılmadığı, işverenler de katılımı engellediği için sönük geçti. İşçilerin gölgede kaldığı kutlamaya katılım 4-6 bin düzeyinde kaldı.

RUSYA'DA 1 MAYIS: HAVA DEĞİŞİYOR

Dünyadaki 1 Mayıs kutlamaları, karşı-devrim ve gericiğin, sosyalist sistemin çöküşüyle birlikte yaydığı yenilgi havasının yerini kararlı, militan kavga havasına terkettiğinin işaretlerini veriyor.

Moskova'da Rus işçileriyle komünistler, 1 Mayıs'ta Yeltsin'in yasaklarına meydan okuyarak Kızıl Meydan'a yürüdüler. Polisler yürüyüşçülere saldırınca çıkan çatışmada 1 polis öldü, 200 polis yaralandı. Araçlar ateşe verildi.

Avrupa'daki 1 Mayıs kutlamalarında da, katılım ve coşku geçen yıldan yüksek oldu.

1 Mayıs 1994'ü Taksim'de, Türk-İş'li yüzbinlerle kutlamaya şimdiden hazırlanmalıyız. ●

Burjuva damgalı DİSK "şenliği"

Kervan - PENDİK

Türk-İş'in 1 Mayıs'ı alanlarda kutlayacağı kesinleşince, SHP, CHP, onlara destek veren "sol" akımlar, başaktörlüğünü DİSK'in yaptığı bir 1 Mayıs "hülesi" düzenlediler. SHP milletvekillerinin aktif desteğiyle Pendik'te bir miting örgütlendi. SHP'nin il, ilçe örgütleri, mitinge katılımın güçlü olması için otobüsler kaldırdı. Basın/medya DİSK'e çalıştı.

Onca para akıttılar, sol demagoji yaptılar, yine de Pendik mitingine katılım 10-15 bin dolayında oldu.

Miting yerinde endüstri işçilerini mikroskopla aradık, bula bula Otomobil-İş'in 500 üyesini bulduk. Ama, SHP'si, CHP'si, HEP'i, vb. ile burjuvazinin her soydan örgütü, SBP'si, TSİP'i, Dev Yol'u ile siyasi enkazlar, sıra sıra "sol" dergiler, emekli 68'li şirket yöneticileri, çeşitli

"memur" sendikaları oradaydı. "Şenlik", evlere şenlikti. Kürsüden "yaşasın 1 Mayıs" sloganına katılım cansızdı, "Yaşasın DİSK"e alandan kimse katılmadı. Bir sanatçının kürsüden yaptığı ajitasyon ile 1 Mayıs Marşı zar zor söylendi, Bellaçav'a kimse katılmadı. 1,5 saatlik sessizlikten sonra baktık ki miting bitmiş!

Bir karşılaştırma yaparsak, sayısal olarak Türk-İş'in 1 Mayıs kutlaması DİSK şenliğinin en az üç-dört katıydı. Türk-İş eyleminde alanda işçi disiplini ve militanlık vardı, sokaklardan işçi akıyordu. DİSK şenliğine ise küçük burjuvaları kullanan burjuvazi damgasını basmış, toplantı daha baştan SHP-CHP'nin sendikal platformu olarak gelişmişti.

Sonuçta bu 1 Mayıs, işçilerin Türk-İş'te birliğinin burjuva patentli "yeni" DİSK karşısındaki zaferini tescil etti. ●

İşçiyiz! Türk-İş'teyiz! Geleceğiz!

1 MAYIS'da, burjuvazinin işçi sınıfına ve onun merkezi sendikal örgütü Türk-İş'e duyduğu nefreti, "yeni" DİSK'e gösterdiği sempati ve "kolaylığı" anlamak için sosyalist olmaya gerek yoktu, televizyonu ve basın izlemek yetiyordu. 1 Mayıs akşamı 19.30 haberlerinde, Türk-İş'in kutlamasının büyüklüğünü gizleyen, DİSK'e daha fazla yer veren *İnter Star*'ın DİSK toplantısını sunuşu aynen şöyleydi:

"Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu tarafından Pendik'te düzenlenen 1 Mayıs kutlaması ise, günün anlamına uygun bir şekilde, *bayram havasında* geçti. Gerek kutlamalara katılanların, gerekse *polisin olumlu tavrı* 1 Mayıs'ın şenlik havasında sona ermesini sağladı."

Türk-İş kutlamasının sonunda insanlara azgınca saldıran polisle, DİSK'e olumlu tavır takınan, sempatik bakan, eylemin bayram gibi geçmesine yardımcı olan polis, aynı polis! Bu davranış farkı nedendir? TV'lerin, basının, hiç yüzleri kızarmadan DİSK mitingine Türk-İş'in

1 Mayıs kutlamasından daha fazla katılım olduğu yalanını savurması nedendir?

Düşman, işçi sınıfının Türk-İş'te birliğine saldırıyor. Ama rahatlıkla söyleyebiliriz ki, *bu oyun tutmamıştır*. İşçiler Türk-İş'in ardına dizilmişler ve İşçi 1 Mayıs'ı **Türk-İş** yapmıştır!

DİSK sendikal birliğe yöneltilmiş bir burjuva hançer, Türk-İş ise işçi sınıfının ana ve öncü sendikal temsilcisidir.

Sola gelince. Merkezi 1 Mayıs kutlamasına tutumları, bir-ikisi dışında "sol" akımların Türk-İş düşmanlığının sendikal birlik düşmanlığına dönüştüğünü ortaya koymuştur.

Kervan'ın sendikal harekette kabul görmesi, işçilerce kucaklanması da elbette nedensiz değildir. **Kervan**, doğru görüşlerle işçi sınıfının içindedir, onun parçasıdır. İşçi sınıfının "laik demokratik Türkiye için ileri" sloganıyla vurguladığı görevlerin takipçisi, işçi-Alevi musahipliğinin kararlı savunucusudur.

Kervan, işçinin sesidir. İşçi sınıfı ise ülkenin geleceğidir!

Kervan

Türk-İş'te birleştik, 1 Mayıs'ta devleştik

12 EYLÜL 1980 faşist darbesinden bu yana konfederasyon düzeyinde ilk merkezi, yığinsal 1 Mayıs kutlaması, **Türk-İş'in öncülüğünde** İstanbul'da Şişli Abide-i Hürriyet Meydanı'nda yapıldı.

Türk-İş'le alanlardayız

Türk-İş'in düzenlediği 1 Mayıs mitingine 60-80 bin katılım oldu. Bu coşku dolu kutlamaya işçiler, "memur" işçiler, ev kadınları, esnaf ve gençler katıldı. İstanbul'un her iki yakasından, Tekirdağ, Edirne, Eskişehir, Bursa, Çanakkale, Adana, İzmit gibi önemli endüstri merkezlerinden, Trabzon, Rize, Diyarbakır gibi büyük uzaklıklardan - yaklaşık 1000 otobüs geldi - Çağlayan'a akan işçiler, Dünya İşçi Sınıfının Birlik, Mücadele ve Dayanışma Günü'nü davul zurnalı halaylarla, semahlarla, sloganlarla yeri göğü inleterek, tam bir bayram havasında geçirdiler.

Türk-İş'e bağlı 32 sendikaların yanı sıra, Bem-Sen, Sağlık-Sen gibi kamu işçi sendikalarının, **Kervan**'ın, **İşçi Sağlığı Derneği**, **Kundura İşçileri Derneği** gibi işçi demeklerinin, "Laik Demokratik Türkiye İçin İleri" flaması altında toplanmış Alevi aydınlarıyla ilerici-demokrat yazar dostlarımızın, siyasi parti ve dergiler ile demokratik kuruluşların katıldığı miting, işi sınıfımızın bir gövde gösterisi oldu.

Yürüyüş alkış ve sloganlarla başladı. Sürekli yağın yağmura aldırış etmeyen işçi onbinler, Çağlayan yolu üzerinden Perpa'nın orta kısmından ilerlediler. Üç-dört yerde polis engeli ve aramalarıyla karşılaşan kortej, alana saat 13.00 sıralarında

ulaşabildi.

Sendikalar arasında, ya da sendikalarla işçi sınıfı devrimcileri arasındaki dostluk ve sınıf kardeşliği gösterileri eyleme ayrı bir renk kattı. Alınları kızıl bantlı **Selüloz-İş** kortejinin yürüyüş boyunca **Kervan**'a gösterdiği yakınlık sınıf kardeşliğinin güzel bir ifadesiydi. **Kervan** ve **Türk Metal** kortejlerinin karşılıklı dostluk sloganları atması gurur vericiydi. Metal işçileri geçerken **Kervan**'cılar ise alkışlarla "yaşasın işçilerin birliği" sloganını attılar. Türk Metal bunu aynı sloganla ve alkışlarla yanıtladı. **Kervan** kortejinden yükselen "metal işçileri Türk Metal'e" sloganı her iki korteji boydan boya kapladı.

Metal işçileri "işçiler birleşin iktidara yerleşin" sloganını haykırırken çevreden alkışlayan dostlar, "1 Mayıs böyle kutlanır" diyorlardı. **Belediye-İş'in** görkemli kızıl kortejinin önünde taşınan "tek sınıf, tek sendika, tek konfederasyon", "bölme böldürtme" yazılı bez afişler, genel hizmetler işkolunda işçinin sesinin yükselişini yansıtıyordu.

Teksif ve Demiryol-İş kortejlerinin davul zurnalı, halaylı yürüyüşü çok güzeldi. **Harb-İş**, eyleme en iyi hazırlanan sendikalarındandı. Gölcük'ten 13, Ankara'dan 12, Adapazarı'ndan 7, Çorlu'dan 5, Eskişehir'den 9, İzmir'den de 15 otobüs kaldırdı. "Yaşasın işçilerin birliği" pankartının arkasından yürüyen **Harb-İş** korteji, işçi disipliniyle kendine güvenin anlatımı oldu.

Görkemli korteji için İstanbul içinde birçok uzak şantiyeden otobüs kaldıran **Yol-İş'in** Ankara'dan 27, Bursa'dan 10, Eskişehir'den 6, Kastamonu'dan 6, Konya'dan 5, Antalya'dan

dan 2, İzmir'den 8, Trabzon'dan 4 otobüsü gelmişti.

1 Mayıs'ın gösterdiği

Türk-İş'in, 60-80 binlik coşkulu kitlesiyle bu ilk açık, yığinsal 1 Mayıs kutlaması **sendikal birliğin sonucu ve başarısıdır**.

Türk-İş örgütü 1 Mayıs'a yaygın işyeri ve temsilci toplantılarıyla hazırlandı. Komite-lerle yaygın bir hazırlık çalışması yürütülen mitingde 900 işçi görevli bulunuyordu.

1993 1 Mayıs'ı sınıf hareketinde canlanmanın ve **Türk-İş** eliyle kendine dönüşün kanıtı oldu. 1980 öncesi 1 Mayıs'larda yer almayan Teksif, Demiryol-İş ve Türk Metal gibi sendikaların bu 1 Mayıs'ın ana güçleri

arasında olması, çok anlamlı ve sevinç verici bir gelişmeydi. Ayrıca eylemde, yaşamlarında ilk kez mitingde katılan işçilerin sayısı fazlaydı. Bunlar sendikal birliğin meyveleridir!

1 Mayıs gösterisinde sınıfın birliğine ilişkin sloganlara geniş ve coşkulu katılım oldu. En çok "işte Türk-İş'le alanlardayız", "işçiler birleşti 1 Mayıs'ta devleştik", "yaşasın işçilerin birliği", "işçiler birleşin iktidara yerleşin", "bekle Ankara geliyoruz", "laik Türkiye-diyanete hayır" sloganları atılırken, "tek sınıf, tek sendika, tek parti", "yolumuz işçi sınıfının yoludur", "demokrasi için tek yol devrim", "demokrasi işçilerle gelecek" gibi sloganlar da atıldı.

Bayram başkan'ın konuşmasının içeriği ve yığınlardan aldığı destek, Türk-İş'in yalnızca işçi sınıfının değil, tüm halkın ortak sözcülüğüne soyunduğunu gösteriyordu.

Bu 1 Mayıs, "sendika ağalarını teşhir" ya da "işçi sınıfını Taksim'e yürütmek" için alana gelip eylemin işçi liderini yuhlayan küçük burjuva "sol" akımların işçi sınıfının coşkusuna, sevincine de, acısına da yabancı olduğunun tekrar kanıtlanmasıydı. Yine de işçiler bunları derin bir sağduyu ve örgütsel disiplinle karşıladılar.

Türk-İş'i ve Türk-İş'e üye sendikaları 1 Mayıs eyleminden ötürü kutlarken diyoruz ki: 1994'te yine Türk-İş'le TAK-SİM'DE OLACAĞIZ! ●

'İşçileri bölmeyin, Türk-İş'te birleşelim'

Geçmişin sağcısı solcusu biçimindeki bölünmüş-lüğün yerini **sınıf kardeşliği** anlayışı almıştır...

Haklı ve meşru mücadele-mizde başarılı olmak için, birlik ve beraberliğimizi korumalı ve daha da geliştirmeliyiz.

İşçiler ve sendikalar arasında artık 12 Eylül öncesinin bölün-meleri yoktur.

Sermaye bize karşı tam bir birlik-beraberlik içindeyken, bizi bölmeye kimsenin gücü yetemez. Türk-İş bu konuda da işçilerin ve sendikacıların sağ-duyusuna, tecrübesine, sınıf bilincine güvenmektedir.

Sınıf kardeşliği bağımız, sağcılık-solculuk farklarından çok daha güçlüdür.

Ülkemizde işçi sınıfının birliği bugün Türk-İş'te sağlan-mıştır. Türk-İş örgütlü işçilerin yüzde 80'ini temsil etmektedir.

Sendikal birlik Türk-İş'tedir. Türk-İş, ülkemizde işçi sınıfının temsilcisidir.

İşçi sınıfının uluslararası birlik dayanışma ve mücadele günü olan 1 Mayıs'ta diğer işçi konfederasyonlarına ve bağımsız sendikalara, huzurunuzda, **bir defa daha sesleniyorum.**

Türk-İş olarak, DİSK ve bağlı sendikaların yeniden faaliyetine geçmesi ve malvarlığına kavuşması için büyük çaba gösterdik.

DİSK artık açıldı. Malvarlığına da kavuştu. **İşçileri bölmeyin.**

Türk-İş genel başkanı Bayram Meral'in 1 Mayıs mitinginde yaptığı güzel konuşmanın sendikal birliği ilişkin bölümü

12 Eylül öncesine dönmeyin.

Türk-İş'te ve sendikalarımızda sendika-içi demokrasi işle-mektedir.

İşverenler tek bir örgütün çatısı altında binalaşmış, tek bir cephede örgütlenmişken, **ayrılıkçılık yapmayın.**

Türk-İş ve bağlı sendikalar olarak **her türlü fedakarlığı** yapmaya hazır olduğumuzu bir defa daha ilan ediyorum.

Sermayenin ve bazı politika-cıların oyunlarına gelmeyin.

Birbirimizle uğraşarak gücümü-zü tüketmeyelim. Sorunlarla ve bu sorunları yaratanlarla hep birlikte uğraşalım.

İşçi sınıfının ve tüm çalışan-ların sorunlarını daha kısa süre-de çözebilmek için, **Türk-İş'in çatısı altında birleşelim, bütünleşelim...**

Türk-İş gerekli yasa değişik-likleri yapıncı tüm kamu çalışanlarını **Türk-İş çatısı altında** görmek istemektedir. (...)

İşçi sınıfının ülke çapındaki birliği de yeterli değildir.

Karşımızda uluslararası tekelleci sermaye vardır.

Karşımızda uluslararası sermayenin beyni ve sözcüsü IMF vardır. Dünya Bankası vardır.

Türk-İş, işçi sınıfının temsil-cisi, tüm çalışanların öncüsüdür.

(...)

Sermaye cephesi, etnik kökenlere göre bölünmemiştir.

İşçi sınıfın birliği, ülkemizin birliğidir.

İşçi sınıfının birliği ancak demokrasiyle sağlanır.

Bu nedenle Türk-İş olarak **HERKESE HER YERDE HERMEN DEMOKRASİ** istiyoruz...

Ülkemizin birliğini koruma da en etkili araç, **sınıf kardeşliği** anlayışıdır. ●